

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
CIVILINĖS JUSTICIJOS INSTITUTAS**

**AUŠRELĖ MASANDUKAITĖ
CIVILINĖS TEISĖS STUDIJŲ PROGRAMA**

**IEŠKINIO SENATIES TERMINO TAIKYMAS SANDORIŲ
PRIPAŽINIMO NEGALIOJANČIAIS BYLOSE
Magistro baigiamasis darbas**

**Vadovė
Prof. dr. Asta Dambrauskaitė**

**Vilnius
2013**

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. SANDORIŲ PRIPAŽINIMO NEGALIOJANČIAIS SAMPRATA.....	7
2. IEŠKINIO SENATIES TERMINO TAIKYMO SANDORIŲ PRIPAŽINIMO NEGALIOJANČIAIS BYLOSE BENDROSIOS NUOSTATOS	13
2.1. Ieškinio senaties termino samprata ir tikslai sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose.....	13
2.2. Ieškinio senaties termino ir kitų terminų skirtumai.....	19
2.3. Ieškinio senaties termino taikymas sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose keičiantis jį reglamentuojančioms įstatymų normoms.....	22
3. IEŠKINIO SENATIES TERMINO EIGOS PRADŽIOS NUSTATYMAS SANDORIŲ PRIPAŽINIMO NEGALIOJANČIAIS BYLOSE.....	26
3.1. Teisės normų, reglamentuojančių ieškinio senaties termino eigos pradžią, taikymas nuginčijamų sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose.....	26
3.2. Ieškinio senaties termino taikymas niekinių sandorių ir jų teisinių pasekmių ginčijimo atveju.....	35
3.3. Ieškinio senaties termino pradžia, kai reikalavimus pripažinti sandorį negaliojančiu reiškia institucijos ar pareigūnai, ginantys viešąjį interesą.....	38
3.4. Ieškinio senaties termino pradžios nustatymas ginčijant sandorius <i>actio Pauliana</i> pagrindu.....	44
4. IEŠKINIO SENATIES TERMINO PRALEIDIMAS IR ATNAUJINIMAS SANDORIŲ PRIPAŽINIMO NEGALIOJANČIAIS BYLOSE.....	50
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	67
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	69
SANTRAUKA.....	77
SUMMARY.....	78

IVADAS

Tiek teisės teorijoje, tiek teismų praktikoje pripažįstama, kad civilinėje apyvartoje dominuojantis civilinių teisių ir pareigų atsiradimo pagrindas yra sandoris, kuris yra vienas iš asmens autonomijos raiškos būdų. Tačiau, kai sandorio sudarymu pažeidžiamos asmenų teisės ir teisėti interesai ar viešasis interesas, tokie pažeidimai šalinami ir pažeistos teisės ginamos taikant sandorių pripažinimo negaliojančiais institutą. Sandorių pripažinimo negaliojančiais paskirtis – siekti, kad civiliniuose teisiniuose santykiuose būtų užtikrintas teisėtumas. Tačiau, pripažįstant sandorį negaliojančiu, „griūva šio sandorio sukelti teisiniai padariniai: duodamas impulsas civilinės apyvartos nestabilumui“¹. Sandorių pripažinimo negaliojančiais institutu siekiama užtikrinti civilinių teisių santykių stabilumą ir apsaugoti sąžiningų civilinės apyvartos dalyvių, suinteresuotų sudaryto sandorio padarinių atsiradimu, teisėtus lūkesčius, t. y. pagrįstą tikėjimą, jog sandorio pagrindu atsiradusios teisės ir pareigos nebus kvestionuojamos².

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad sandoris yra saugotina vertybė, jo negaliojimas griauja turtinius santykius ir taip sukelia žalą, todėl, jei yra galimybė išsaugoti sandorį, jis paliekamas galioti, nors ir turi tam tikrų trūkumų³. Būtent dėl šios priežasties įstatymų leidėjas nustato įvairius sandorių pripažinimo negaliojančiais apribojimo atvejus: įstatyme apibrėžti sandorių negaliojimo pagrindai, išvardijami asmenys, turintys teisę ginčyti sandorius, reglamentuojami sandorių pripažinimo negaliojančiais teisiniai padariniai ir kt. Galima teigti, kad šiuo tikslu įstatymų leidėjas įtvirtino ir ieškinio senaties institutą. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad ieškinio senaties instituto paskirtis – užtikrinti civilinių teisių santykių stabilumą ir apibrėžtumą⁴. Civilinių teisių santykių dalyviams garantuojama, kad, suėjus įstatymo nustatytam terminui, jų subjektinės teisės negalės būti ginčijamos teismine tvarka ir jiems nebus paskirta tam tikra teisinė pareiga. Įstatymuose įtvirtinti ieškinio senaties terminai taip pat skatina nukentėjusiąją šalį operatyviai ir tinkamai ginti savo pažeistas subjektines teises. Galima teigti, kad ieškinio senaties institutas sumažina teisinį neapibrėžtumą,

---

¹ Mikelėnas V. Sandorių negaliojimo instituto taikymas teismų praktikoje (1)//Justitia, 2006. Nr.4(62). P.6.

² LAT CBS teisėjų kolegijos 2011 m. vasario 8 d. nutartis c. b. A. Z. v. *Bankrutavusios uždarosios akcinės bendrovės „Vakarų prekyba“ administratorius uždaroji akcinė bendrovė „Kononenko ir ko“, S. K. (S. K.) ir M. K.*, Nr. 3K-3-44/2011, kat. 45.11; LAT CBS teisėjų kolegijos 2000 m. spalio 2 d. nutartis c. b. *UAB „Init“ v. UAB „Parabolė“, Radijo ir televizijos komisija*, Nr. 3K-3-905/2000, kat. 42 ir kt.

³ LAT CBS teisėjų kolegijos 2005 m. rugsėjo 28 d. nutartis c. b. *Albinas Vindžigelskis v. UAB „Kvietenė“*, Nr. 3K-3-428/2005, kat. 21.4.2.6.

⁴ LAT CBS teisėjų kolegijos 2010 m. balandžio 28 d. nutartis c. b. *Klaipėdos miesto vyriausiasis prokuroras, ginantis viešąjį interesą v. Neringos savivaldybės taryba, UAB „Sabonio klubas ir partneriai“*, Nr. 3K-3-143/2010, kat. 21.4.1; 24.3; LAT CBS išplėstinės teisėjų kolegijos 2008 m. kovo 14 d. nutartis c. b. *Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras, ginantis viešąjį interesą v. Lietuvos katalikų mokytojų sąjunga, Vilniaus miesto savivaldybės taryba ir kt.*, Nr. 3K-7-38/2008, kat. 24.2; 24.3; 27.3.1.1; 30.2; 30.3; 43.2; LAT CBS teisėjų kolegijos 2003 m. lapkričio 12 d. nutartis c. b. *A. V., A. V., G. V. v. Druskininkų miesto savivaldybė, B. V.*, Nr. 3K-3-1071/2003, kat. 18.1; 18.2; 18.4 ir kt.

kuris atsiranda kilus ginčui dėl pažeistos subjekcinės teisės bei neigiamo poveikio civilinei apyvartai.

Temos aktualumas. Pasirinkta tema aktuali tiek teoriniu, tiek praktiniu aspektu. Teisės darbuose autoriai iki šiol pagrindinį dėmesį skyrė sandorių pripažinimo negaliojančiais sampratai, negaliojančių sandorių klasifikacijai, teisiniams padariniams ir kt. (A. Dambrauskaitė⁵, V. Mikelėnas⁶, N. D. Šestakova⁷, O. V. Gutnikov ir kt.). Teisės doktrinoje, tiriant ieškinio senaties termino taikymo klausimus (A. Driukas⁸, I. A. Faršatov⁹, D. A. Gribkov¹⁰ ir kt.), pasigendama darbų, skirtų ieškinio senaties instituto taikymo sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose problematikai. Kita vertus, įstatymuose neįtvirtinta bendrųjų ieškinio senaties termino pradžios momento nustatymo taisyklių išimčių tais atvejais, kai ginčijami nuginčijami ir niekiniai sandoriai bei jų sukelti teisiniai padariniai.

Baigiamojo darbo **mokslinė problema:** skirtingas ieškinio senaties terminą reglamentuojančių teisės normų taikymas nuginčijamų sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose, ginčijant niekinius sandorius bei jų sukeltus teisinius padarinius. Pažymėtina, kad nagrinėjama tema yra gana plati, todėl baigiamajame darbe neanalizuojami tokie ieškinio senaties termino taikymo sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose aspektai, kaip ieškinio senaties termino netaikymo, sustabdymo, nutraukimo bei kiti su ieškinio senaties termino taikymu susiję klausimai.

Magistrinio darbo objektas: ieškinio senaties termino taikymas sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose Lietuvos teismų praktikoje.

Tyrimo dalykas: teisės normų, reglamentuojančių ieškinio senaties termino pradžią, pabaigą, atnaujinimą, taikymas nuginčijamų sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose ir ieškinio senaties termino taikymo analizė ginčijant niekinius sandorius ir jų sukeltus teisinius padarinius.

Tyrimo tikslas: remiantis teisės normų aktais, teisės doktrina ir Lietuvos teismų praktika, išnagrinėti ir įvertinti ieškinio senaties instituto taikymo sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose praktiką bei ypatumus.

---

⁵ Dambrauskaitė A. Sandorių negaliojimo teisinės pasekmės: monografija. - Vilnius: Justitia, 2009; Dambrauskaitė A. Sandorių pripažinimo negaliojančiais daiktiniai aspektai//Justitia. 2008, Nr.4(70). P.36 – 44 ir kt.

⁶ Mikelėnas V. Sandorių negaliojimo instituto taikymas teismų praktikoje (1)//Justitia. 2006, Nr.4(62). P.2 – 8.

⁷ Шестакова Н. Д. Недействительность сделок. - Санкт – Петербург: Юридический центр Пресс, 2001.

⁸ Driukas A. Ieškinio senaties instituto raida Lietuvoje: materialieji ir procesiniai teisiniai aspektai//Jurisprudencija. 2003, Nr.39(31). P.3 – 16; Driukas A. Ieškinio senaties taikymo problemos sprendžiant prievolių įvykdymo užtikrinimo klausimus//Prievolių įvykdymo užtikrinimo teisinės problemos. – Teminis straipsnių rinkinys. – Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras. 2001, P.5 – 25.

⁹ Фаршатов И. А. Исковая давность. Законодательство: теория и практика. – Москва: ОАО Издательский дом Городец, 2004.

¹⁰ Грибков Д. А. Исковая давность как институт процессуального права//Вестник Московского университета. Серия 11. Право. 2007, Но.1. С.87 – 100.

Baigiamojo darbo uždaviniai:

1. Remiantis teisės doktrina, teisės normų aktais ir teismų praktika atskleisti sandorių pripažinimo negaliojančiais sampratą;
2. Išanalizuoti, kaip teismai vertina ieškinio senatį ir jos tikslus sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose;
3. Išanalizuoti ir įvertinti teismų praktiką, nustatant ieškinio senaties termino eigos pradžią ginčijamų sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose;
4. Nustatyti, ar ieškinio senatį reglamentuojančios teisės normos taikomos ginčijant niekinius sandorius ir jų sukeltus teisinius padarinius;
5. Įvertinti, kokias priežastis teismai laiko svarbiomis sprendžiant praleisto ieškinio senaties atnaujinimo klausimus sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose.

Baigiamajame darbe siekiama patvirtinti arba paneigti **hipotezę**: taikydami ieškinio senatį nugincijamų sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose, teismai taiko bendrąsias ieškinio senatį reglamentuojančias teisės normas, tačiau, sprendžiant klausimą dėl niekinio sandorio fakto konstatavimo, ieškinio senaties terminas nėra reikšmingas, bet jis gali būti taikomas niekinių sandorių sukeltiems teisiniams padariniams.

Magistro baigiamajame darbe naudojami sisteminės analizės, dokumentų analizės, indukcijos, apibendrinimo ir lingvistinis **mokslinio tyrimo metodai**. Sisteminės analizės metodu siekiama atskleisti, kaip teismai, sprenddami sandorių negaliojimo klausimus, taiko ieškinio senatį reglamentuojančias teisės normas, atsižvelgdami į tai, kad ieškinio senaties institutas, viena vertus, apriboja asmens galimybes apginti pažeistas teises ar įstatymų saugomus interesus taikant valstybės prievartą, kita vertus, užtikrina civilinių teisinių santykių stabilumą, aiškumą ir apibrėžtumą. Dokumentų analizės metodas taikomas analizuojant civilinės teisės normų, reglamentuojančių ieškinio senaties institutą, turinį. Apibendrinimo metodu baigiamas kiekvienas skyrius ir formuluojamos baigiamosios išvados. Lingvistiniu metodu baigiamajame darbe pateikiama vartojamų sąvokų esmė.

Tyrimo šaltiniai. Baigiamajame darbe analizuoti Lietuvos Respublikos įstatymai, teisės doktrina bei Lietuvos Respublikos Aukščiausiojo Teismo praktika.

Darbo struktūra. Baigiamąjį darbą sudaro įvadas, keturi skyriai, išvados ir pasiūlymai, naudotos literatūros sąrašas bei santrauka lietuvių ir anglų kalbomis. Pirmajame skyriuje atskleidžiama sandorių, sandorių negaliojimo, negaliojančių sandorių bei sandorių pripažinimo negaliojančiais esmė. Antrajame skyriuje analizuojama, kaip teismai vertina ieškinio senaties institutą sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose, kaip šis terminas taikomas keičiantis jį reglamentuojančioms įstatymų normoms. Trečiajame skyriuje analizuojami ieškinio

senaties termino pradžios nustatymo sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose ypatumai. Ketvirtajame skyriuje analizuojami ieškinio senaties termino praleidimo pasekmės, aiškinamasi, kokias aplinkybes teismai laiko svarbiomis priežastimis atnaujinant šį terminą. Pažymėtina, kad dėl darbo apimties ribotumo, tyrimo objektu buvo pasirinktos tik Lietuvos Aukščiausiojo Teismo sandorių pripažinimo negaliojančiais bylos.

1. SANDORIŲ PRIPAŽINIMO NEGALIOJANČIAIS SAMPRATA

Prieš pradėdant analizuoti ieškinio senaties termino taikymo sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose klausimus, svarbu išsiaiškinti teisinės sąvokas, kurios bus vartojamos šiame darbe. V. Mikelėnas pažymi, kad „teismų praktika patvirtina, jog sprendžiant sandorių pripažinimo negaliojančiais bylas, visų pirma susiduriama su <...> sandorio sampratos problema“¹¹. Nagrinėjamos temos atžvilgiu svarbu išsiaiškinti, kas yra galiojantis sandoris, kaip apibrėžiami negaliojančių sandorių, sandorių negaliojimo bei sandorių pripažinimo negaliojančiais institutai.

Tiek 1964 m. Civilinio kodekso 40 straipsnio 1 dalyje, tiek ir naujojo 2000 m. Civilinio kodekso (toliau – CK) 1.63 straipsnio 1 dalyje įstatymų leidėjas pateikia identišką sandorio sąvoką. Remiantis šios sąvokos analize galima teigti, kad sandoriais laikomi „sąmoningi laisva valia atliekami asmenų (tiek fizinių, tiek juridinių) veiksmai, kuriais siekiama teisinio rezultato: sukurti, pakeisti ar panaikinti civilines teises ir pareigas“¹². Pažymėtina, kad pats žodis sandoris kaip teisinė sąvoka pradėtas vartoti palyginti neseniai: iki praėjusio amžiaus šeštojo dešimtmečio tiek teisinėje literatūroje, tiek teisės aktuose buvo vartojamas žodis santoris¹³. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad „pagal teisės teorijos ir teismų praktikos suformuluotą sampratą sandoris apibūdinamas kaip asmens vidinės valios išorinis pasireiškimas siekiant tam tikro teisėto teisinio rezultato“¹⁴. Kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *D. Š. v. M. Š., A. K., G. K.* pažymėjo, kad sandorio sudarymo priešastimis paprastai yra sandorį sudarančių asmenų poreikiai (interesai), kurie formuoja vidinę sandorių dalyvių valią ir nulemia sandorio pagrindą (teisinį tikslą). Neturintys esminio valios elemento – siekio sukurti tam tikras civilines teises ir pareigas – veiksmai nėra sandoriai¹⁵. CK 6.2 straipsnyje įstatymų leidėjas sandorius įvardija kaip vieną iš juridinių faktų, kurie pagal galiojančius įstatymus sukuria prievolinius teisinius santykius. Teismų praktikoje pabrėžiama, kad sandoris civilinėje apyvartoje yra dominuojantis civilinių teisių ir pareigų atsiradimo

¹¹ Mikelėnas V. Sandorių negaliojimo instituto taikymas teismų praktikoje (1)//Justitia. 2006, Nr.4(62). P.2.

¹² Mikelėnas V., Vileita A., Taminskas A. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos. - Vilnius: Justitia, 2001. P.157.

¹³ Baranauskas E., Karulaitytė – Vainauskienė I., Kiršienė J. ir kt. Civilinė teisė. Bendroji dalis: vadovėlis. – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2008. P.318.

¹⁴ LAT CBS teisėjų kolegijos 2009 m. kovo 3 d. nutartis c. b. *V. M. v. UAB „Velidas“*, Nr. 3K-3-94/2009, kat. 21.1; 27.3.2.1; 106.1.

¹⁵ LAT CBS teisėjų kolegijos 2012 m. liepos 4 d. nutartis c. b. *D. Š. v. M. Š., A. K., G. K.*, Nr. 3K-3-362/2012, kat. 21.4.3; 24.2; 114.11.

pagrindas: <...> sudarydami sandorius asmenys, veikdami civilinių teisinių santykių dalyvių autonomijos principo pagrindu, įgyvendina savo civilinį teisingumą¹⁶.

V. Mikelėnas atkreipia dėmesį į žodžio „sandoris“ daugiareikšmiškumą. Sandoriu įvardijami ne tik asmens (asmenų) veiksmai kaip juridiniai faktai, bet ir teisiniai santykiai, susiklostę sandorių pagrindu. Autorius daro išvadą, kad „daugiareikšmiškumo savybė ypač svarbi, kai kalbama apie negaliojančius sandorius“¹⁷.

Tačiau ne bet kokie veiksmai (juridiniai faktai) yra laikomi sandoriais. Sandorių galiojimas siejamas su tam tikrų sąlygų visuma, t. y.:

- a) sandorių turinys ir teisiniai padariniai negali prieštarauti įstatymams ir kitiems teisės aktams;
- b) sandorį sudarantys asmenys turi būti veiksnūs, o juridiniai asmenys privalo turėti atitinkamą veiksnumą;
- c) sandorių dalyvių išorinė valia turi atitikti jų tikrąją valią;
- d) sandorių dalyvių tikroji valia turi būti išreikšta įstatymų nustatyta forma.

Įstatymų leidėjas nepateikia negaliojančio sandorio ir sandorio negaliojimo sampratos. Kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos v. L. M., L. M. D., N. V. ir kt.* pažymėjo, kad civilinių teisinių santykių subjektų autonomijos principas nėra absoliutus – įgyvendindami civilines teises ir vykdydami pareigas, asmenys negali pažeisti imperatyvių įstatymo nuostatų ir kitų asmenų teisių bei teisėtų interesų (CK 1.137 straipsnis). Kai sandorio sudarymu pažeidžiamos kitų asmenų teisės ir teisėti interesai ar viešasis interesas, tokie pažeidimai šalinami ir pažeistos teisės ginamos taikant sandorio negaliojimo institutą, t. y., jį nugalinant ar pripažįstant niekiniu (CK 1.78 straipsnis)¹⁸. A. Dambrauskaitė, apibendrindama įvairių šalių autorių nuomones, pažymi, kad teisės doktrinoje negaliojančio sandorio institutas vertinamas įvairiai: „vieni autoriai negaliojantį sandorį laiko sandoriu, kiti – teisės pažeidimu, treči teigia, kad negaliojantis sandoris apskritai nėra juridinis faktas, ketvirti laikosi pozicijos, kad sandorių negaliojimas sietinas ne su pačiu sandoriu, o su jo pasekmėmis¹⁹. Lietuvos teisės doktrinoje šiuo klausimu galima rasti įvairių nuomonių. V. Staskonis pažymi, kad negaliojančiu laikomas sandoris, kuris, „pažeidus įstatymų reikalavimus, nesukelia tų pasekmių, kurių siekė jo dalyviai, sudarydami sandorį. Negaliojantis sandoris iš esmės nėra sandoris“²⁰. V. Mikelėnas, sutikdamas, kad negaliojantis

¹⁶ LAT CBS teisėjų kolegijos 2009 m. lapkričio 26 d. nutartis c. b. *Vilniaus apygardos vyriausiasis prokuroras, ginantis viešąjį interesą v. Švenčionių rajono savivaldybės administracija, politinė partija „Naujoji sąjunga“*, Nr. 3K-3-532/2009, kat. 21.6; 42.11.1.

¹⁷ Mikelėnas V. Sandorių negaliojimo instituto taikymas teismų praktikoje (1)//Justitia, 2006. Nr.4(62). P. 5.

¹⁸ LAT CBS teisėjų kolegijos 2012 m. sausio 4 d. nutartis c. b. *Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos v. L. M., L. M. D., N. V ir kt.*, Nr. 3K-3-109/2012, kat. 21.4.1.1; 30.1; 30.6; 41.

¹⁹ Dambrauskaitė A. Sandorių negaliojimo teisinės pasekmės: monografija. - Vilnius: Justitia, 2009. P.31.

²⁰ Mikelėnas V., Rasimavičius P., Staskonis V. ir kt. Civilinė teisė: vadovėlis. - Kaunas: Vija, 1998. P.195.

sandoris nesukelia norimų teisinių padarinių, pažymi, kad negaliojimo sąvoka siejama ne su pačiu juridiniu faktu – sandoriu, o su jo padariniais²¹. Tačiau autorius nurodo, kad sandorio negaliojimas „jokiu būdu nereiškia, kad sandorio, kaip juridinio fakto, apskritai nebuvo. Jis buvo, tačiau nesukėlė tų padarinių, kurių siekė sandorio šalis ar šalys“²². Sandorio negaliojimas jokiu būdu nereiškia, kad nebuvo valios pareiškimo kaip juridinio fakto: jis buvo ir teisė jo nebegali paneigti, tačiau „teisė gali paneigti šio juridinio fakto padarinius“²³. A. Dambrauskaitė pažymėjo, kad „viena vertus, pripažintas negaliojančiu sandoris negali sukelti padarinių ateityje, t. y. jis išnyksta ateičiai. Kita vertus, toks sandoris laikomas arba niekada neegzistavusiu ir nesukėlusiu jokių teisinių padarinių, arba pripažįstama, kad praeityje jo sukelti padariniai turi būti panaikinti ir grįžtama į padėtį, buvusią iki sandorio sudarymo <...>“²⁴.

Įstatymų leidėjas CK 1.78 straipsnyje įtvirtina dviejų rūšių negaliojančius sandorius: niekinius ir nugincijamus. Kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje AB „Grigiškės“ v. Vilniaus miesto savivaldybė pažymėjo, kad sandoris laikomas niekiniu, jeigu jis negalioja pagal įstatymo nurodymą. Teismo sprendimas pripažinti jį negaliojančiu nereikalingas. Niekinio sandorio negaliojimas nepriklauso nuo jį sudariusių asmenų valios, todėl niekinio sandorio šalys negali patvirtinti²⁵. Niekinis sandoris negalioja nuo sudarymo momento – *ab initio*. Tačiau byloje UAB „Šalvis“ v. Bendra Lietuvos – JAV UAB „Sanitex“ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija nurodė, kad CK 1.95 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta taisyklė, jog tais atvejais, kai pagal turinį pripažinti sandorio negaliojančiu *ab initio* negalima, jis gali būti pripažintas negaliojančiu tik nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo, aiškintina taip, jog ji gali būti taikoma tiek niekinių, tiek nugincijamų sandorių atveju. Tai reiškia, jog galimos situacijos, kai ir niekinio sandorio nebus galima pripažinti negaliojančiu *ab initio*. Dėl to, nepaisant gana aiškios CK 1.80 straipsnio formuluotės, kad imperatyvioms įstatymo normoms prieštaraujantis sandoris yra niekinis ir negalioja, o viena šalis privalo grąžinti kitai sandorio šaliai visa tai, ką yra gavusi pagal šį sandorį (restitucija), būtų netikslu teigti, kad visada, pripažinus sandorį niekiniu, įmanoma visiškai atkurti *status quo ante*. Pažymėtina ir tai, kad abstrakčiam grįžimui į pradinę padėtį, t. y. principui „tarsi sutarties niekuomet nebuvo“, priešinasi materialinė ir ekonominė realybė, kuri yra iki priimančios teismo sprendimą dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu²⁶.

²¹ Mikelėnas V. Sandorių negaliojimo instituto taikymas teismų praktikoje (1)//Justitia. 2006, Nr.4(62). P.7.

²² ten pat.

²³ ten pat.

²⁴ Dambrauskaitė A. Sandorių pripažinimo negaliojančiais daiktiniai aspektai//Justitia. 2008, Nr.4(70). P.36.

²⁵ LAT CBS teisėjų kolegijos 2005 m. birželio 6 d. nutartis c. b. AB „Grigiškės“ v. Vilniaus miesto savivaldybė, Nr. 3K-3-329/2005, kat. 21.4.1.1; 119.8.

²⁶ LAT CBS teisėjų kolegijos 2006 m. birželio 27 d. nutartis c. b. UAB „Šalvis“ v. Bendra Lietuvos – JAV UAB „Sanitex“, Nr. 3K-3-392/2006, kat. 21.4.1.1; 24.2; 60.

Vadinasi, CK 1.78 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta norma, kad niekinis sandoris negalioja, nepaisant to, yra ar ne teismo sprendimas pripažinti jį negaliojančiu, nereikia, kad visais atvejais nereikia kreiptis į teismą dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu. Kilus ginčui, tik teismas, įvertinęs visas aplinkybes, kurias nevienareikšmiškai suvokia jo dalyviai, gali konstatuoti, kad sandoris yra niekinis ir negalioja. Toks sandoris jokių teisinių padarinių, išskyrus jo negaliojimo padarinius, nesukelia ir negali sukelti. Lietuvos Aukščiausias Teismas pažymi, kad, konstatavus, kad sandoris yra niekinis, kartu konstatuojama, kad jis nesukūrė civilinių teisių ar pareigų, kurių siekė jį sudarę asmenys, šalys turi būti grąžintos į padėtį, buvusią iki sandorio sudarymo – taikoma restitucija, o tais atvejais, kai negalima grąžinti to, ką sandorio šalys yra gavusios, natūra – atlyginama to vertė pinigais, jeigu įstatyme nenumatytos kitokios sandorio negaliojimo pasekmės²⁷.

Kita vertus, CK 1.78 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta taisyklė, kad niekinio sandorio teisinės pasekmės ir niekinio sandorio faktą teismas konstatuoja *ex officio* (savo iniciatyva). Lietuvos Aukščiausias Teismas pažymėjo, kad savo iniciatyva, nesant ginčo šalies reikalavimo, teismas pripažįsta sandorį niekiniu ir taiko niekinio sandorio ar akto teisinius padarinius tik tuomet, kai nagrinėjant bylą pagrindas pripažinti sandorį ar aktą niekiniu tampa akivaizdus. Tuo atveju, kai sandoris ar aktas nėra akivaizdžiai niekinis, teismas imtis nagrinėti ir spręsti proceso šalių ginčą dėl aplinkybių, suponuojančių kokio nors sandorio ar akto negaliojimą, tirti su tuo susijusius įrodymus gali tik esant šalies reikalavimui pripažinti sandorį ar aktą negaliojančiu, pareikštam ieškinio ar priešieškinio forma. Galima sutikti su Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išvada, kad jei teismas, nesant šalies reikalavimo pripažinti sandorį ar aktą negaliojančiu, imtųsi savo iniciatyva nagrinėti ir spręsti sandorio ar akto, kuris nėra akivaizdžiai niekinis, negaliojimo klausimą, tirti su tuo susijusius įrodymus, būtų pažeidžiami civilinio proceso dispozityvumo ir rungimosi principai²⁸. Kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje „*If draudimas*“ v. *Vilniaus miesto savivaldybė, uždaroji akcinė bendrovė „Statybinių konstrukcijų laboratorija*“, pabrėžė, jog tam, kad pagrindas pripažinti sandorį niekiniu būtų akivaizdus, būtina, kad tokį pagrindą patvirtinančios aplinkybės būtų nustatytos (iširtos, išnagrinėtos ir įvertintos), laikantis Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) įtvirtintų

²⁷ LAT CBS teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 31 d. nutartis c. b. *UAB „Reklamos laikraštis“ v. UAB „Vilniaus skelbimai“*, *UAB „Norekso valda“*, Nr. 3K-3-6/2008, kat. 21.4.1.1; 35.1; 42.11.1; 42.8; LAT CBS teisėjų kolegijos 2009 m. lapkričio 26 d. nutartis c. b. *Vilniaus apygardos vyriausiasis prokuroras, ginantis viešąjį interesą v. Švenčionių rajono savivaldybės administracija, politinė partija „Naujoji sąjunga“*, Nr. 3K-3-532/2009, kat. 21.6; 42.11.1.

²⁸ LAT CBS teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 15 d. nutartis c. b. *G. J. v. D. M.*, Nr. 3K-3-95/2012, kat. 21.4.1.4; 22.3.1; LAT CBS teisėjų kolegijos 2011 m. vasario 25 d. nutartis c. b. *V. K. v. Viešoji įstaiga „Kauno paslaugų verslo darbuotojų profesinio rengimo centras“*, Nr. 3K-3-73/2011, kat. 21.4.1.2; LAT CBS teisėjų kolegijos 2009 m. birželio 8 d. nutartis c. b. *Akinė bendrovė „If draudimas“ v. Vilniaus miesto savivaldybė, uždaroji akcinė bendrovė „Statybinių konstrukcijų laboratorija“*, Nr. 3K-3-252/2009, kat. 69; 93.2.4; 120.

reikalavimų arba išvadą dėl tokio pagrindo egzistavimo patvirtintų kitos byloje nustatytos (t. y. CPK nustatyta tvarka iširtos, išnagrinėtos ir įvertintos) aplinkybės²⁹.

Nuginčijamą sandorį pripažinti negaliojančiu gali tik teismas. N. D. Šestakova pažymi, kad tai, kad sandoris yra nuginčijamas, nereiškia, kad jis yra negaliojantis; jis negalios tik esant šioms sąlygoms:

- a) pareikštas ieškinys dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu;
- b) reikalavimą pareiškė tik įstatyme nurodyti asmenys;
- c) nepraleistas ieškinio senaties terminas reikalavimui pareikšti (kadangi ieškinio senaties terminas taikomas, kai to reikalauja viena iš ginčo šalių, ši sąlyga yra fakultatyvaus pobūdžio);
- d) sandorio negaliojimas yra pripažintas teismo sprendimu³⁰.

Vadinasi, nuginčijami sandoriai sukelia teises pasekmes, kurių siekė šalys, sudarydamos sandorį, ir galioja tol, kol jis nėra pripažintas negaliojančiu teismo sprendimu. Nuginčijamas sandoris, skirtingai nei niekinis sandoris, pažeidžia ne viešąjį interesą, viešąją tvarką, imperatyvias teisės normas, o privačių asmenų teises. Jeigu įstatymų nurodyti asmenys nesikreipia į teismą dėl jo pripažinimo negaliojančiu, toks sandoris galioja toliau, „jis niekuo nesiskiria nuo galiojančio sandorio, taigi neabejotinai yra juridinis faktas, kurio pagrindu atsiranda teisinis santykis“³¹. Sandorio pripažinimas negaliojančiu nėra savitiksliis dalykas, todėl CK 1.79 straipsnio 1 dalis nustato, kad šalis, turinti teisę sandorį nuginčyti, gali jį patvirtinti per kitos sandorio šalies arba įstatymų nustatytą terminą. To paties straipsnio 2 dalyje įtvirtinta prezumpcija, kad šalis sandorį patvirtino, jeigu po to, kai ji įgijo galimybę sandorį patvirtinti arba nuginčyti: 1) sandorį visiškai ar iš dalies įvykdė; 2) pareikalavo, kad kita šalis įvykdytų sandorį; 3) užtikrino kitai šaliai savo prievolių įvykdymą; 4) visiškai ar iš dalies perleido kitam asmeniui pagal tą sandorį įgytas teises.

Tokiu būdu sandorio negaliojimas paneigia ne patį sandorį, kaip juridinį faktą, o tik jo teisinius padarinius. A. Dambrauskaitė daro išvadą, kad terminas „sandorio negaliojimas“ arba dar tiksliau – „sandorių pripažinimas negaliojančiais“ labiausiai tinka apibūdinti sandorių negaliojimą kaip procesą, kurio metu pasiekiamas tam tikras rezultatas (t. y. atkuriamas negaliojančio sandorio sudarymu pažeistas teisėtumas), o negaliojantis sandoris yra juridinis faktas, sudarantis prielaidas šiam procesui prasidėti³². Autorė pažymi, kad sandorių pripažinimo

²⁹ LAT CBS teisėjų kolegijos 2009 m. birželio 8 d. nutartis c. b. *Akcinė bendrovė „If draudimas“ v. Vilniaus miesto savivaldybė, uždaroji akcinė bendrovė „Statybinių konstrukcijų laboratorija“*, Nr. 3K-3-252/2009, kat. 69; 93.2.4; 120.

³⁰ Шестакова Н. Д. Недействительность сделок. - Санкт – Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. С.9 – 10.

³¹ Dambrauskaitė A. Sandorių negaliojimo teisinės pasekmės: monografija. - Vilnius: Justitia, 2009. P.33.

³²Ten pat, P.39.

negaliojančiais terminas apima ne tik negaliojančius sandorius, bet ir visas teises priemones, leidžiančias panaikinti tokių sandorių juridinę galią. Darytina išvada, kad sandorių pripažinimas negaliojančiais, viena vertus, užtikrina civilinių teisinių santykių teisėtumą, kita vertus, juo siekiama civilinės apyvartos stabilumo, įgytų teisių ilgaamžiškumo ir gerbimo. Reikia sutikti su Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išvada byloje *UAB „Beltateksas“ v. UAB „Sarteksas“, UAB „Autobazė“*, kad sandorio pripažinimas negaliojančiu arba niekiniu be pakankamo teisinio pagrindo prieštarautų stabilumo tikslo siekimui. Atsiradusius civilinius teisinius santykius galima griauti tik tada, kai yra neabejotinai įrodyta, kad tie santykiai susiklostė pažeidžiant imperatyvias teisės normas, o tai lėmė viešo ar privataus intereso, ginamo tų teisės imperatyvių normų pažeidimą³³.

---

³³ LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 3 d. nutartis c. b. *UAB „Beltateksas“ v. UAB „Sarteksas“, UAB „Autobazė“*, Nr. 3K-3-534/2007, kat. 27.3.2.1; 50.5; 21.4.2.1.

2. IEŠKINIO SENATIES TERMINO TAIKYMO SANDORIŲ PRIPAŽINIMO NEGALIOJANČIAIS BYLOSE BENDROSIOS NUOSTATOS

2.1. Ieškinio senaties termino samprata ir tikslai sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalis skelbia, kad asmuo, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos, turi teisę kreiptis į teismą. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad iš konstitucinio teisinės valstybės principo kyla imperatyvas, kad asmuo, manantis, jog jo teisės ir laisvės yra pažeistos, turi absoliučią teisę į nepriklausomą ir nešališką teismą. Teisė kreiptis į teismą yra absoliuti, šios teisės negalima apriboti ar paneigti; pagal Konstituciją įstatymų leidėjas turi pareigą nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad visus ginčus dėl asmens teisių ar laisvių pažeidimo būtų galima spręsti teisme; asmens teisės turi būti ne formaliai, o realiai ir veiksmingai ginamos tiek nuo privačių asmenų, tiek nuo valdžios institucijų ar pareigūnų neteisėtų veiksmų. Teisė kreiptis į teismą *inter alia* suponuoja ir tinkamo teisinio proceso reikalavimą, kuris yra vienas esminių konstitucinio teisinės valstybės principo elementų³⁴. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *Akcinė bendrovė „If draudimas“ v. Vilniaus miesto savivaldybė, uždaroji akcinė bendrovė „Statybinių konstrukcijų laboratorija“* pažymėjo, kad Lietuvos Respublikos Konstitucija įtvirtina tik teisę kreiptis į teismą, bet šios teisės realizavimo tvarkos nenustato: šias konstitucines nuostatas konkretizuoja ir detalizuoja civiliniai, baudžiamieji ir administraciniai įstatymai³⁵. Galima sutikti su A. Abramavičiaus išvada, kad formalių reikalavimų nustatymas nereiškia, kad yra dirbtinai suvaržyta asmens konstitucinė teisė kreiptis į teismą ar nepagrįstai pasunkintas šios teisės įgyvendinimas. Tačiau autorius pažymi, kad įstatymų leidėjas, nustatydamas reikalavimus, negali nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris nepagrįstai pasunkintų asmens teisės į teisminę gynybą įgyvendinimo ar jis apskritai taptų neįmanomas³⁶. Konstitucinė asmens teisė reikalauti teisminės gynybos yra derinama su poreikiu apsaugoti teisinio stabilumo bei teisingumo principų pusiausvyrą.

³⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. birželio 30 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės skolos įstatymo 9 straipsnio 2 dalies (2003 m. gruodžio 18 d. redakcija) nuostatos atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“//Valstybės žinios. 2008, Nr. 75 – 2965; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 15 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 57 straipsnio 3 dalies (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija), Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo 10 straipsnio 4 dalies (1999 m. lapkričio 25 d. redakcija) 11 straipsnio (1999 m. lapkričio 25 d. redakcija) 1, 2 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“//Valstybės žinios. 2007, Nr. 54 – 2097.

³⁵ LAT CBS teisėjų kolegijos 2009 m. birželio 8 d. nutartis c. b. *Akcinė bendrovė „If draudimas“ v. Vilniaus miesto savivaldybė, uždaroji akcinė bendrovė „Statybinių konstrukcijų laboratorija“*, Nr. 3K-3-252/2009, kat. 69; 93.2.4; 120.

³⁶ Abramavičius A. Teisė į teisminę gynybą Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje//Jurisprudencija. 2009, Nr. 3(117). P.25.

Reguliuojant visuomeninius santykius teisės normomis, neišvengiamai kyla laiko problema. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose pažymėjo, kad teisinių santykių stabilumo reikalavimas, išplaukiantis iš teisinės valstybės principo, reikalauja, kad teisė kreiptis į teismą nebūtų beribė laiko atžvilgiu. Bet kuri civilinių teisinių santykių subjektų teisė ar pareiga galioja tam tikrą laiką, todėl teisėje egzistuoja įvairios paskirties terminai. Vienas iš terminų yra teisių gynimo terminas, per kurį subjektinę teisę turintis asmuo gali kreiptis į įpareigotą asmenį ar valstybę su reikalavimu apginti jo teisę ar įgyvendinti ją vartojant valstybės prievartą. Taigi įstatymų leidėjas, siekdamas garantuoti teisinių santykių stabilumą, aiškumą ir apibrėžtumą, išsaugoti ir apsaugoti tuos santykius, kurie nusistovėjo, nustato teisinių reikalavimų pareiškimo terminus bei ieškinio senatį³⁷.

Laikas yra objektyvus veiksnys, nepriklausantis nuo žmogaus valios. Tačiau „tai nereiškia, kad laiko atžvilgiu žmogus yra absoliučiai bejėgis. Jis gali nustatyti tam tikrus terminus, jų pradžią ir pabaigą atlikdamas tam tikrus veiksmus“³⁸. Teisinę reikšmę turi tik tam tikri laikotarpiai, jo pradžia ar pabaiga. Tais atvejais, kai „teisė su laiko kategorija sieja tam tikrų teisinių padarinių atsiradimą, tokia laiko atkarpa įgyja teisinės kategorijos reikšmę ir vadinama terminu“³⁹. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *J. G. v. R. S., Kauno apskrities viršinininko administracija* pažymėjo, kad terminas – „tai atitinkamo reiškinio trukmė, apibrėžta tam tikrais įvykiais, žyminčiais jo pradžią ir pabaigą laiko atžvilgiu“⁴⁰. Jau klasikinėje romėnų teisėje buvo žinomi terminai, kuriais teisme buvo galima pareikšti tam tikrų kategorijų ieškinius, tačiau jie skyrėsi nuo ieškinio senaties, kaip teisinės kategorijos, nes: a) buvo gerokai trumpesni; b) pasibaigus įstatymo nustatytam terminui, išnykdavo ne tik teisė į teisminę gynybą, bet ir pati materialioji teisė; c) šių terminų eigos nebuvo galima nei nutraukti, nei sustabdyti⁴¹. Ieškinio senatis, kaip teisinė kategorija, romėnų teisėje atsirado gana vėlai (apie 424 metus). Dabartiniu laikotarpiu ieškinio senaties institutas žinomas ir panašiai suvokiamas visose teisės sistemose, skiriasi tik šio instituto konkretaus teisinio reguliavimo būdai ir skaičiavimo kriterijai (pvz., ieškinio senaties terminų trukmė, eigos pradžios skaičiavimo kriterijai, reikalavimai, kuriems ieškinio senatis netaikoma ir kt.)⁴².

³⁷ LAT CBS teisėjų kolegijos 2010 m. lapkričio 23 d. nutartis c. b. *R. G. v. J. G., V. L., Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos (Klaipėdos apskrities viršinininko administracijos teisių perėmėja)*, Nr. 3K-3-464/2010, kat. 30.5; LAT CBS teisėjų kolegijos 2010 m. spalio 25 d. nutartis c. b. *Kauno apygardos prokuratūros vyriausiojo prokuroro pavaduotojas, ginantis viešąjį interesą v. Lietuvos Respublikos valstybė, atstovaujama Kauno apskrities viršinininko administracijos, Kauno miesto savivaldybės administracija, uždaroji akcinė bendrovė „Urtė“ ir uždaroji akcinė bendrovė „Turto valdymo firma“*, Nr. 3K-3-417/2010, kat. 24.5; 30.1; 30.5.

³⁸ Грибанов В. П. Осуществление и защита гражданских прав. - Москва: “Статут”, 2000. С.250.

³⁹ Nekrošius I., Nekrošius V., Vėlyvis S. Romėnų teisė. – Vilnius: Justitia, 1996. P.59.

⁴⁰ LAT CBS teisėjų kolegijos 2006 m. spalio 23 d. nutartis c. b. *J. G. v. R. S., Kauno apskrities viršinininko administracija*, Nr. 3K-3-570/2006, kat. 21.1.1.4; 24.4; 30.5.

⁴¹ Nekrošius I., Nekrošius V., Vėlyvis S. Romėnų teisė. – Vilnius: Justitia, 1996. P.60.

⁴² Driukas A. Ieškinio senaties instituto raida Lietuvoje: materialieji ir procesiniai aspektai//Jurisprudencija. 2003, Nr.39(31). P.6.

Įstatymų leidėjas 2000 m. CK 1.124 straipsnyje ieškinio senatį apibrėžia kaip įstatymų nustatytą laiko tarpą (terminą), per kurį asmuo gali apginti savo pažeistas teises, pareikšdamas ieškinį. Tačiau ieškinio senatis nėra laikas, per kurį asmuo gali kreiptis į teismą dėl pažeistos ar ginčijamos teisės gynimo. Teisė į gynybą ir teisė kreiptis į teismą yra savarankiškos, viena nuo kitos nepriklausančios teisės, todėl „net ir pasibaigus įstatymo nustatytam terminui asmuo gali kreiptis į teismą“⁴³. CK 1.126 straipsnio 1 dalis nustato, kad reikalavimą apginti pažeistą teisę teismas priima nagrinėti nepaisydamas to, kad ieškinio senaties terminas pasibaigęs. Tokios pozicijos laikosi teismai ir sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose. Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *Rima Radavičienė v. AB Lietuvos taupomasis bankas* konstatavo, kad ieškinio senaties termino praleidimas nereiškia pačios subjektinės teisės pasibaigimo. Dėl to teismas negali atsisakyti priimti ieškinio pareiškimo vien todėl, kad terminas yra praleistas, o teismo nagrinėjimo metu ieškinio senatis nėra besąlygiškai taikoma⁴⁴. Pažymėtina, kad ieškinio senaties termino taikymas nebuvo vienodas. Pagal 1964 m. CK 85 straipsnio 2 dalį ieškinio senaties terminas galėjo būti taikomas tik skolininko iniciatyva, tačiau iki 1994 m. birželio 10 d. galiojusi CK 85 straipsnio 2 dalies redakcija nustatė, kad teismas ieškinio senatį taiko savo iniciatyva. Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *Aldona Zibavičienė v. Genė Zibavičienė, Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybės įmonės Utenos filialas, Panevėžio apskrities viršininko administracija* konstatavo, kad bylą nagrinėję teismai, nustatę, kad ieškinio senatis pasibaigė prieš 1964 m. birželio 10 d., ne tik turėjo teisę pagal įstatymus, bet ir privalėjo taikyti ieškinio senatį savo iniciatyva⁴⁵. 2000 m. CK 1.126 straipsnio 2 dalis nustato, kad ieškinio senatį teismas taiko tik tuo atveju, kai to reikalauja bet kuri ginčo šalis. Ieškinio senatį reglamentuojančios normos yra imperatyvaus pobūdžio, todėl, jei ginčo šalis neprašo taikyti šio termino, pažeistoji teisė turi būti ginama. Kita vertus, CK 1.126 straipsnio 3 dalis nustato, kad draudžiama iš anksto atsisakyti taikyti ieškinio senatį. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *Rimantė Barauskienė v. Palmyra Marija Barauskienė, sodininkų bendrija „Lazdynas“, Kauno apskrities viršininko administracija, Kauno rajono savivaldybė* ieškinio senatį apibūdino kaip laiko tarpą, per kurį valstybė garantuoja asmeniui jo pažeistos teisės gynimą, jeigu per šį laiko tarpą suinteresuotas

---

⁴³ Mikelėnas V., Vileita A., Taminskas A. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos. - Vilnius: Justitia, 2001. P.249.

⁴⁴ LAT CBS teisėjų kolegijos 2000 m. gruodžio 6 d. nutartis c. b. *Rima Radavičienė v. AB Lietuvos taupomasis bankas*, Nr. 3K-3-1319/2000, kat. 42.

⁴⁵ LAT CBS teisėjų kolegijos 2001 m. kovo 28 d. nutartis c. b. *Aldona Zibavičienė v. Genė Zibavičienė, Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybės įmonės Utenos filialas, Panevėžio apskrities viršininko administracija*, Nr. 3K-3-393/2001, kat. 15.1; 18.2; 18.4; 94.1.

asmuo kreipėsi į teismą su ieškiniu apginti pažeistą teisę⁴⁶. Tais atvejais, kai asmuo, kuriam pareikšti reikalavimai, neprašo taikyti ieškinio senatį, teismas pats negali atsisakyti ginti ieškovo teisių. Kai asmuo reiškia atsikirtimus į jam keliamus reikalavimus, prašydamas taikyti ieškinio senatį, t. y. prašo teismo atsisakyti ginti ieškovo teisę dėl to, kad šis nesugebėjo pasinaudoti įstatymo suteikta teisminės gynybos teise per nustatytą laikotarpį, teismas turi svarstyti, ar yra sąlygos tokiam prašymui taikyti⁴⁷.

Savo prigimtimi ieškinio senatis yra mišrus teisės institutas. A. Driukas pažymi, kad „Lietuvoje ieškinio senatį reglamentuoja materialiosios teisės normos, nors, suprantama, ieškinio senaties taikymas neišvengiamai susijęs su procesine išraiškos forma“⁴⁸. D. A. Gribkov, taip pat pažymi, kad, viena vertus, šis terminas yra materialiosios teisės institutas su visomis iš to išplaukiančiomis pasekmėmis (pradžia, sustabdymas, pasibaigimas, atnaujinimas ir kt.), kita vertus, jis suprantamas kaip atsakovo atsikirtimas į ieškinį, kaip atsakovo gynybos priemonė⁴⁹. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *Virginija Bernatavičienė v. Valė Radavičienė, Vaida Ladavičiūtė, Židronė Armonavičienė, Magdalena Varslauskienė* nurodė, kad šis terminas įgyja ieškinio senaties termino juridinę reikšmę tik tuo atveju, kai teisė, dėl kurios gynybos ieškovas kreipėsi į teismą, faktiškai egzistuoja ir yra pažeista⁵⁰.

Tiek teisės doktrinoje, tiek teismų praktikoje pažymima, kad įstatymų leidėjas ieškinio senaties terminą įtvirtino dėl įvairių priežasčių. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad valstybės pareiga ginti pažeistas asmenų teises yra principinė teisės nuostata. Ieškinio senaties termino taikymas reiškia dalinį šio principo taikymo apribojimą teisiųjų santykių stabilumo išsaugojimo ir apibrėžtumo garantavimo tikslais. Tačiau ieškinio senaties instituto, kaip ir bet kurio kito teisės instituto, taikymas turi atitikti jo paskirtį bei nepažeisti kitų bendrųjų teisės principų⁵¹.

---

⁴⁶ LAT CBS teisėjų kolegijos 2003 m. gegužės 5 d. nutartis c. b. *Rimantė Barauskienė v. Palmyra Marija Barauskienė, sodininkų bendrija „Lazdynas“*, Kauno apskrities viršinininko administracija, Kauno rajono savivaldybė, Nr. 3K-3-549/2003, kat. 18.2; 25.3; LAT CBS teisėjų kolegijos 2010 m. vasario 8 d. nutartis c. b. *S. K. v. Kauno apskrities viršinininko administracija, Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija, S. R. ir kt.*, Nr. 3K-3-35/2010, kat. 30.4.1.

⁴⁷ LAT CBS teisėjų kolegijos 2000 m. gruodžio 6 d. nutartis c. b. *Rima Radavičienė v. AB Lietuvos taupomasis bankas*, Nr. 3K-3-1319/2000, kat. 42.

⁴⁸ Driukas A. Ieškinio senaties instituto raida Lietuvoje: materialieji ir procesiniai teisiniai aspektai//Jurisprudencija. 2003, Nr.39(31). P.5.

⁴⁹ Грибков Д. А. Исковая давность как институт процессуального права//Вестник Московского университета. Серия 11. Право. 2007, Но.1. С.89.

⁵⁰ LAT CBS teisėjų kolegijos 2002 m. birželio 24 d. nutartis c. b. *Virginija Bernatavičienė v. Valė Radavičienė, Vaida Ladavičiūtė, Židronė Armonavičienė, Magdalena Varslauskienė*, Nr. 3K-3-915/2002, kat. 15.2.1.1; 25.8.2; 18.2.

⁵¹ LAT CBS teisėjų kolegijos 2002 m. gegužės 8 d. nutartis c. b. *F. A. v. O. M., A. M.*, Nr. 3K-3-692/2002, kat. 14.3; 18.4; 18.5.

Visų pirma ieškinio senaties institutu siekiama užtikrinti civilinių teisinių santykių stabilumą ir aiškumą. Toks stabilumas ir aiškumas neegzistuos, jeigu galimybė reikalauti gynybos nebūtų ribojamas atitinkamais terminais. Tačiau ieškinio senaties institutas negali būti vertinamas kaip vienašalis, t. y. nustatytas tik vienos civilinio teisinio santykio šalies interesams. Šis terminas nustatomas tiek ieškovo, tiek ir atsakovo interesams. A. Driukas pažymi, kad „net ir teisės pažeidėjas turi teisę tikėtis, kad, praėjus tam tikram laikui, skolininko ir kreditoriaus santykiai taps teisiškai apibrėžti. Jokiais terminais neapribota valstybės prievartos skolininkui grėsmė pažeistų teisinių santykių stabilumą, stabdytų teisinių santykių raidą“⁵². Šio termino nustatymas skatina nukentėjusiąją šalį būti aktyvią ir operatyviau kreiptis į teismą. Jeigu asmuo, kurio teisė yra pažeista, „ilgą laiką delsia pareikšti ieškinį skolininkui ir jį pareiškia pasibaigus ieškinio senaties terminui, tai reiškia, jog pats kreditorius arba neįsitikinęs teisės egzistavimu ar jos pažeidimu, arba asmens interesas nėra toks reikšmingas, kad nusvertų abejones dėl ieškinio pareiškimo“⁵³. Tuo tarpu kita teisinio santykio šalis ir kiti civilinių teisinių santykių dalyviai gali pagrįstai tikėtis, jog toks asmuo atsisako savo teisės, arba nemano, jog jo teisė yra pažeista („miegančios teisės“ doktrina). Todėl, įsisenėjus ginčijamam subjektinės teisės pažeidimui, valstybės prievartos galimybės apribojamos⁵⁴. Teisės į teisminę gynybą apribojimas terminais sudaro galimybę lengviau įrodyti teisės priklausymo ir pažeidimo faktus bei atkurti teisėtus interesus. Kita vertus „tokiais atvejais lengviau nuo ieškinio gintis taip pat ir atsakovui, nes, tikėdamasis galimo ieškinio įstatymuose nustatytų terminų, jis yra suinteresuotas išsaugoti gynimosi nuo potencialaus reikalavimo priemones“⁵⁵. Pažymėtina, kad, praėjus ilgam laiko tarpui nuo įrodinėjimo faktų, labai pasunkėja jų įrodymas, nes liudytojai pamiršta reikšmingas bylai aplinkybes, dingsta dokumentai ir kiti įrodymai. A. Driukas pažymi, kad ieškinio senaties institutas skatina teisinių santykių subjektų aktyvumą įgyvendinant jų tarpusavio teises ir pareigas, sutartinę drausmę bei abipusę prievolių įvykdymo kontrolę⁵⁶. Pagrįstai galima teigti, kad ieškinio senaties institutas negali būti vertinamas kaip vienašalis, t. y. nustatytas tik vienos civilinio teisinio santykio šalies interesams: šis terminas ne tik skatina nukentėjusiąją šalį operatyviai reaguoti į savo teisės pažeidimą, bet ir suteikia garantiją kitai civilinio teisinio

---

⁵² Driukas A. Ieškinio senaties instituto raida Lietuvoje: materialieji ir procesiniai teisiniai aspektai//Jurisprudencija. 2003, Nr.39(31). P.6.

⁵³ ten pat.

⁵⁴ LAT CBS teisėjų kolegijos 2001 m. birželio 11 d. nutartis c. b. A. Ž., G. T. v. I. V., R. P., R. M. ir kt., Nr. 3K-3-700/2001, kat 15.2.2.6; 18.3; 107.1; LAT CBS teisėjų kolegijos 2002 m. spalio 2 d. nutartis c. b. *Likviduojama AB „Tauro“ bankas v. AB „Vilniaus vingis“*, Nr. 3K-3-1123/2002, kat. 18.2; 18.3.

⁵⁵ Driukas A. Ieškinio senaties instituto raida Lietuvoje: materialieji ir procesiniai teisiniai aspektai//Jurisprudencija. 2003, Nr.39(31). P.7.

⁵⁶ ten pat.

santykio šaliai, jog po tam tikro įstatyme nustatyto laikotarpio jos įgytos teisės negalės būti ginčijamos⁵⁷.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose pabrėžė, kad ieškinio senaties institutas yra skirtas sudaryti realią galimybę asmenims apginti savo pažeistą teisę, užtikrinti civilinių santykių stabilumą, užkirsti kelią begaliniam bylinėjimuisi, skatinti asmenį kuo greičiau ginti savo pažeistą teisę, palengvinti įrodinėjimo procesą ir kt.⁵⁸ Kartu pažymima, kad tais atvejais, kai egzistavo kokios nors aplinkybės, nepriklausančios nuo asmens valios ir sukliudžiusios jam laiku, nepasibaigus ieškinio senaties terminui, kreiptis į teismą dėl pažeistų teisių gynimo ir tais atvejais, jeigu asmuo, veikdamas protingai ir sąžiningai, aktyviais teisėtais veiksmais per visą laikotarpį iki bylos iškėlimo siekė ginti savo pažeistas teises, negalima pripažinti, jog tai suteiktų atsakovui teisę tikėtis, jog toks asmuo apskritai atsisako savo teisės arba nemano, kad jo teisė pažeista, taip pat negalima pripažinti, jog, esant aukščiau minėtoms aplinkybėms, pareikšto ieškinio atmetimas dėl ieškinio senaties termino pasibaigimo atitiktų ieškinio senaties termino paskirtį. Tokiu atveju viešasis interesas užtikrinti realią pažeistų subjektinių teisių apsaugą nusveria interesą garantuoti teisių santykių stabilumą⁵⁹.

Apibendrinant galima teigti, kad tiek teisės doktrinoje, tiek teismų praktikoje pripažįstama, kad ieškinio senatis – tai pozityvus reiškinys. Nustatydamas ieškinio senaties instituto taikymo taisyklės, įstatymų leidėjas siekia įtvirtinti priešingų vienas kitam interesų pusiausvyrą: viena vertus, apginti teisės turėtojo reikalavimus, kita vertus, apsaugoti skolininką nuo pasenusių reikalavimų⁶⁰. Todėl ieškinio senaties terminas nustatytas atsižvelgiant į skolininko, kreditoriaus bei visuomenės, kuri siekia, kad būtų kuo greičiau atkurta teisinė tvarka, interesus. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *J. S. M. v. Vilniaus apskrities viršininko administracija, J. F.* pažymėjo, kad ieškinio senaties prigimtis yra apginti savo teises, nepažeidžiant kitų asmenų teisių, todėl negali būti tenkinamas atsakovo reikalavimas taikyti ieškinio senatį, jeigu tuo būtų paneigta kito asmens teisė, nes iš akivaizdžios neteisės teisė neatsiranda (*ex injuria jus non oritur*), o priešingas teisei tikslas – užtikrinti

⁵⁷ LAT CBS teisėjų kolegijos 2000 m. rugsėjo 20 d. nutartis c. b. *Vilniaus miesto valdyba v. Vilniaus knygos draugija*, Nr. 3K-3-856/2000, kat. 43; LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. liepos 12 d. nutartis c. b. *V. B. v. UAB „JGK Statyba“*, Nr. 3K-3-292/2007, kat. 24.4.

⁵⁸ LAT CBS teisėjų kolegijos 2009 m. balandžio 29 d. nutartis c. b. *A. B. V. v. T. M., UAB „Vartų technika“*, Nr. 3K-3-137/2009, kat. 24.1; 24.3; 24.4; 43.2; 42.2.4.1; 123.3; LAT CBS teisėjų kolegijos 2009 m. kovo 20 d. nutartis c. b. *R. G. v. Z. G.*, Nr. 3K-3-136/2009, kat. 24.2; LAT CBS teisėjų kolegijos 2003 m. lapkričio 12 d. nutartis c. b. *A. V., A. V., G. V. v. Druskininkų miesto savivaldybė, B. V.*, Nr. 3K-3-1071/2003, kat. 18.1; 18.2; 18.4; LAT CBS teisėjų kolegijos 2002 m. gegužės 8 d. nutartis c. b. *F. A. v. O. M., A. M.*, Nr. 3K-3-692/2002, kat. 14.3; 18.4; 18.5; LAT CBS teisėjų kolegijos 2001 m. gruodžio 5 d. nutartis c. b. *UAB „Jonavos agrochemija“ v. AB „Tauro“ bankas*, Nr. 3K-3-1282/2001, kat. 18.1; 18.2.

⁵⁹ LAT CBS teisėjų kolegijos 2002 m. spalio 2 d. nutartis c. b. *Likviduojama AB „Tauro“ bankas v. AB „Vilniaus vingis“*, Nr. 3K-3-1123/2002, kat. 18.2; 18.3.

⁶⁰ Гражданское и торговое право зарубежных государств. I том. Изд. 4 – ое (отв. ред. Е. А. Васильев, А. С. Комаров). - Москва: “Международные отношения”, 2004. С.295.

veiksmingą ekonominių santykių reglamentavimą⁶¹. Ieškinio senatis – tai laiko tarpas, per kurį priverstinai valstybės pagalba asmuo gali apginti pažeistas teises ar įstatymų saugomus interesus. Tačiau teismas negali atsisakyti priimti ieškinio vien todėl, kad šis terminas yra praleistas. Asmens teisė kreiptis į teismą egzistuoja nepriklausomai nuo ieškinio senaties termino pasibaigimo. Ieškinio senaties terminui pasibaigus, subjektinė teisė ir teisė kreiptis į teismą dėl teisminės gynybos išlieka, išnyksta tik teisė į priverstinį pažeistos teisės gynimą.

2.2. Ieškinio senaties termino ir kitų terminų skirtumai

Ieškinio senaties terminai skiriasi nuo kitų terminų. Teismų praktikoje pasitaiko atvejų, kai terminai yra supainiojami, todėl būtina išskirti jų ypatumus. Ieškinio senaties terminas yra skirtas pažeistos arba ginčijamos teisės arba įstatymo saugomam interesui įgyvendinti arba pareigoms atlikti, su kuriais siejamas teisių ir pareigų atsiradimas, pasikeitimas ar pasibaigimas⁶². Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2002 m. gruodžio 20 d. nutarimu Nr. 39 patvirtintoje Lietuvos Respublikos teismų praktikos, taikant ieškinio senatį reglamentuojančias įstatymų normas, apibendrinimo apžvalgoje pažymima, kad ieškinio senaties terminai skiriasi nuo materialiojo teisinio pobūdžio terminų pagal:

- a) teises pasekmes. Pasibaigus ieškinio senaties terminui, išnyksta tik teisė į pažeistos teisės gynybą ieškinio tvarka, tačiau pati teisė ir teisė kreiptis į teismą teisminės gynybos išlieka;
- b) teisinį reguliavimą. Ieškinio senaties terminus nustato tik įstatymai, o kiti materialiosios teisės terminai gali būti nustatyti ir poįstatyminiais aktais;
- c) pradžios, pabaigos nustatymo, atnaujinimo, sustabdymo tvarką. Ieškinio senaties terminams taikomos specialios pradžios, sustabdymo, nutraukimo ir atnaujinimo taisyklės, kurios netaikomos kitiems materialiojo teisinio pobūdžio terminams. Naikinamieji terminai gali būti arba absoliutaus naikinamojo pobūdžio, kai terminams pasibaigus išnyksta tam tikra teisė arba pareiga, ir terminų negalima atnaujinti, arba santykinio naikinamojo pobūdžio (atnaujinamieji), kai teisės aktuose nustatyta tvarka tokie terminai gali būti atnaujinti (pratęsti);
- d) taikymo tvarką. Ieškinio senaties terminai gali būti taikomi tik tuo atveju, kai to reikalauja ginčo šalis;

---

⁶¹ LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. rugsėjo 24 d. nutartis c. b. *J. S. M. v. Vilniaus apskrities viršininko administracija*, J. F., Nr. 3K-3-338/2007, kat. 24.3; 30.4.1; 30.5.

⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2002 m. gruodžio 20 d. nutarimu Nr. 39 patvirtinta Lietuvos Respublikos teismų praktikos, taikant ieškinio senatį reglamentuojančias įstatymų normas, apibendrinimo apžvalga//Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis „Teismų praktika“, Nr. 18, P.196.

e) teisės normų, nustatančių terminų skaičiavimo ir taikymo tvarką, pobūdį. Ieškinio senaties terminus, jų skaičiavimo ir taikymo tvarką nustatančios teisės normos yra imperatyvaus pobūdžio, todėl jų negalima pakeisti šalių susitarimu, kiti materialiosios teisės terminai gali būti dispozityvaus pobūdžio ir nustatyti šalių susitarimu. Įstatymuose nustatytais atvejais materialiosios teisės normų reglamentuojamus terminus gali nustatyti ir teismas.

Ieškinio senaties terminas skiriasi nuo pretenzinių terminų, kurie nustatyti įstatymuose arba sutartyse reikalavimams išankstine ginčo sprendimo ne teisme tvarka pareikšti. V. P. Griбанov pažymi, kad teisės literatūroje pretenziniai terminai įvardijami kaip terminai, „per kuriuos asmuo gali kreiptis į tiesiogiai įgaliotą asmenį su reikalavimu atlikti ar susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų“⁶³. Tačiau kai kuriais atvejais pretenzijas galima pareikšti ir per ieškinio senaties terminą. Pavyzdžiui, LR prekybinės laivybos įstatymo 75 straipsnio 2 dalis nustato, kad pretenzijos dėl keleivių ar bagažo vežimo pareiškiamos per pirmuosius 3 ieškinio senaties termino mėnesius, 4 dalis nustato, kad pretenzijos dėl dispačo ar demeredžo išmokėjimo pareiškiamos per pirmąsias 45 ieškinio senaties termino dienas. Pretenzijos pareiškimas per nustatytą terminą specialiai įstatymuose aptartais atvejais gali turėti įtakos ieškinio senaties termino eigos skaičiavimui. Pavyzdžiui, LR kelių transporto kodekso 56 straipsnio 2 dalis nustato, kad pretenzijos pareiškimas pratęsia ieškiniams dėl vežimo sutarties nustatytą dvejų metų ieškinio senaties terminą vienam mėnesiui; LR geležinkelio transporto kodekso 67 straipsnio 2 dalis nustato, kad pretenzijos pareiškimas pratęsia ieškinio senaties terminą 3 mėnesiams ieškiniams dėl reikalavimų, atsirandančių iš vežimo sutarčių ir kt.

Ieškinio senaties terminai skiriasi nuo garantinių terminų. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *O. Z. v. V. Z.* konstatavo, kad garantinis terminas – „tai įstatymo ar šalių susitarimu nustatytas terminas, per kurį galioja vienos iš sutarties šalių garantija, jog perduotas ir tinkamai naudojamas daiktas arba suteikta paslauga atitinka sutartyje bei daiktų arba paslaugų kokybę reglamentuojančiuose dokumentuose nustatytus kokybės reikalavimus bei galės patikimai tarnauti arba būti patikimai naudojamas (CK 6.335; 6.664 straipsniai)“⁶⁴. Garantinių terminų pasibaigimas lemia sandorio šalies suteiktos garantijos pasibaigimą, taigi ir atsakomybės už daiktų ar paslaugų kokybės trūkumus, išaiškėjusius po garantinio termino pabaigos, išnykimą. Tai reiškia, kad asmuo netenka teisės į ieškinį dėl daiktų ar paslaugų kokybės trūkumų, paaiškėjusių po garantinio termino pabaigos. Vadinas, skirtingai nei ieškinio senaties termino pasibaigimo atveju, išnyksta ne tik teisė į ieškinio priverstinį patenkinimą, bet ir pati subjektinė teisė. Daiktų kokybės garantijos ir

⁶³ Грибанов В. П. Осуществление и защита гражданских прав. – Москва: Статут, 2000. С.280.

⁶⁴ LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. vasario 13 d. nutartis c. b. *O. Z., V. Z. v. UAB „Prienu langai“*, Nr. 3K-3-43/2007, kat. 36.3.

tinkamumo naudoti terminas neatskiriama susijęs su ieškinio senaties termino taikymu. Garantinio termino ir ieškinio senaties termino santykio klausimu Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija minėtoje byloje pažymėjo, kad garantinis terminas lemia vėliausią momentą, kada gali prasidėti ieškinio senaties termino eigos pradžia ieškiniams dėl daiktų arba paslaugų trūkumų pareikšti. Jeigu apie daikto arba paslaugos trūkumus gaminio įgijėjas nepareiškia per garantinį terminą, garantija pasibaigia ir išnyksta asmens atsakomybė už daikto arba paslaugos trūkumus. Tokiu atveju pareikštas ieškinys dėl daikto arba paslaugos trūkumų atmetamas dėl jo nepagrįstumo, o ne dėl ieškinio senaties pasibaigimo, nes ieškinio senaties termino eiga prasideda tik esant teisės pažeidimui⁶⁵. Kita vertus, garantinius terminus gali nustatyti ne tik įstatymai, bet ir sandorio šalys.

Ieškinio senaties terminas nėra tapatus procesiniams terminams. Procesinis terminas – „tai įstatymo arba teismo nustatytas laikotarpis, per kurį teismas, dalyvaujantys byloje asmenys arba kiti proceso dalyviai privalo arba atlikti tam tikrus procesinius veiksmus, nagrinėjant civilines bylas ir priimant teismo sprendimus bei juos vykdant, arba privalo susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų atlikimo, taip pat kuriam pasibaigus dalyvaujantys byloje asmenys gali įgyvendinti tam tikras procesines teises“⁶⁶. Procesiniai terminai skiriasi nuo ieškinio senaties terminų tuo, kad: a) procesinius terminus reglamentuoja CPK, o ne CK; b) pasibaigus procesiniam terminui, teisė atlikti procesinį veiksma išnyksta, t. y. subjektinė procesinė teisė pasibaigia, o, suėjus ieškinio senačiai, asmens subjektinė teisė kreiptis į teismą neišnyksta; c) procesiniai terminai taikomi neatsižvelgiant į šalių valią. CK 1.126 straipsnio 2 dalis nustato, kad ieškinio senatį teismas taiko tik tuo atveju, kai ginčo šalis to reikalauja; d) procesinius terminus gali nustatyti ne tik įstatymai, bet ir teismas.

Procedūrinis terminas – tai įstatymuose, kituose teisės aktuose, sutartyse arba neteisminių institucijų nustatytas laikotarpis veiksams atlikti įvairiose neteisminėse institucijose. Pavyzdžiui, LR darbo kodekso 296 straipsnis nustato, kad darbuotojas gali kreiptis į darbo ginčų komisiją per tris mėnesius nuo tos dienos, kai sužinojo ar turėjo sužinoti, kad pažeistos jo teisės. Skirtingai nei ieškinio senaties terminai, procedūriniai terminai tiesiogiai susiję su tam tikrais veiksmais neteisminėse procedūrose ir nepanaikina asmens teisės į valstybės prievarta užtikrinamą jo pažeistų teisių gynybą teisme.

Apibendrinant galima teigti, kad ieškinio senaties terminas skiriasi nuo kitų terminų. Įstatymų leidėjas nustatė specialias ieškinio senaties eigos skaičiavimo, sustabdymo, nutraukimo, netaikymo, atnaujinimo taisykles (CK 1.124-1.135 straipsniai), kurios iš esmės

---

⁶⁵LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. vasario 13 d. nutartis c. b. *O. Z., V. Z. v. UAB „Prienų langai“*, Nr. 3K-3-43/2007, kat. 36.3.

⁶⁶Driukas A., Valančius V. *Civilinis procesas: teorija ir praktika: vadovėlis (II tomas)*. – Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006. P.247.

skiriasi nuo tų, kurios taikomos kitų rūšių terminams. Įstatymuose įtvirtintos teisės normos, reglamentuojančios ieškinio senaties terminų skaičiavimo tvarką, negali būti taikomos kitiems materialiojo teisinio pobūdžio terminams, pretenzinio, garantinio, procedūriniais ar procesinio teisinio pobūdžio terminams.

2.3. Ieškinio senaties termino taikymas sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose keičiantis ji reglamentuojančioms įstatymų normoms

Sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose keičiantis teisės normoms, reguliuojančioms ieškinio senaties termino taikymą, tapo aktualūs tokie klausimai, kaip: kokios trukmės ieškinio senaties terminus taikyti konkretaus ginčijamo santykio atveju, pagal kokias taisykles skaičiuoti ieškinio senaties terminus ir kt. Pažymėtina, kad įstatymų leidėjas naujajame 2000 m. CK, lyginant su 1964 m. CK, įtvirtino nemažai naujovių. Pavyzdžiui, bendrasis ieškinio senaties terminas buvo pailgintas nuo trejų iki dešimties metų (CK 1.125 straipsnio 1 dalis); sutrumpintus ieškinio senaties terminus nustato ne tik CK, bet ir kiti įstatymai (CK 1.125 straipsnio 2 dalis); objektyviais kriterijais papildomai reglamentuojama ieškinio senaties termino pradžia (CK 1.127 straipsnio 2 – 5 dalys); detaliau reglamentuotas ieškinio senaties termino nutraukimas, t. y., kai ieškinys paliekamas nenagrinėtu dėl ieškovo kaltės, jeigu buvo atsisakyta priimti ieškinį ar ieškovas ieškinio atsisakė; įtvirtinta CK teisės normų, reglamentuojančių ieškinio senaties terminus, subsidiaraus taikymo taisyklė (CK 1.1 straipsnis). Anksčiau teismai taikydavo įstatymo analogiją ir kt. A. Driukas pažymėjo, kad naujasis 2000 m. CK, „prailgindamas bendrojo ieškinio senaties trukmę, diferencijuodamas šio termino trukmę atsižvelgdamas į atskirų reikalavimų specifiką, nustatydamas naujus ieškinio senaties terminų sustabdymo pagrindus, detaliau ir palankiau ieškovui apibrėždamas šių terminų skaičiavimo taisykles juos nutraukus, nustatydamas išimtis iš bendrosios ieškinio senaties terminų eigos pradžios taisykles bei užpildydamas kitas šio instituto teisinio reguliavimo spragas, susiaurino ieškinio senaties taikymo ribas ir suteikė pirmenybę ne teisinių santykių stabilumui, bet teisės gynimui nuo pažeidimų. Tokį reglamentavimą lemia EŽTPLA konvencijos 6 straipsnyje, Konstitucijos 30 straipsnyje bei Civilinio kodekso 1.2 straipsnyje įtvirtintas visokeriopos civilinių teisių teisminės gynybos principas, poreikis stiprinti asmenų teisių ir laisvių apsaugą bei numatyti efektyvius pažeistų teisių gynimo būdus“⁶⁷.

LR civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo 10 straipsnyje įstatymų leidėjas įtvirtino CK normų, nustatančių ieškinio senaties terminus, taikymo

---

⁶⁷ Driukas A. Ieškinio senaties instituto raida Lietuvoje: materialieji ir procesiniai teisiniai aspektai//Jurisprudencija. 2003, Nr.39(31). P.13.

ypatumus, į kuriuos teismai turi atsižvelgti ir sprendžiant sandorių pripažinimo negaliojančiais klausimus. Remiantis minėto įstatymo nuostatomis:

- a) jeigu ieškinio senaties terminas prasidėjo įsigaliojus naujam 2000 m. CK, taikomi šio kodekso nustatyti ieškinio senaties terminai;
- b) 2000 m. CK nustatyti ieškinio senaties terminai taikomi, jeigu reikalavimams pareikšti ieškinio senaties terminai, numatyti pagal galiojusius įstatymus nepasibaigė iki šio kodekso įsigaliojimo;
- c) ieškinio senaties termino dalis, praėjusi iki naujojo CK įsigaliojimo, įskaitoma į šio kodekso nustatytą ieškinio senaties terminą;
- d) jei naujasis CK nustato trumpesnius ieškinio senaties terminus, nei anksčiau galiojusiame CK, jie ir taikomi, tačiau pradedami skaičiuoti nuo naujojo CK įsigaliojimo dienos, išskyrus atvejus, kai ieškinio senaties terminai yra pasibaigę ir pagal naujojo CK normas;
- e) tais atvejais, kai naujasis CK įtvirtina naujus ieškinio senaties termino skaičiavimo principus, tai naujos šių terminų skaičiavimo taisyklės taikomos tik tada, kai ieškinio senaties terminų eiga prasidėjo įsigaliojus naujam CK. Terminai, prasidėję iki įsigaliojant naujam CK, skaičiuojami pagal taisykles, galiojusias jiems prasidėjus;
- f) jei tam tikriems reikalavimams ieškinio senatis pagal anksčiau galiojusius įstatymus iš viso nebuvo taikoma, o naujasis CK šiems reikalavimams nustato ieškinio senatį, tai ieškinio senaties terminas pareikšti tokius reikalavimus pradedamas skaičiuoti nuo naujojo CK įsigaliojimo dienos arba nuo kitos dienos, su kuria atitinkama CK norma sieja ieškinio senaties termino pradžią;
- g) naujojo CK 1.129 straipsnyje įtvirtinti nauji ieškinio senaties sustabdymo pagrindai taikomi neatsižvelgiant į tai, kada jie atsirado – iki įsigaliojant ar įsigaliojus naujam CK, jeigu yra įvykdytos CK 1.129 straipsnio 2 dalyje numatytos sąlygos⁶⁸.

Teismų praktikos sandorių pripažinimo negaliojančiais analizė rodo, kad šias taisykles teismai taikė gana dažnai. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *V. B. v. UAB „JGK Statyba“* konstatavo, kad bylą nagrinėję teismai taikė 2000 m. liepos 18 d. Civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo 10 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą taisyklę, kad CK nustatyti ieškinio senaties terminai taikomi, taip pat jei reikalavimams pareikšti ieškinio senaties terminai, nustatyti pagal galiojusius įstatymus nepasibaigė iki šio kodekso įsigaliojimo. Kadangi 1964 m. CK 84 straipsnio 1 dalyje nustatytas trejų metų ieškinio senaties terminas pateikti reikalavimą dėl UAB „JGK Statyba“ įstatų 1.2 punkto pripažinimo

---

⁶⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2002 m. gruodžio 20 d. nutarimu Nr. 39 patvirtinta Lietuvos Respublikos teismų praktikos, taikant ieškinio senatį reglamentuojančias įstatymų normas, apibendrinimo apžvalga/Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis „Teismų praktika“, Nr. 18, P.191-194; Mikelėnas V., Vileita A., Taminskas A. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos. - Vilnius: Justitia, 2001. P.23-25.

negaliojančiu pasibaigę 1994 m. rugpjūčio 19 d., tai 2000 m. CK nustatyti ieškinio senaties terminai nagrinėjamoje byloje neturėjo būti taikomi. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija konstatavo, kad kasatoriaus reikalavimui pripažinti UAB „JGK Statyba“ įstatų 1.2 punktą negaliojančiu ieškinio senaties terminas yra pasibaigęs⁶⁹. Ta pati taisyklė buvo taikoma ir byloje *Bankrutuojanti UAB „Knituja“ v. UAB „Darija“, UAB „Pašešupis“, D. K., K. A.*, kurioje kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija konstatavo, kad pirmosios ir apeliacinės instancių teismai pagrįstai taikė ieškinio senaties terminą reikalavimams dėl UAB „Knituja“ 1994 m. sausio 24 d. – 1998 m. kovo 3 d. sudarytų sandorių pripažinimo negaliojančiais <...>. Ieškovo prašomų nugunchyti paskolos sutarčių sudarymo metu galiojusio 1964 m. (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) CK 84 straipsnio 1 dalyje buvo nustatytas trejų metų ieškinio senaties terminas, šio kodekso 90 straipsnio 1 dalyje buvo nustatyta, kad ieškinio senaties termino pasibaigimas iki ieškinio pareiškimo teismui yra pagrindas ieškinį atmesti. Atsižvelgiant į ieškovo bankrutuojančios UAB „Knituja“ ginčijamų sandorių sudarymo laiką, įstatyme nustatytas trejų metų ieškinio senaties terminas sandoriams ginčyti yra pasibaigęs. Ieškinys buvo paduotas praėjus devyneriems metams po ginčijamų sutarčių sudarymo (1995 m. sudarytos sutartys), o po 1994 m. sausio 24 d. sudarytos sutarties – daugiau nei dešimt metų. Tai viršija 2000 m. CK nustatytą ieškinio senaties terminą, todėl apeliacinės instancijos teismas nenustatęs svarbių termino praleidimo priežasčių, konstatavo, kad ieškinio reikalavimai netenkinami, nes pareikšti praleidus ieškinio senatį⁷⁰.

Tačiau teismai ne visada LR civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo 10 straipsnio nuostatas taiko tinkamai. Pavyzdžiui, byloje *V. B. v. S. B., R. S.* kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija konstatavo, kad byloje buvo netinkamai taikytos Civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo 10 straipsnio nuostatos. Nustačius, kad ieškinio senaties terminas reikalavimams dėl ginčijamų sandorių pripažinimo negaliojančiais pareikšti prasidėjo kiekvieno sandorio sudarymo dieną, visų pirma kilo tuo metu galiojusio 1964 m. CK taikymo klausimas, nes sandoriai buvo sudaryti 1996 m. rugsėjo 16 d. ir 1998 m. gruodžio 12 d. Reikalavimui dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais taikytinas 1964 m. CK 84 straipsnio 1 dalyje nustatytas bendrasis trejų metų ieškinio senaties terminas. 1996 m. rugsėjo 16 d. sandoriui ginčyti ieškinio senaties terminas pasibaigė dar iki įsigaliojant 2000 m. CK, t. y. reikalavimas buvo pareikštas praleidus ieškinio senaties terminą ir tai buvo savarankiškas pagrindas ieškinio reikalavimui atmesti. Kita vertus, teismas netinkamai nustatė ieškinio senaties termino 1998 m. gruodžio 12 d. sandoriui ginčyti

⁶⁹ LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. liepos 12 d. nutartis c. b. *V. B. v. UAB „JGK Statyba“*, Nr. 3K-3-292/2007, kat. 24.4.

⁷⁰ LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 24 d. nutartis c. b. *Bankrutuojanti UAB „Knituja“ v. UAB „Darija“, UAB „Pašešupis“, D. K., K. A.*, Nr. 3K-3-434/2007, kat. 24.3; 126.8.

eigą. 2001 m. liepos 1 d., kai įsigaliojo 2000 m. CK, 1964 m. CK 84 straipsnio 1 dalyje nustatytas trejų metų ieškinio senaties terminas šiam sandoriui ginčyti dar nebuvo pasibaigęs, todėl turėjo būti taikoma LR civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo 10 straipsnio 1 dalies norma, pagal kurią tais atvejais, kai ieškinio senaties terminai nustatyti galiojusiuose įstatymuose, nepasibaigė iki naujojo CK įsigaliojimo, taikomi CK nustatyti ieškinio senaties terminai; iki naujojo CK įsigaliojimo praėjusi ieškinio senaties termino dalis įskaitoma į CK nustatytą ieškinio senaties terminą. Reikalavimams dėl pirkimo – pardavimo sandorio pripažinimo negaliojančiu turi būti taikomas CK 1.125 straipsnio 1 dalyje nustatytas dešimties metų ieškinio senaties terminas. Taigi ieškinio senaties termino 1998 m. gruodžio 12 d. sandoriui ginčyti paskutinė diena buvo 2008 m. gruodžio 12 d., o ieškinyje teisme buvo pareikštas 2007 m. spalio 9 d. Tai reiškia, kad ieškinio senaties terminas šiam reikalavimui nebuvo praleistas. Tuo tarpu apeliacinės instancijos teismas, konstatuodamas, kad ieškovė reikalavimą pripažinti negaliojančiu 1998 m. gruodžio 12 d. pirkimo – pardavimo sutartį pareiškė suėjus ieškinio senaties terminui, netinkamai taikė pirmiau nurodytas teisės normas⁷¹.

Apibendrinant teismų praktiką sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose galima teigti, kad teismai nurodytas teisės normas taikė teisingai. Ypač dažnai buvo vadovaujama 2000 m. liepos 18 d. Civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo 10 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta teisės norma, kuri nustatato, kad naujojo CK nustatyti ieškinio senaties terminai taikomi, jeigu ieškinio senaties terminas prasidėjo įsigaliojus šiam kodeksui, taip pat, jei reikalavimams pareikšti ieškinio senaties terminai, nustatyti pagal galiojusius įstatymus nepasibaigė iki šio kodekso įsigaliojimo. Tačiau pasitaikė atvejų, kai 2000 m. CK nustatyti ieškinio senaties terminai pagal nustatytas bylos aplinkybes neturėjo būti taikomi, arba buvo taikomi netinkamai.

---

⁷¹ LAT CBS teisėjų kolegijos 2011 m. sausio 28 d. nutartis c. b. *V. B. v. S. B., R. S.*, Nr. 3K-3- 26/2011, kat. 24.1; 24.2; 114.4; 114.5.

3. IEŠKINIO SENATIES TERMINO EIGOS PRADŽIOS NUSTATYMAS SANDORIŲ PRIPAŽINIMO NEGALIOJANČIAIS BYLOSE

Minėta, kad CK I knygos II dalies IV skyriaus nuostatos, reglamentuojančios negaliojančių sandorių institutą, nenustato specialių ieškinio senaties terminų, todėl teismai reikalavimams pripažinti sandorius negaliojančiais iš esmės taiko CK 1.127 straipsnio 1 dalyje (1964 m. CK 86 straipsnyje) įtvirtintą bendrąją ieškinio senaties termino pradžios nustatymo taisyklę, pagal kurią šis terminas prasideda nuo teisės į ieškinį atsiradimo dienos, o teisė į ieškinį atsiranda nuo tos dienos, kurią asmuo sužinojo ar turėjo sužinoti apie savo teisės pažeidimą. Ši nuostata taikoma tada, jeigu kitos CK normos ar kiti įstatymai nenustato kitokios ieškinio senaties terminų eigos pradžios skaičiavimo tvarkos. Kita vertus, įstatymų leidėjas 2000 m. CK įtvirtino dviejų rūšių negaliojančius sandorius – niekinius ir nugincijamus. 1964 m. CK nebuvo vartojama sąvoka „niekiniai sandoriai“, tačiau teisės doktrinoje niekiniais sandoriais buvo laikomi sandoriai, „kuriuos įstatymas pripažino negaliojančiais nuo pat jų sudarymo momento, nesvarbu, kokia buvusi juos sudariusių asmenų valia“⁷². Pagrįstai kyla klausimas, kaip teismai sprendžia ieškinio senaties pradžios nustatymo klausimus nugincijamų sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose, ar tai aktualu ginčijant niekinius sandorius bei jų sukeltas teises pasekmes.

3.1. Teisės normų, reglamentuojančių ieškinio senaties termino pradžią, taikymas nugincijamų sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose

Nugincijamų sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose teisės į ieškinį atsiradimo momentas nustatomas, taikant tiek subjektyvųjį kriterijų (subjektinės teisės turėtojo suvokimą, kad jo teisė pažeista), tiek objektyvųjį kriterijų (turėjimą sužinoti apie savo teisės pažeidimą)⁷³. Kita vertus, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose pažymėjo, kad iki to laiko, kol asmens teisė nepažeista, t. y. iki teisės pažeidimo, ieškinio senaties termino eiga apskritai negali prasidėti. Teismas, siekdamas tinkamai nustatyti ieškinio senaties termino pradžią, visų pirma turi nustatyti teisės pažeidimo momentą, kuris yra pradinis etapas, nustatant konkrečią ieškinio senaties eigos pradžios datą pagal subjektyvųjį momentą⁷⁴. Tačiau,

---

⁷² Mikelėnas V., Vileita A., Taminskas A. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos. - Vilnius: Justitia, 2001. P.178.

⁷³ LAT CBS teisėjų kolegijos 2010 m. birželio 4 d. nutartis c. b. V. Š. v. V. Š., Nr. 3K-3-180/2010, kat. 24.2; 75.6.2.

⁷⁴ LAT CBS teisėjų kolegijos 2008 m. rugpjūčio 1 d. nutartis c. b. UAB „Kirstinė“, O. N. ir kt. v. UAB „Medicinos bankas“, UAB „Medicinos banko lizingas“ ir kt., Nr. 3K-3-317/2008, kat. 21.4.1.1; 21.4.2.1; 24.2; 25.3; 27.3.2.1; 36.4; 42.4; 43.2.

jei asmuo yra klaidingai įsitikinęs, kad jo teisė yra pažeista, tokia situacija laikoma fakto klaida dėl teisės pažeidimo, kuri neturi juridinės reikšmės ieškinio senaties termino pradžiai.

Sužinojimo apie teisės pažeidimą momentu laikoma diena, kai asmuo faktiškai suvokia, kad jo subjektinė teisė ar įstatymo saugomas interesas yra pažeisti ar ginčijami. Reikia pažymėti, kad šio momento nustatymą lemia konkrečios bylos aplinkybės bei konkretaus asmens subjektyvios savybės, todėl skirtingose bylose nustatomas skirtingai. A. N. Gujev pažymėjo, „kol neįrodyta priešingai, laikoma, kad asmuo apie savo teisės pažeidimą sužinojo tuo momentu, kurį jis pats nurodo. Čia galioja sąžiningumo prezumpcija“⁷⁵.

Dažnai asmuo apie savo subjektinės teisės pažeidimą sužino tada, kai ji yra pažeista, t. y. teisės pažeidimo ir sužinojimo momentas sutampa. Todėl šioje situacijoje svarbu nustatyti teisės pažeidimo momentą (objektyvusis kriterijus) ir, ar asmuo būtent šiuo momentu suvokia, kad jo teisės ar įstatymo saugomas interesas yra pažeisti (subjektyvusis kriterijus). Teismų praktikos sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose analizė leidžia daryti išvadą, kad teismai šiuos kriterijus nustato tinkamai. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *Bankrutuojanti uždaroji akcinė bendrovė „Verslo gamybos centras“ v. Likviduojama akcinė bendrovė „Tauro“ bankas, uždaroji akcinė bendrovė „Žirginėlis“, uždaroji akcinė bendrovė „Gerusija“, Romualdas Antanas Rakevičius* konstatavo, kad apie ginčijamą 1995 m. spalio 23 d. laidavimo sutartį, apie savo teisių pažeidimą ieškovas sužinojo sutarties sudarymo dieną. Klaipėdos apygardos teismas nustatė, kad bankrutuojančios UAB „Verslo gamybos centras“ visuotinis akcininkų susirinkimas suteikė atsakovui A. Rakevičiui teisę pasirašyti laidavimo sutartį, todėl ieškovas turėjo žinoti apie laidavimo sutartį nuo jos sudarymo momento. Bankrutuojančios įmonės statuso įgijimas nepakeičia juridinio asmens, todėl ieškovo bendrovė, kaip juridinis asmuo, nuo ginčo sutarties pasirašymo žinojo apie ją ir turėjo teisę įstatymo nustatytu terminu ginti savo teises, tačiau to nepadarė⁷⁶. Byloje *Valdas Rakita v. Teisingumo ministerija, Genovaitė Rakitienė, Andžej Gadovič ir kt.* kasacinio teismo Civilinių bylų teisėjų kolegija pritarė apeliacinės instancijos teismui, kuris, sprenddamas, ar sutuoktinis galėjo žinoti, jog paskolos sutartis pratęsta, įvertino ne tik ieškovės ir atsakovo paaiškinimus, bet ir kitus bylos duomenis. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija konstatavo, kad, nustatant ieškinio senaties termino pradžią, turi būti įvertinti paskolos gavėjo ir įkaito davėjo tarpusavio santykiai, jų pobūdis, paskolos suteikimo aplinkybės (paskolos tikslas, jai įforminti būtini dokumentai, naudojimosi sąlygos ir kt.). Buvo konstatuota, kad skolininkas ir įkaito davėjas yra

⁷⁵ Гуев А. Н. Гражданское право. Учебник. Т. 1. – Москва: ИНФРА – М, 2003. С.232.

⁷⁶ LAT CBS teisėjų kolegijos 2002 m. balandžio 10 d. nutartis c. b. *Bankrutuojanti uždaroji akcinė bendrovė „Verslo gamybos centras“ v. Likviduojama akcinė bendrovė „Tauro“ bankas, uždaroji akcinė bendrovė „Žirginėlis“, uždaroji akcinė bendrovė „Gerusija“, Romualdas Antanas Rakevičius*, Nr. 3K-3-555/2002, kat. 15.2.1.1; 18.2; 32.2; 125.4.

sutuoktiniai, santykiai šeimoje yra normalūs, sutuoktiniai kartu gyvena, augina vaikus, turi bendrą ūkį, nuolat normaliai ir atvirai bendrauja įvairiais šeimos ūkio tvarkymo klausimais, todėl kritiškai vertinamas aiškinimas, jog apie paskolos sutarties naują įforminimą 1997 metais jie nekalbėjo, todėl neturėjo žinoti. 1998 m. sutartyje buvo nurodyta, jog pinigai bus panaudoti buto remontui, t. y. šeimos buitiniams poreikiams. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad ieškovui, kaip apdairiam ir rūpestingam asmeniui, dar 1998 m. negalėjo būti nežinoma apie 22 000 Lt paskolą, nes jai įforminti atsakovė buvo pateikusi bankui pažymas ne tik apie savo, bet ir apie ieškovo pajamas bei duomenis iš socialinio draudimo pažymėjimo. Todėl, atsižvelgiant į šių aplinkybių visumą, apeliacinės instancijos teismas padarė išvadą, kad apie paskolos sutarties pratęsimą ilgesniam laikui ieškovas turėjo žinoti nuo ginčijamo susitarimo dėl įkeitimo sutarties sudarymo dienos, t. y. nuo 1998 m. gegužės 29 d., o ne nuo 2002 m. gegužės 31 d., kai į ieškovui priklausantį butą atėję asmenys pareiškė, kad perka butą iš varžytinių⁷⁷. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *M. G., M. G. v. G. B., UAB „Lietemas“* taip pat pritarė pirmosios ir apeliacinės instancijų teismų išvadoms ieškinio senaties termino eigą skaičiuoti nuo sandorio sudarymo momento. Kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija nurodė, kad teismai, įvertinę byloje surinktus įrodymus, nustatė, kad ieškovai veikė kaip apdairūs asmenys – pas notarą atvyko kartu su dukra, pateikė notarui VĮ „Valda“ išduotą pažymėjimą apie tai, jog parduodamas gyvenamasis namas jiems priklauso nuosavybės teise, ieškovo sutuoktinė pasirašė notaro akivaizdoje sutikimą parduoti gyvenamąjį namą, ieškovas pasirašė sutartį, gavo pinigus ir pasirašė notarinių veiksmų registravimo knygoje. Šios aplinkybės leido bylą nagrinėjusius teismus padaryti išvadą, kad ieškovai suprato, jog sandoris buvo sudarytas su atsakovu G. Braziuliu, ir ieškinio senaties termino eigą reikia skaičiuoti nuo sandorio sudarymo momento⁷⁸.

Tačiau teismų praktikoje pasitaikė klaidų. Byloje *J. Z. v. P. B., L. J.* kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija pažymėjo, kad pagal byloje nustatytas aplinkybes, asmens teisių pažeidimas siejamas su 1995 m. vasario 21 d. nuomos sutarčių sudarymu. Pirmosios instancijos teismas rėmėsi faktais, kad sutartys buvo sudarytos remiantis nenuginčytu Klaipėdos miesto valdybos 1995 m. sausio 24 d. potvarkiu Nr. 58, kad po susitarimo sudarymo vyko pasitarimas žemėtvarkos tarnyboje ir jame dalyvavo ieškovė. Pateiktame žemės sklypo ribų plane buvo nurodyta išperkamų bei nuomojamų sklypų išdėstymas ir pažymėta, kurios ir kokio dydžio žemės dalys nuomojamos. Nuomos sutartys nuo 1995 m. kovo 13 d. buvo įregistruotos viešajame Valstybinio žemės kadastro duomenų registre. Esant tokioms bylos aplinkybėms, ieškinio senaties taikymą reguliuojančias normas pirmosios instancijos teismas taikė tinkamai.

⁷⁷ LAT CBS teisėjų kolegijos 2005 m. kovo 9 d. nutartis c. b. *Valdas Rakita v. Teisingumo ministerija, Genovaitė Rakitienė, Andžej Gadovič ir kt.*, Nr. 3K-3-153/2005, kat. 24.2.

⁷⁸ LAT CBS teisėjų kolegijos 2003 m. lapkričio 23 d. nutartis c. b. *M. G., M. G. v. G. B., UAB „Lietemas“ ir kt.*, Nr. 3K-3-761/2003, kat. 15.2.1.4; 40.6.

Teismo išvada, kad apdairus ir rūpestingas asmuo, įgyvendindamas savo teises, turi veikti pagal protingumo reikalavimus ir, iškilus ginčui dėl žemės sklypo padalijimo, turėjo domėtis, ar sudarytos sutartys atitinka Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2002 m. gruodžio 20 d. nutarimo Nr. 39 „Dėl ieškinio senatį reglamentuojančių įstatymų normų taikymo teismų praktikoje“ 7.4 punktą. Apeliacinės instancijos teismo išvados, kad sklypo dalies nuomos klausimas buvo išspręstas be ieškovės žinios, šių nuostatų neatitinka. Žemės sklypo, kaip nuomojamo, teisinis statusas ieškovei buvo žinomas, todėl teisės pažeidimo momentas negalėjo būti sutapatintas su konkrečia sutartimi. Jei suinteresuotas asmuo turi duomenų, jog žemės sklypas, į kurį jis pretenduotų, gali būti išnuomotas kitiems asmenims, tai asmuo per pateisinamai protingą laiką turi domėtis turto teisiniu statusu ir teismine tvarka ginti savo teises⁷⁹. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *UADB „ERGO Lietuva“ v. J. K.* konstatavo, kad bylą nagrinėję teismai neteisingai nustatė ieškinio senaties termino eigos pradžią. Pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai ieškinio senaties termino eigos pradžia laikė 2004 m. birželio 3 d., kai ieškovui buvo pateikta ataskaita apie 2004 m. gegužės antroje pusėje sudarytas draudimo sutartis, todėl ieškovas turėjo galimybę 2004 m. birželio 3 d., kai trečiasis asmuo pateikė ataskaitą, žinoti apie savo teisės pažeidimą, kad sutarties sudarymo data neatitinka tikrojo jos sudarymo laiko. Kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija konstatavo, kad tik draudimo sutarties įvedimas į ieškovo informacinę sistemą nebuvo pagrindas ieškovui abejoti esančiais duomenimis. Nustatant ieškinio senaties termino eigos pradžią būtina išsiaiškinti, kada asmuo faktiškai suvokia arba privalo suvokti, būdamas pakankamai atidus ir apdairus, kad jo teisė arba įstatymo saugomas interesas yra pažeisti, taip pat turi būti įvertintos ir kitos svarbios aplinkybės. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija pažymėjo, kad iki 2005 m. vasario 21 d. paklausimo dėl automobilio BMW 320 (duomenys neskelbtini) draudimo ir tyrimo atlikimo kasatorius objektyviai neturėjo galimybių suvokti savo teisių pažeidimo, todėl ieškinio senaties termino eigos pradžia prasidėjo ne 2004 m. birželio 3 d., o 2005 m. vasario 21 d., kai kasatorius sužinojo apie savo teisių pažeidimą⁸⁰.

Pasitaiko atvejų, kai teismai nugincijamų sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose ieškinio senaties termino eigos pradžią tapatina su ginčijamų teisių įregistravimo viešajame registre momentu. Byloje *Lidija Bondarenko v. Vilniaus apskrities viršininko administracija, Vadimas Jelanskis, Svetlana Jelanskaja ir kt.* kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija pažymėjo, kad tiek pirmosios, tiek apeliacinės instancijų teismai teisės į ieškinį atsiradimo momentą siejo su 1996 m. balandžio 26 d., t. y. diena, kai atsakovas V.

⁷⁹ LAT CBS teisėjų kolegijos 2003 m. rugsėjo 15 d. nutartis c. b. *J. Z. v. P. B., L. J. ir kt.*, Nr. 3K-3-822/2003, kat. 18.2; 18.4.

⁸⁰ LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. rugsėjo 28 d. nutartis c. b. *UADB „ERGO Lietuva“ v. J. K.*, Nr. 3K-3-352/2007, kat. 24.2; 42.8; 121.3.

Jelanskis, nusipirkęs žemės sklypą, įregistravo jį nekilnojamojo turto registre. Ginčą nagrinėjusių teismų nuomone, viešojo registro duomenų buvimas ir jų prieinamumas bet kuriam asmeniui reiškia, jog, kilus ginčui dėl įregistruoto nekilnojamojo turto ir teisių į jį, nė viena ginčo šalis negali teisintis nežinojusi registro duomenų. Tačiau Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija pažymėjo, kad, nepaneigiant šių argumentų, nustatant termino eigos pradžią, t. y. momentą, kai asmuo faktiškai suvokia, kad jo teisė arba įstatymo saugomas interesas yra pažeisti, turi būti įvertintos ir kitos svarbios bylos aplinkybės. Patikrinta, ar ieškovė apie savo teisių pažeidimą sužinojo ne vėliau nei toje situacijoje turėjo sužinoti apdairus ir rūpestingas asmuo. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos nuomone, vien viešojo registro duomenų buvimas, jų prieinamumas turtą be trukdžių valdančiam asmeniui savaime nėra pagrindas domėtis registro duomenimis, ar pagal juos turtas nėra įregistruotas kitų asmenų vardu. Nuosavybės teisę į žemės sklypą, kuriame yra ieškovei priklausantis gyvenamasis namas, įregistravęs asmuo (atsakovas V. Jelanskis), o vėliau – šį žemės sklypą iš V. Jelanskio įsigiję atsakovai R. Rėksnys ir V. Rėksnienė, nekėlė jokių kliūčių ieškovei naudotis nei gyvenamuoju namu, nei namo tiesioginei paskirčiai būtina žemės sklypo dalimi <...>, todėl ieškovė neturėjo jokio pagrindo fiksuoti jos teisių pažeidimo fakto. Be to, 2001 m. kovo 22 d., ieškovei pateikus Vilniaus apskrities viršininko administracijai prašymą dėl žemės sklypo nuomos, <...> Vilniaus apskrities viršininko administracijos Vilniaus rajono žemėtvarkos skyrius 2001 m. balandžio 2 d. raštu Nr. 296 informavo ieškovę, kad žemės sklypą prie jos nebaigto statyti gyvenamojo namo ji gali išsinuomoti arba nusipirkti <...>. Tik 2001 m. lapkričio 21 d. raštu Nr. 1913 Vilniaus rajono žemėtvarkos skyrius informavo ieškovę, kad žemės sklypą, esantį Buivydiškių g. 57, kuriame yra ieškovės įsigytas nebaigtas statyti negyvenamasis namas, 1996 m. balandžio 24 d. nusipirko V. Jelanskis <...>. Todėl kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija konstatavo, kad tokioje situacijoje, kai ieškovė netrukdomai tvarko savo valdomą turtą ir žino, jog turi teisę išsinuomoti ar nusipirkti prie įsigyto namo žemės sklypo dalį, žemės sklypo įregistravimo viešajame registre V. Jelanskio vardu faktas ir registro viešumo bei prieinamumo aplinkybės neduoda pagrindo išvadai, kad nuo nupirkto žemės sklypo įregistravimo viešajame registre dienos ieškovė turėjo sužinoti, jog pažeistos jos teisės, todėl ieškinio senaties termino eigos pradžia negalėjo būti siejama su ginčo žemės sklypo teisinės registracijos V. Jelanskio vardu momentu⁸¹. Byloje *M. N., P. N. v. V. B. (teisių perėmėjas – A. B.), Vilniaus rajono savivaldybės administracijos Nemėžio seniūnija* Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija pripažino nepagrįstu apeliančio teiginį, kad apie savo teisės pažeidimą ieškovai turėjo sužinoti nuo M. K. nuosavybės teisių į ½ ginčijamo namo dalį įregistravimo 1996 m.

---

⁸¹ LAT CBS teisėjų kolegijos 2005 m. sausio 10 d. nutartis c. b. *Lidija Bondarenko v. Vilniaus apskrities viršininko administracija, Vadimas Jelanskis, Svetlana Jelanskaja ir kt.*, Nr. 3K-3-25/2005, kat. 24.4; 24.5.

sausio 24 d. viešajame registre dienos. Kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija nurodė, kad asmeniui, kuris yra teisėtai sukūręs nekilnojamąjį turtą ir niekam nėra perleidęs nuosavybės teisių, nėra pagrindo nuolat domėtis viešajame registre, ar nėra kitų asmenų teisės įregistruotos į jam priklausantį turtą; tokie reikalavimai neatitiktų teisingumo ir protingumo principų (CK 1.5 straipsnis)⁸². Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinė teisėjų kolegija byloje *R. A. v. A. V., 453-oji daugiabučių namų savininkų bendrija, VĮ Registrų centras* taip pat nesutiko su byla nagrinėjusių pirmosios ir apeliacinės instancių teismų išvada, kad ieškinio senaties termino eigos pradžia tapatinama su 1998 m. sausio 1 d. įsigaliojusio Nekilnojamojo turto registro įstatymo 42 straipsnio nuostata, kad Nekilnojamojo turto registro duomenys yra vieši, todėl ieškovas negali teisintis nežinojęs, jog nuo 1995 m. birželio 1 d. ginčo buto teisinė registracija buvo atlikta jo tėvo V. A. vardu. Kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, kad ieškovas buvo kooperatyvo narys ir gyveno ginčo bute, po tėvo mirties kreipėsi į notarą dėl palikimo priėmimo ir tik tada sužinojo apie buto registraciją tėvo vardu bei testamentą, todėl kreipėsi teisminės gynybos. Byloje nebuvo nustatyta kitokių duomenų, kurie patvirtintų, kad ieškovas jau anksčiau sužinojo apie buto registraciją tėvo vardu⁸³.

Galima teigti, kad nuginčijamų sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose teismai neretai suabsoliutina objektyvųjį ieškinio senaties termino eigos nustatymo kriterijų. Teismai privalo išsiaiškinti, kada asmuo suvokia, arba, būdamas pakankamai atidus ir apdairus privalo suvokti, kad jo teisė ar įstatymų saugomas interesas yra pažeisti.

Pažeidimo ir sužinojimo apie jį momentas gali ir nesutapti, „t. y. asmuo apie tai gali sužinoti vėliau, tačiau pastarąją aplinkybę jis turi įrodyti“⁸⁴. Data, kai asmuo sužino apie teisės pažeidimą, nustatoma pagal to asmens nurodymą, nes „vidinis teisės pažeidimo suvokimas tiesiogiai susijęs su pačiu asmeniu“⁸⁵. Tais atvejais, kai ieškovas tvirtina, kad apie savo subjekcinės teisės pažeidimą sužinojo ne pažeidimo dieną, teismas turi patikrinti, ar byloje nėra įrodymų, kad buvo priešingai. Taip pat būtina išsiaiškinti, ar asmuo apie pažeistą teisę vėliau sužinojo ne dėl savo nerūpestingumo ar aplaidaus elgesio, t. y., teismas turi įvertinti, ar asmuo apie savo teisės pažeidimą sužinojo ne vėliau, „nei analogiškoje situacijoje apie tai turėjo sužinoti

⁸² LAT CBS teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 30 d. nutartis c. b. *M. N., P. N. v. V. B. (teisių perėmėjas – A. B.), Vilniaus rajono savivaldybės administracijos Nemėžio seniūnija*, Nr. 3K-3-541/2010, kat. 25.1; 30.3; 30.10.

⁸³ LAT CBS išplėstinės teisėjų kolegijos 2011 m. balandžio 18 d. nutartis c. b. *R. A. v. A. V., 453-oji daugiabučių namų savininkų bendrija, VĮ Registrų centras*, Nr. 3K-7-34/2011, kat. 24.2; 30.3; 75.6.2.

⁸⁴ LAT CBS teisėjų kolegijos 2011 m. sausio 28 d. nutartis c. b. *V. B. v. S. B., R. S.*, Nr. 3K-3-26/2011, kat. 24.1; 24.2; 114.4; 114.5.

⁸⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2002 m. gruodžio 20 d. nutarimu Nr. 39 patvirtinta Lietuvos Respublikos teismų praktikos, taikant ieškinio senatį reglamentuojančias įstatymų normas, apibendrinimo apžvalga/Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis „Teismų praktika“, Nr. 18, P.205.

apdairiai ir rūpestingai savo teisėmis besinaudojantis asmuo⁸⁶. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *Vilniaus apskrities viršininko administracija v. Algis Mėšlius, Valdas Daunoravičius, UAB „Trakuva“* pritarė Vilniaus apygardos teismo išvadai, kad ieškovas apie savo teisių pažeidimą, t. y. apie tai, kad atsakovams buvo suprojektuotas ir administracinių aktų pagrindu parduotas klaidingai didesnis žemės sklypas, esantis Trakuose, Birutės g. 22, sužinojo tik 2002 m. spalio 18 d., kai buvo gautas Trakų rajono savivaldybės mero raštas (T. 1, b. 1. 18), kuriuo buvo pranešta, kad pagal nurodyto žemės sklypo 1996 m. gegužės 1 d. UAB „Trakuva“ sudarytą planą žemės sklypo koordinatės apima 1265,50 kv. m. sklypą, o sklypo apskaičiuotas plotas, kurį atsakovai įsigijo, yra 1965,50 kv. m. dydžio. Kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija konstatavo, kad 2002 m. spalio 18 d. raštu ieškovas buvo akivaizdžiai informuotas apie jo teisių pažeidimą, iki nurodytos datos ieškovas neprivalėjo žinoti apie žemės sklypo ribų neatitikimus ieškovo ginčijamuose administraciniuose aktuose⁸⁷. Byloje *Adolfas Šleževičius v. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, akcinė bendrovė „Turto bankas“ ir Juozas Palionis* kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinė teisėjų kolegija sutiko su kasacinio skundo nuostata, kad apeliacinės instancijos teismas pažeidė materialiąsias teisės normas, reguliuojančias ieškinio senaties skaičiavimo tvarką, susiedamas šio termino pradžią su pasaulio sutarties sudarymo 1996 m. sausio 29 d. momentu. LAT Civilinių bylų skyriaus išplėstinė teisėjų kolegija konstatavo, kad objektyvi galimybė sužinoti apie tai, jog ieškovo teisė susigrąžinti perduotus pasaulio pinigus pažeista, ieškovui atsirado nuo 1998 m. AB „Turto bankas“ atsakymo ieškovui į jo paklausimą (b. 1. 24) ir iš vėliau gautų banko bei Finansų ministerijos atsakymų (b. 1. 13–15). Iš šių raštų turinio ieškovas suprato, kad pasaulio sutartis prieštarauja teisės aktams, yra ydinga ir pinigai nebus grąžinti⁸⁸.

Kai asmuo apie savo teisės pažeidimą sužinojo vėliau dėl savo nerūpestingumo ir neapdairumo, ieškinio senaties termino pradžia laikoma ta diena, kurią asmuo turėjo sužinoti apie pažeistą teisę. Turėjimo sužinoti apie savo pažeistą teisę momentas, skirtingai nei realaus sužinojimo momentas, sietinas su objektyviais kriterijais. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2002 m. gruodžio 20 d. nutarimu Nr. 39 patvirtintoje „Lietuvos Respublikos teismų praktikos, taikant ieškinio senatį reglamentuojančias įstatymų normas, apibendrinimo apžvalgoje pažymima, kad, jei ieškinio senaties termino pradžia priklausytų vien nuo asmens vidinio suvokimo, ji „taptų per daug nekonkreči ir neapibrėžta, o ieškinio senaties instituto praktinis taikymas neatitiktų

⁸⁶ LAT CBS teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 1 d. nutartis c. b. *D. Ž. v. V. Ž. (V. Ž.), M. P., L. P.*, Nr. 3K-3-59/2013, kat. 114.11.

⁸⁷ LAT CBS teisėjų kolegijos 2005 m. lapkričio 15 d. nutartis c. b. *Vilniaus apskrities viršininko administracija v. Algis Mėšlius, Valdas Daunoravičius, UAB „Trakuva“ ir kt.*, Nr. 3K-3-446/2005, kat. 24.2; 30.5.

⁸⁸ LAT CBS išplėstinės teisėjų kolegijos 2002 m. kovo 28 d. nutartis c. b. *Adolfas Šleževičius v. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, akcinė bendrovė „Turto bankas“, Juozas Palionis*, Nr. 3K-7-494/2002, kat. 15.2.1.1; 18.2; 21.2.2.8; 21.7.2; 22.1; 56.1; 58.

pirminio sumanymo – užtikrinti visuomeninių santykių stabilumą, skatinti nukentėjusiuosius asmenis operatyviai kreiptis į teismą, garantuoti tinkamą ir efektyvą bylos išnagrinėjimą ir išsprendimą⁸⁹. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *Z. V. v. UAB „Skomė“, VĮ Registrų centras* pažymėjo, kad, tais atvejais, kai nėra galimybės nustatyti konkrečios datos, kada ieškovas faktiškai sužino apie teisės į ieškinį atsiradimą, teismas, taikydamas *bonus pater familias* standartą, turi nustatyti, kada protingas ir rūpestingas asmuo būtų sužinojęs apie jo teisės pažeidimą ir įvertinti, ar šis momentas sutampa su ieškovo nurodytu momentu⁹⁰.

Siekiant nustatyti, kada apie pažeistą teisę turėjo sužinoti rūpestingas ir apdairus asmuo, būtina išsiaiškinti teisės pažeidimo pobūdį bei momentą, nuo kurio apdairiai ir rūpestingai savo teisių atžvilgiu besielgiantis asmuo analogiškoje situacijoje „objektyviai įgijo galimybę išsiaiškinti, jog jo teisė yra pažeista. Tačiau teismas turi atsižvelgti ne tik į objektyvios galimybės sužinoti apie teisės pažeidimą egzistavimą, bet ir į teisės pažeidimo nustatymo sudėtingumą, veikslių ar neveikimo įtaką ieškovo subjektyviam susiklosčiusios situacijos vertinimui bei kitas turinčias reikšmės aplinkybes“⁹¹. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *D. Ž. v. V. Ž. (V. Ž.), M. P., L. P.* pažymėjo, kad, tiriant, kada asmuo sužinojo ar turėjo sužinoti apie savo teisių pažeidimą, vertinamas ieškovo, kaip apdairaus ir rūpestingai savo teisėmis besinaudojančio asmens elgesys. Nagrinėjamoje byloje tai reiškia, kad ieškovė D. Ž., veikdama kaip rūpestingas ir atidus žmogus, pasirašydama 2003 m. balandžio 25 d. metinę (gyventojų) šeimos turto ir pajamų deklaraciją, kurioje buvo nurodyta, kad UAB „Klaipėdos komprojektas“ akcijos (ginčo akcijos) 2002 m. balandžio 27 d. buvo parduotos M. P., turėjo susipažinti su oficialaus dokumento, pateikto valstybinei institucijai, turiniu. Apeliacinės instancijos teismas pagrįstai padarė išvadą, kad šio dokumento pasirašymo diena, yra diena, kurią ieškovė turėjo sužinoti apie įvykusį sandorį ir jos pažeistas turtines teises⁹².

Kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *Izidorius Bučinskas, Alfonsas Jonas Bučinskas v. Kazimieras Bučinskas, Kazys Bučinskas, Vytautas Bučinskas* konstatavo, kad Klaipėdos apygardos Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija neteisingai taikė 1964 m. CK 86 straipsnį, nes neatkreipė dėmesio į įstatymo nuostatą, kad ieškinio senaties termino eiga gali prasidėti ne tik nuo tos dienos, kada šalis sužinojo apie jos teisės pažeidimą, bet

⁸⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2002 m. gruodžio 20 d. nutarimu Nr. 39 patvirtinta Lietuvos Respublikos teismų praktikos, taikant ieškinio senatį reglamentuojančias įstatymų normas, apibendrinimo apžvalga//Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis „Teismų praktika“, Nr. 18, P.206.

⁹⁰ LAT CBS teisėjų kolegijos 2013 m. vasario 28 d. nutartis c. b. *Z. V. v. UAB „Skomė“, VĮ Registrų centras*, Nr. 3K-3-68/2013, kat. 22.3.2; 24.2; 27.3.2.1.

⁹¹ LAT CBS išplėstinės teisėjų kolegijos 2002 m. kovo 28 d. nutartis c. b. *Adolfas Šleževičius v. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, akcinė bendrovė „Turto bankas“, Juozas Palionis*, Nr. 3K-7-494/2002, kat. 15.2.1.1; 18.2; 21.2.2.8; 21.7.2; 22.1; 56.1; 58.

⁹² LAT CBS teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 1 d. nutartis c. b. *D. Ž. v. V. Ž. (V. Ž.), M. P., L. P.*, Nr. 3K-3-59/2013, kat. 114.11.

ir nuo tos dienos, kada šalis turėjo sužinoti apie savo teisės pažeidimą. Pagal tuo metu galiojusio Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ 2 straipsnio 2 dalį pretenduoti į mirusio savininko nuosavybės teisių atkūrimą galėjo tik jo vaikai, tėvai, sutuoktinis, jeigu jie buvo Lietuvos piliečiai ir nuolat gyveno Lietuvos Respublikoje. Šių nuostatų aspektu ieškovas Alfonsas Jonas Bučinskas nebuvo ir negalėjo būti ginčijamo susitarimo ir iš jo kylančių teisinių santykių subjektas. Izidorius Bučinskas negalėjo nesuprasti šio susitarimo turinio, todėl Tauragės rajono apylinkės teismas pagrįstai ieškinio senaties termino eigą skaičiavo nuo 1993 m. balandžio 14 d. Kazimiero Bučinsko ir Izidoriaus Bučinsko susitarimo dienos⁹³.

Tiek CK, tiek kiti įstatymai nustato atvejus, kai ieškinio senaties termino pradžia tam tikriems reikalavimams pareikšti siejama ne su subjektyviais, o objektyviais kriterijais (pavyzdžiui, CK 2.167 straipsnio 4 dalis nustato, kad ieškinio senaties termino eiga prasideda nuo sutarties nutraukimo dienos, CK 1.127 straipsnio 2 dalis – nuo prievolės įvykdymo termino pasibaigimo, jei prievolei įvykdyti yra nustatytas terminas; CK 1.127 str. 4 d. – nuo pagrindinės prievolės įvykdymo momento, reikalavimams, atsirandantiems iš regresinių prievolių ir kt.). A. Driukas pažymi, kad įstatymų leidėjas, susiedamas ieškinio senaties termino pradžią su objektyviais kriterijais, viena vertus, turėtų iš esmės palengvinti spręsti teisės normose nurodytų kategorijų ginčus, nes teisminėje praktikoje daugiausia diskusijų kyla dėl ieškinio senaties terminų eigos pradžios, kita vertus, nebuvo tikslinga naujajame CK apsiriboti objektyvių kriterijų šio termino pradžia apibrėžti vien kelių rūšių reikalavimams nustatymu⁹⁴. Kartu autorius pastebi, kad kitų valstybių ir tarptautinėje privatinėje teisėje šios problematikos teisinis reglamentavimas išsamesnis, todėl, nustatant konkrečiuose ginčiuose ieškinio senaties terminų pradžią yra didesnis teisinis apibrėžtumasis bei mažiau erdvės paliekama subjektyvumui ir atsitiktinumui⁹⁵. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymi, kad tais atvejais, kai „įstatymai ieškinio senaties termino eigos pradžią susieja su objektyviais įvykiais (objektyvusis kriterijus), aplinkybė, kad apie pažeistas teises asmuo realiai galėjo sužinoti ir sužinojo tik pasibaigus ieškinio senaties terminui, neturi įtakos ieškinio senaties termino eigos pradžios nustatymui, bet, atsižvelgiant į konkrečios bylos aplinkybes, gali būti pripažinta pagrindu praleistam ieškinio senaties terminui atnaujinti“⁹⁶.

Apžvelgus teismų praktiką nuginčijamų sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose nustatant ieškinio senaties termino eigos pradžią, iš dalies pasitvirtino baigiamojo darbo hipotezės

⁹³ LAT CBS teisėjų kolegijos 2002 m. spalio 28 d. nutartis c. b. *Izidorius Bučinskas, Alfonsas Jonas Bučinskas v. Kazimieras Bučinskas, Kazys Bučinskas, Vytautas Bučinskas*, Nr. 3K-3-1256/2002, kat. 15.2.1.1; 18.2; 19.3.

⁹⁴ Driukas A. Ieškinio senaties instituto raida Lietuvoje: materialieji ir procesiniai teisiniai aspektai//Jurisprudencija. 2003, Nr.39(31). P.10.

⁹⁵ ten pat.

⁹⁶ LAT CBS teisėjų kolegijos 2010 m. vasario 17 d. nutartis c. b. *AB „Mažeikių nafta“ v. Švedijos įmonė „Baltic Bitumen AB“*, Nr. 3K-3-87/2010, kat. 24.2; 24.3; 36.1.

teiginys, kad teismai šiose bylose taiko bendrąsias ieškinio senatį reglamentuojančias teisės normas. Nustatant ieškinio senaties termino pradžią nuginčijamų sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose teismai iš esmės vadovaujasi CK 1.127 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta bendrąja ieškinio senaties termino pradžios nustatymo taisykle, pagal kurią ieškinio senaties terminas prasideda nuo teisės į ieškinį atsiradimo dienos, o teisė į ieškinį atsiranda nuo tos dienos, kai asmuo sužinojo ar turėjo sužinoti apie savo teisės pažeidimą. Šios taisyklės išimtis nustato CK ir kiti įstatymai. Vadinasi, ieškinio senaties termino pradžia nusakoma ne objektyviau, o subjektyviau momentu, t. y., kada asmuo sužinojo ar turėjo sužinoti apie savo teisių pažeidimą. Tačiau sandorių pripažinimo negaliojančiais bylų analizė parodė, kad pasitaiko atvejų, kai teismai suabsoliutina objektyvųjį šio termino pradžios nustatymo kriterijų. Pavyzdžiui, nereti atvejai, kai ieškinio senaties termino pradžia laikoma diena, kai ginčijamos teisės buvo įregistruojamos viešajame registre, nesigilinant, kada apie savo teisių pažeidimą galėjo ar turėjo sužinoti apdairus ir rūpestingas asmuo.

3.1. Ieškinio senaties termino taikymas niekinių sandorių ir jų teisių pasekmių ginčijimo atveju

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad niekinio sandorio esminis požymis – negaliojimas nepriklausomai nuo teisės subjektų valios. Niekinio sandorio nereikia nuginčyti ir negalima patvirtinti. Tačiau niekinio sandorio požymio, „kad jis negalioja, nesvarbu, yra ar ne teismo sprendimas pripažinti jį negaliojančiu, nederėtų absoliutinti“⁹⁷. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos v. L. M., L. M. D. V. ir kt.* pažymėjo, jog lingvistinė CK 1.78 straipsnio 1 dalies nuostatos išraiška, kad niekinis sandoris negalioja „nepaisant to yra ar ne teismo sprendimas pripažinti jį negaliojančiu“ leidžia daryti išvadą, kad galimas teismo sprendimas pripažinti niekinį (pagal įstatymą) sandorį negaliojančiu. Tai išplaukia iš CPK 5 straipsnio, nes asmuo gali kreiptis į teismą dėl pažeistos arba ginčijamos teisės, t. y. jis gali prašyti teismo išspręsti ginčą dėl konkretaus sandorio, kurį ieškovas traktuoja niekiniu, o atsakovas šią nuostatą ginčija (dėl nevienodo aiškinimo, ar įstatymo nuostata yra imperatyvioji, ar kt.). LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija pabrėžė, kad teismo sprendimas dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu gali būti svarbus asmeniui, siekiančiam apginti savo kitas teises, pavyzdžiui, kad sutarties šalis galbūt ateityje jam nereikėtų reikalavimų, nes būtų teismo sprendimas, pašalinęs ginčą, ar iš sandorio atsirado civilinės teisės ar pareigos, kad asmenys neplatintų žinių, jog konkretus sutartį sudaręs asmuo neteisėtai elgiasi,

---

⁹⁷ Mizaras V., Vileita A., Mikelėnas V. ir kt. Civilinė teisė. Bendroji dalis: vadovėlis. – Vilnius: Justitia, 2009. P.339.

be pagrindo nevykdo sutarties ar sandorio. Teismo sprendimas dėl niekinio sandorio pripažinimo negaliojančiu būtų traktuojamas kaip teismo sprendimas dėl pripažinimo, ir tai yra vienas iš asmens civilinių teisių gynimo būdų (CK 1.136 straipsnio 1 punktą)⁹⁸. Pagrįstai galima teigti, kad tiek niekinio sandorio, tiek jo teisinių pasekmių ginčijimo atveju gali kilti ieškinio senaties termino taikymo klausimai. Teismų praktika šioje srityje nėra vienoda, o kartais ir prieštaringa.

Vadovaujantis LAT suformuluota praktika, niekinis sandoris savaime, pagal savo prigimtį, negalioja *ab initio*, todėl jo negaliojimo faktui ieškinio senaties institutas yra nereikšmingas⁹⁹. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje AB „Geonafta“ v. Bendrovė „Svenska Petroleum Exploration“ AB, UAB „Genčių nafta“ pažymėjo, kad ieškinio senatis reikalavimui dėl niekinio sandorio pripažinimo negaliojančiu netaikoma, nes tokiais sandoriais padaryti teisės pažeidimai negali įsisenėti¹⁰⁰.

Tačiau niekinis sandoris gali sukelti teisinių ir faktinių pasekmių, jis gali būti vykdomas ir jo pagrindu gali atsirasti civilinės apyvartos pokyčių, pažeidžiančių kitų asmenų teises. Galima sutikti su Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išvada, kad situacija, kai sandorio padarinių anuliavimas būtų galimas neribotą laiką, nesuderinama su teisinio tikrumo, apibrėžtumo principais¹⁰¹, todėl Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad reikalavimui pašalinti niekinio sandorio pasekmes gali būti taikomas ieškinio senaties terminas, kurio eiga prasideda nuo tos dienos, kada sandoris pradėtas vykdyti, ir asmuo sužinojo ar turėjo sužinoti apie niekinio sandorio vykdymą, t. y. apie jo pasekmes¹⁰². Kaip ir nuginčijamų sandorių, taip ir niekinių sandorių pasekmių atžvilgiu, ieškinio senaties termino pradžia nustatoma taikant subjektyvųjį ir objektyvųjį kriterijus; subjektyvusis (kada asmuo sužinojo) yra nulemtas asmeninių savybių ir suvokimo galimybių, objektyvusis (kada asmuo turėjo sužinoti) yra nulemtas normaliai rūpestingo, atidaus ir protingo žmogaus (*bonus pater familias*) suvokimo ir elgesio standarto analogiškoje situacijoje. Kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje Z. M. (teisių perėmėjai – V. M., G. M. ir A. M.) v. M. Ž., Kauno miesto savivaldybė nurodė, kad ieškinio

⁹⁸ LAT CBS teisėjų kolegijos 2012 m. sausio 4 d. nutartis c. b. *Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos v. L. M., L. M. D., N. V. ir kt.*, Nr. 3K-3-109/2012, kat. 21.4.1.1.; 30.1; 30.6; 41.

⁹⁹ LAT CBS teisėjų kolegijos 2010 m. lapkričio 8 d. nutartis c. b. *T. U. K., A. S. K. v. E. D. D., E. O.*, Nr. 3K-3-432/2010, kat. 91.2; 91.5; 21.4.1.1.; 21.6; 24.4; 24.5; 75.6.2; LAT CBS teisėjų kolegijos 2010 m. sausio 5 d. nutartis c. b. *Z. M. (teisių perėmėjai – V. M., G. M. ir A. M.) v. M. Ž., Kauno miesto savivaldybė*, Nr. 3K-3-11/2010, kat. 21.4; 41; LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. balandžio 20 d. nutartis c. b. *J. M., A. P., G. J. ir G. K. v. Tauragės apskrities viršininko administracija ir Tauragės rajono savivaldybės taryba*, Nr. 3K-3-60/2007, kat. 21.1; 21.4.1.1.

¹⁰⁰ LAT CBS išplėstinės teisėjų kolegijos 2007 m. birželio 22 d. nutartis c. b. *AB „Geonafta“ v. Bendrovė „Svenska Petroleum Exploration“ AB, UAB „Genčių nafta“*, Nr. 3K-7-158/2007, kat. 106.5.; 118.4.

¹⁰¹ LAT CBS teisėjų kolegijos 2012 m. liepos 4 d. nutartis c. b. *D. Š. v. M. Š., A. K., G. K.*, Nr. 3K-3-362/2012, kat. 21.4.3; 24.2; 114.11.

¹⁰² LAT CBS išplėstinės teisėjų kolegijos 2007 m. birželio 22 d. nutartis c. b. *AB „Geonafta“ v. Bendrovė „Svenska Petroleum Exploration“ AB, UAB „Genčių nafta“*, Nr. 3K-7-158/2007, kat. 106.5; 118.4; LAT CBS išplėstinės teisėjų kolegijos 2006 m. sausio 3 d. nutartis c. b. *UAB „Autokurtas“ v. Lietuvos kariuomenė*, Nr. 3K-7-4/2006, kat. 21.4.1.1.; 21.4.1.2.; 24.1; 24.4; 69; 114.8.2; LAT CBS teisėjų kolegijos 2010 m. sausio 5 d. nutartis c. b. *Z. M. v. M. Ž., Kauno miesto savivaldybė*, Nr. 3K-3-11/2010, kat. 21.4; 41.

senaties termino eiga gali būti pripažinta prasidėjusia nepaisant to, kad asmuo nežinojo apie savo teisių pažeidimą, jeigu iš faktinių bylos aplinkybių būtų nustatyta, kad analogiškoje situacijoje atsidūręs normaliai protingas, rūpestingas ir atidus asmuo savo teisių pažeidimo faktą būtų žinojęs¹⁰³. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija pažymėjo, kad žemesnės instancijos teismai netinkamai taikė ieškinio senatį reglamentuojančias teisės normas, nes ieškinio senaties termino pradžios klausimą sprendė tik pagal subjektyvųjį kriterijų, neįvertino to, kad bylos duomenimis ieškovė kartu su kita pretendente nuo 1991 m. aktyviai dalyvavo nuosavybės teisių atkūrimo procese, teikė prašymus įvairioms institucijoms, domėjosi jų sprendimo eiga, todėl turėjo žinoti tikrąją turto, į kurį pretendavo, padėtį. Kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija konstatavo, kad byloje nustatytos aplinkybės suteikė pagrindą išvadai, kad ieškovė, veikdama kaip vidutiniškai protingas, rūpestingas ir atidus žmogus, turėjo sužinoti apie ginčo buto privatizavimą ne 1998 m. sausio mėn., kaip buvo teigiama Kauno m. apylinkės teismo sprendime, bet ne vėliau kaip 1994 m. sausio 18 d., Kauno miesto valdybai priėmus potvarkį dėl nuosavybės teisių atkūrimo. Byloje *P. E. v. Šiaulių apskrities viršinininko administracija, Šiaulių miesto savivaldybė* Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija pažymėjo, kad 1964 m. CK 93 straipsnyje (2000 m. CK 1.134 straipsnyje) išvardyti reikalavimai, kuriems ieškinio senatis netaikoma. Tarp jų nėra reikalavimų pašalinti niekinio sandorio pasekmes. Reikalavimui pašalinti niekinio sandorio pasekmes gali būti taikoma ieškinio senatis. Tokiam reikalavimui pareikšti ieškinio senaties termino eiga prasideda nuo tos dienos, kada sandoris pradėtas vykdyti, ir asmuo sužinojo ar turėjo sužinoti apie niekinio sandorio vykdymą. Bylos duomenimis ginčo žemės pirkimo–pardavimo sutartis buvo pradėta vykdyti po jos sudarymo, kai sutartis buvo įregistruota Valstybinio žemės kadastro duomenų registre ir ieškovui buvo išduotas nuosavybės teisės pažymėjimas, nes asmuo sužinojo, kokio dydžio žemės sklypo savininku tapo ir kad ne visas sklypas jam buvo parduotas¹⁰⁴. Tačiau byloje *A. B. v. V. N.* kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija pažymėjo, kad niekinis sandoris negalioja nepaisant to, ar yra teismo sprendimas pripažinti jį negaliojančiu (CK 1.78 straipsnio 1 dalis), todėl ieškinio senaties terminas negali būti taikomas tiek niekinio sandorio fakto, tiek ir jo teisinių pasekmių nustatymo atveju¹⁰⁵.

Kai kuriose sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose ieškinio senaties terminas buvo taikomas nekeliant klausimo, ar šis terminas gali būti taikomas ginčijant niekinius sandorius ir jų sukeltas teises pasekmes. Pavyzdžiui, byloje *D. P. v. A. P., L. P., R. B., O. M.* kasacinio

¹⁰³ LAT CBS teisėjų kolegijos 2010 m. sausio 5 d. nutartis c. b. *Z. M. (teisių perėmėjai – V. M., G. M. ir A. M.) v. M. Ž., Kauno miesto savivaldybė*, Nr. 3K-3-11/2010, kat. 21.4; 41.

¹⁰⁴ LAT CBS teisėjų kolegijos 2006 m. balandžio 24 d. nutartis c. b. *P. E. v. Šiaulių apskrities viršinininko administracija, Šiaulių miesto savivaldybė*, Nr. 3K-3-299/2006, kat. 24.2.

¹⁰⁵ LAT CBS teisėjų kolegijos 2008 m. gruodžio 9 d. nutartis c. b. *A. B. v. V. N.*, Nr. 3K-3-595/2008, kat. 21.4.1.1; 24.4; 35.3.6.

teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, konstatuodama, kad negali būti paneigta teismo teisė savo iniciatyva (*ex officio*) pripažinti niekiniu sandorį, sudarytą iki naujojo CK įsigaliojimo, pažymėjo, kad šiems sandoriams nuginčyti bylą nagrinėję teismai tinkamai taikė materialiąsias teisės normas, reguliuojančias ieškinio senaties terminą, o, nustatydami šio termino pradžią, nepažeidė įrodinėjimo ir įrodymų vertinimo taisyklių. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija pritarė pirmosios ir apeliacinės instancių teismų išvadai, kad ieškinio senaties termino pradžia yra diena, kai ieškovė D. P., susipažinusi su atsakovo A. P. ieškinio pareiškimu santuokos nutraukimo ir turto dalybų byloje, sužinojo apie savo teisių pažeidimą. Ši išvada buvo grindžiama visų byloje pateiktų įrodymų visumos patikrinimu, atsižvelgiant *inter alia* į ieškovės ir atsakovo A. P. santykius, ginčijamų sandorių bylos duomenis, dėl kurių pareikštiems reikalavimams buvo prašoma taikyti ieškinio senatį, atsižvelgiant į tai, kad šie sandoriai buvo apsimestiniai, ir į tai, kad teisė į ieškinį atsiranda nuo sužinojimo ar turėjimo sužinoti apie savo teisės pažeidimą dienos¹⁰⁶.

Išanalizavus ieškinio senaties termino taikymo, šio termino eigos pradžios nustatymo klausimus niekinių sandorių bei jų sukeltų teisinių pasekmių atvejais darytina išvada, kad teismų praktika yra nevienoda, o kartais ir prieštaringa. Vienais atvejais teismai nurodo, kad niekinis sandoris savaime, pagal savo prigimtį, negalioja *ab initio*, todėl jo negaliojimo faktui ieškinio senaties institutas yra nereikšmingas, kitais atvejais niekinių sandorių atžvilgiu buvo taikomos bendrosios ieškinio senaties termino nustatymo taisyklės. Teismų praktikos analizė rodo, kad reikalavimui pašalinti niekinio sandorio pasekmes ieškinio senaties terminas gali būti taikomas ir jo pradžia skaičiuojama nuo tos dienos, kai asmuo sužinojo ar turėjo sužinoti, kad jo teisės yra pažeistos. Todėl galima teigti, kad hipotezėje iškeltas teiginys, kad sprendžiant niekinių sandorių negaliojimo klausimą, ieškinio senaties terminas yra nereikšmingas, tačiau jis gali būti taikomas šių sandorių sukeltoms teisinėms pasekmėms ginčyti – pasitvirtino iš dalies.

3.2. Ieškinio senaties termino pradžia, kai reikalavimus pripažinti sandorius negaliojančiais, reiškia institucijos ar pareigūnai, ginantys viešąjį interesą

Ieškinio senaties termino eigos pradžios nustatymo klausimai neretai iškyla ir tais atvejais, kai reikalavimus pripažinti sandorį negaliojančiu fizinių ar juridinių asmenų interesais reiškia subjektai, ginantys viešąjį interesą¹⁰⁷. Kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų

¹⁰⁶ LAT CBS teisėjų kolegijos 2008 m. birželio 3 d. nutartis c. b. *D. P. v. A. P., L. P., R. B., O. M.*, Nr. 3K-3-310/2008, kat. 21.4.1.4; 24.2; 121.18.

¹⁰⁷ Nei įstatymų leidėjas, nei teisės doktrina nepateikia viešojo intereso sąvokos. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ne kartą pažymėjo, kad tai neapibrėžtas institutas. Kasacinio teismo jurisprudencijoje CPK 49 straipsnio 1 dalies sąvoka „viešasis interesas“ turi būti aiškinama atsižvelgiant į įstatymų leidėjo ketinimus ir aptariamą normos tikslus. Tai reiškia, kad įstatymų leidėjas viešąjį interesą supranta plačiai ir suteikia prokurorui teisę spręsti, yra

kolegija byloje *Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras v. Vilniaus apskrities viršininko administracija, I. S., L. Z. ir kt.* pažymėjo, kad įstatymų leidėjas, suteikdamas teisę prokurorui ar valstybės, savivaldybės institucijoms kreiptis į teismą, lyg numato, kad konkretūs santykiai, iš jų kylantys ginčai gali būti susiję su viešuoju interesu. <...> Kasacinio skundo argumentai, susiję su ieškinio senaties taikymu, taip pat turi viešąjį interesą, nes šio teisės instituto paskirtis sutampa su viešuoju interesu išlaikyti civilinių santykių stabilumą ir apibrėžtumą, užtikrinti realią pažeistų teisių apsaugą¹⁰⁸. CPK 41 straipsnio 2 dalis nustato, kad tais atvejais, kai pareiškiamas ieškinytis viešajam interesui apginti, ieškovu byloje yra institucija, pareiškusi ieškinį. Vadinas, asmenys, pareiškę ieškinį viešajam interesui ginti, įgyja visas ieškovo procesines teises ir pareigas. Šias nuostatas patvirtina ir teismų praktika sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje aiškinant ir taikant teisės normas, reglamentuojančias ieškinio senaties termino eigos pradžią, kai ieškinį pareiškia prokuroras, gindamas viešąjį interesą, ne kartą buvo pažymėta, kad prokuroro procesinis statusas suteikia jam tokias teises ir pareigas, kaip ir ieškovui, kurio materialiajam teisiniam interesui ginti pareikštas ieškinytis. Įstatymuose nenustatyta bendrųjų ieškinio senaties termino eigos pradžios momento nustatymo išimčių, kai ieškinį pareiškia asmuo viešajam interesui ginti. Ieškinio senaties termino eigos pradžia nustatoma, kada apie savo teisės pažeidimą sužinojo ar turėjo sužinoti materialiojo teisinio santykio šalis, nepaisant to, kas kreipėsi į teismą gynybos: pats asmuo, kurio teisė pažeista, jo atstovas pagal pavedimą, įstatyminis atstovas (CPK 51, 54, 59 straipsniai) arba įstatymų nustatytais atvejais – asmenys viešajam interesui ginti (CPK 49, 50 straipsniai)¹⁰⁹. LAT

---

konkrečiu atveju viešasis interesas inicijuoti civilinę bylą ar ne. Viešasis interesas gali egzistuoti įvairiose visuomenės gyvenimo srityse, be to, yra dinamiškas, kintamas, todėl neįmanoma numatyti ir apibrėžti visų viešojo intereso atvejų. Galutinai apie viešojo intereso buvimą ar nebuvimą ar nebuvimą sprendžia teismas, nagrinėjantis civilinę bylą, pagal iškeltą prokuroro ieškinį (LAT CBS teisėjų kolegijos 2013 m. vasario 22 d. nutartis c. b. *Klaipėdos miesto apylinkės vyriausiasis prokuroras v. Klaipėdos apskrities viršininko administracijos teisių perėmėja Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, Klaipėdos miesto savivaldybė, M. M. (M. M.) ir kt.*, Nr. 3K-3-40/2013, kat. 21.4.1.1; LAT CBS teisėjų kolegijos 2009 m. birželio 26 d. nutartis c. b. *Vilniaus miesto apylinkės vyriausiasis prokuroras, ginantis viešąjį interesą v. A. G., Vilniaus apskrities viršininko administracija*, Nr. 3K-3-279/2009, kat. 30.5; 95.7; 114.8.2; 121.20; LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 18 d. nutartis c. b. *Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras v. Vilniaus apskrities viršininko administracija, J. G., L. Z. ir kt.*, Nr. 3K-3-578/2007, kat. 24.3; 30.4.1; 95.7; LAT CBS teisėjų kolegijos 2006 m. kovo 22 d. nutartis c. b. *Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras v. D. P., E. T., D. Ž. ir kt.*, Nr. 194/2006, kat. 21.4.1.1; 21.6; 33; 95.6.2; 95.7 ir kt.).

¹⁰⁸ LAT CBS teisėjų kolegijos 2011 m. balandžio 5 d. nutartis c. b. *Vilniaus apygardos prokuroras, ginantis viešąjį interesą v. Uždaroji akcinė bendrovė „Erama“*, Nr. 3K-3-149/2011, kat. 24.2; 30.12.1; 41; LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 18 d. nutartis c. b. *Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras v. Vilniaus apskrities viršininko administracija, J. G., L. Z. ir kt.*, Nr. 3K-3-578/2007, kat. 24.3; 30.4.1; 95.7.

¹⁰⁹ LAT CBS teisėjų kolegijos 2010 m. liepos 9 d. nutartis c. b. *Vilniaus apygardos vyriausiasis prokuroras v. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, UAB „KIA AUTO“*, Nr. 3K-3-339/2010, kat. 21.4.1.1; LAT CBS išplėstinės teisėjų kolegijos 2008 m. kovo 14 d. nutartis c. b. *Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras, ginantis viešąjį interesą v. Lietuvos katalikų mokytojų sąjunga, Vilniaus miesto savivaldybės taryba ir kt.*, Nr. 3K-7-38/2008, kat. 24.2; 24.3; 27.3.1.1; 30.2; 30.3; 43.2; LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 18 d. nutartis c. b. *Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras v. Vilniaus apskrities viršininko administracija, J. G., L. Z. ir kt.*, Nr. 3K-3-578/2007, kat. 24.3; 30.4.1; 95.7; LAT CBS teisėjų kolegijos 2011 m. balandžio 5 d. nutartis c. b. *Vilniaus apygardos prokuroras, ginantis viešąjį interesą v. Uždaroji akcinė bendrovė „Erama“*, Nr. 3K-3-149/2011, kat. 24.2; 30.12.1; 41 ir kt.

Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *Vilniaus apygardos prokuroras, ginantis viešąjį interesą v. Uždaroji akcinė bendrovė „Erama“* pažymėjo, kad LR piliečių nuosavybės teisių į išlikusį turtą atkūrimo įstatymo 19 straipsnio 1 dalyje nustatyto 30 dienų termino privalo laikytis visi asmenys, taip pat ir prokuroras, ginantis viešąjį interesą, todėl bylą nagrinėję teismai, nustatydami ieškinio senaties termino eigos pradžią, turėjo išsiaiškinti, kada valstybės nuosavybės teisę įgyvendinančiai institucijai turėjo ir galėjo tapti žinoma tai, kad valstybės turtas be pagrindo buvo įgytas atsakovės, ir pagal tai spręsti, kada apie šį pažeidimą, reiškiantį viešojo intereso pažeidimą, turėjo ir galėjo sužinoti prokuroras¹¹⁰. Tačiau kai kuriose nutartyse Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad 1997 m. liepos 1 d. Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo (Nr. VIII-359) 19 straipsnio 1 dalyje nurodytas 30 dienų terminas skirtas asmeniui, kuris yra nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo dalyvis. Prokuroras toks asmuo nėra, todėl ši įstatymo nuostata negali būti gramatiškai aiškinama taip, kad prokurorui įstatyme nustatytas 30 dienų terminas skaičiuojamas nuo sprendimo atkurti nuosavybės teises jam įteikimo dienos¹¹¹. Prokurorai nėra subjektai, dalyvaujantys nuosavybės teisių atkūrimo procese, tačiau į teismą su reikalavimu panaikinti sprendimą dėl nuosavybės teisių atkūrimo pagal įstatymo analogiją jie gali kreiptis per 30 dienų laikotarpį, kuris skaičiuojamas nuo to momento, kada yra surinkta pakankamai duomenų, leidžiančių daryti išvadą, kad šis sprendimas pažeidžia viešąjį interesą. S. Aviža pastebi, kad teismai „toleruoja atvejus, kai bylose prokurorai terminą skaičiuoja nuo paskutinio dokumento gavimo datos, nors iš tiesų tada gauna dokumentų kopijas iš archyvų, o kitu būdu dokumentų kopijos jiems jau būna pateiktos arba gauna valstybės institucijų išvadas, ar buvo pažeisti teisės aktai atkuriant nuosavybę, planuojant teritorijas ar pan., nors prokurorai kaip teisininkai patys turėtų ir galėtų įvertinti, ar buvo pažeistas teisės aktas, terminas skaičiuojamas net gavus išrašą iš Nekilnojamojo turto registro ar Hipotekos įstaigos, nors dėl galimo viešojo intereso pažeidimo aiškintasi jau kelis mėnesius“¹¹².

LAT Civilinių bylų skyriaus išplėstinė teisėjų kolegija byloje *Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras, ginantis viešąjį interesą v. Lietuvos katalikų mokytojų sąjunga, Vilniaus miesto savivaldybės taryba ir kt.* pažymėjo šios bylos ypatumą, kad buvo pažeista specifinio nuosavybės teisės subjekto – valstybės – nuosavybės teisė, o į teismą dėl šios teisės gynimo kreipėsi prokuroras, kaip asmuo, kuris įstatymo nustatytais atvejais ir tvarka gina pažeistas valstybės teises ir teisėtus interesus. CK 2.36 straipsnio 2 dalis nustato, kad valstybė įgyja

¹¹⁰ LAT CBS teisėjų kolegijos 2011 m. balandžio 5 d. nutartis c. b. *Vilniaus apygardos prokuroras, ginantis viešąjį interesą v. Uždaroji akcinė bendrovė „Erama“*, Nr. 3K-3-149/2011, kat. 24.2; 30.12.1; 41.

¹¹¹ LAT CBS teisėjų kolegijos 2009 m. spalio 9 d. nutartis c. b. *Klaipėdos rajono apylinkės vyriausiojo prokuroro pavaduotojas, ginantis viešąjį interesą v. Klaipėdos apskrities viršininko administracija, J. Ž., A. Ž.*, Nr. 3K-3-397/2009, kat. 21.4.1.1; 24.2; 30.4.1; 41.

¹¹² Aviža S. Ieškinio senaties normų taikymas bendrosios kompetencijos teismuose, kai ginčo nagrinėjimas yra susijęs su individualaus administracinio akto ginčijimu//Teisės problemos. 2011, Nr. 3(73). P.31.

civilines teises, prisiima civilines pareigas ir jas įgyvendina per atitinkamas valstybės valdymo institucijas. Teismai, spręsdami ieškinio senaties termino eigos pradžią, turėjo nustatyti, kada valstybės nuosavybės teisę įgyvendinančiai institucijai turėjo ir galėjo tapti žinoma, kad valstybės turtas be pagrindo buvo įgytas atsakovo, ir pagal tai spręsti, kada šį pažeidimą, reiškiantį viešojo intereso pažeidimą, turėjo ir galėjo sužinoti prokuroras. Tam, kad prokuroras galėtų nuspręsti, ar konkrečiu atveju pažeistas viešasis interesas, ir ar yra pagrindas kreiptis į teismą, reikia surinkti duomenis. Sprendžiant ieškinio senaties termino pradžios klausimą, kiekvienu atveju būtina įvertinti, kada duomenys turėjo ir galėjo būti surinkti, ar tai padaryta nepažeidžiant protingo termino. Kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinė teisėjų kolegija, remdamasi pirmosios ir apeliacinės instancijų teismų nustatytais aplinkybėmis (atsakovo LKMS nuosavybės teisės į ginčo pastatus viešajame registre buvo atitinkamai įregistruotos 1994 m. spalio 13 d. ir 1998 m. spalio 23 d.), nesutiko su teismų išvada, kad ieškinio senaties termino eiga ginti pažeistą valstybės nuosavybės teisę prasidėjo 2005 m. birželio 22 d., kai Vilniaus miesto apylinkės prokuratūroje buvo surinkta medžiaga ir parengta pažyma dėl Augustijonų vienuolyno ansamblio perdavimo LKMS, nes toks ieškinio senaties termino pradžios momento nustatymas neatitinka protingo termino, per kurį prokuroras galėjo ir turėjo sužinoti apie viešojo intereso pažeidimą¹¹³.

Byloje *Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras v. Vilniaus apskrities viršininko administracija, J. G., L. Z. ir kt.* kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija pažymėjo, kad prokuroras, nustatęs reikšmingą asmens, visuomenės, valstybės teisių ar teisėtų interesų pažeidimą, viešąjį interesą gina įstatymo nustatytais atvejais ir tvarka pagal asmens, valstybės ar savivaldybių institucijos arba įstaigos pranešimą, pasiūlymą, skundą, arba savo iniciatyva, taip pat, kai kitų institucijų pareigūnai, tarnautojai ar jiems prilyginti asmenys, privalantys ginti šį interesą, nesiėmė priemonių pažeidimui pašalinti. Kiekvienu konkrečiu atveju prokurorui reikia surinkti duomenis, kad būtų galima padaryti išvadą, ar yra pažeistas viešasis interesas, ar reikia jį ginti. Ieškinio senaties termino pradžia skaičiuojama nuo tada, kai tokie duomenys turėjo ir galėjo būti surinkti. Prokuroro veiklai taikomas objektyvusis kriterijus. Tai reiškia, kad prokuroras negali delsti ir privalo veikti jo veiklą reglamentuojančių aktų nustatyta tvarka. Teismas, jei atsakovas reikalauja taikyti ieškinio senatį, patikrina, ar prokuroras nedelsė ir minėtus duomenis rinko per protingą terminą¹¹⁴.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, formuodamas praktiką dėl ieškinio senaties

¹¹³ LAT CBS išplėstinės teisėjų kolegijos 2008 m. kovo 14 d. nutartis c. b. *Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras, ginantis viešąjį interesą v. Lietuvos katalikų mokytojų sąjunga, Vilniaus miesto savivaldybės taryba ir kt.*, Nr. 3K-7-38/2008, kat. 24.2; 24.3; 27.3.1.1; 30.2; 30.3; 43.2.

¹¹⁴ LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 18 d. nutartis c. b. *Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras v. Vilniaus apskrities viršininko administracija, J. G., L. Z. ir kt.*, Nr. 3K-3-578/2007, kat. 24.3; 30.4.1; 95.7.

termino, kai į teismą kreipiamasi ginant viešąjį interesą, šio termino pradžia laikytina diena, kai ieškovas (pareiškėjas) gavo pakankamai duomenų, jog yra pažeistas viešasis interesas. Termino pradžios eigos ypatumas, kai prokuroras kreipiasi į teismą, gindamas viešąjį interesą, palyginti su subjektinę teisę ginančiais asmenimis, prasideda ne nuo administracinio akto gavimo dienos, o nuo duomenų apie viešojo intereso pažeidimą surinkimo ar turėjimo juos surinkti dienos, yra ne privilegija viešąjį interesą ginančiam subjektui, o būtinybė, grindžiama nuoseklia proceso įstatymų aiškinimo logika. Prokuroras nėra ginčijamų materialijų teisinių santykių dalyvis, o privatūs subjektai yra tiesioginiai administracinio akto adresatai ar kitokiu būdu dalyvauja administraciniu aktu sukurtuose teisiniuose santykiuose, todėl jie, gavę administracinį aktą, suvokia, ar šis aktas turi įtakos jų teisėms ir pareigoms, ar jis pažeidžia jų teises ir ar yra pagrindas kreiptis į teismą ginant savo teises. Skirtingai nei privatūs subjektai, prokuroras, Prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka gavęs informaciją apie asmens, visuomenės, valstybės teisių bei teisėtų interesų pažeidimą, ne visada turi pagrindą manyti, kad administracinis aktas pažeidžia viešąjį interesą ir yra pagrindas kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo. Prokuroras turi nustatyti, ar administracinis aktas priimtas srityje, susijusioje su viešuoju interesu, ar nepažeidžia viešojo intereso¹¹⁵. Tačiau, jei būtų konstatuota, kad viešąjį interesą ginantis asmuo, turėdamas pagrindą manyti, kad priimant atitinkamą sprendimą galėjo būti pažeisti teisės aktų reikalavimai, delsė atlikti jo kompetencijai priskirtus veiksmus ir reikalingus duomenis surinko per nepagrįstai ilgą laiką, tai terminas pareiškimui paduoti turėtų būti skaičiuojamas nuo tada, kai tokie duomenys turėjo ir galėjo būti surinkti¹¹⁶. Todėl darytina išvada, kad ieškinio senaties termino pradžia viešąjį interesą ginančiam subjektui kreiptis į teismą skaičiuojama nuo tada, kai pareiškėjas gavo pakankamai duomenų, kad yra pažeistas viešasis interesas, arba nuo tada, kai tokie duomenys turėjo ir galėjo būti surinkti, priklausomai nuo to, kuris momentas atsirado anksčiau. Prokuroro, kaip ieškovo, veiklai renkant tokius duomenis taikomas objektyvusis kriterijus. Kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras v. Vilniaus apskrities viršininko administracija, J. G., L. Z. ir kt.* pažymėjo, kad prokuroras negali delsti ir privalo veikti jo veiklą reglamentuojančių aktų nustatyta tvarka. Teismas, jei atsakovas reikalauja taikyti ieškinio senatį, patikrina, ar

¹¹⁵ LAT CBS teisėjų kolegijos 2011 m. spalio 18 d. nutartis c. b. *Vilniaus apygardos vyriausiasis prokuroras v. Vilniaus apskrities viršininko administracija (procesinių teisių perėmėja – Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos) ir A. P.*, Nr. 3K-3-394/2011, kat. 24.3; 30.4.1; 41; LAT CBS teisėjų kolegijos 2010 m. balandžio 28 d. nutartis c. b. *Klaipėdos miesto vyriausiasis prokuroras, ginantis viešąjį interesą v. Neringos savivaldybės taryba, UAB „Sabonio klubas ir partneriai“*, Nr. 3K-3-143/2010, kat. 21.4.1; 24.3.

¹¹⁶ LAT CBS teisėjų kolegijos 2011 m. rugpjūčio 23 d. nutartis c. b. *Klaipėdos miesto apylinkės prokuratūros vyriausiasis prokuroras v. Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos (Klaipėdos apskrities viršininko administracijos teisių perėmėja), Neringos miesto savivaldybė, UAB „Giedra“*, Nr. 3K-3-344/2011, kat. 20.3.7; 21.4.1.1; 21.6; 22.4; 24.2; 24.4; 30.3; 50.8; 114.11; 116.1; 121.13; 121.18; 121.19.4; LAT CBS teisėjų kolegijos 2010 m. balandžio 28 d. nutartis c. b. *Klaipėdos miesto vyriausiasis prokuroras, ginantis viešąjį interesą v. Neringos savivaldybės taryba, UAB „Sabonio klubas ir partneriai“*, Nr. 3K-3-143/2010, kat. 21.4.1; 24.3.

prokuroras nedelsė ir minėtus duomenis rinko per protingą terminą¹¹⁷. Pavyzdžiui, byloje *Klaipėdos miesto vyriausiasis prokuroras, ginantis viešąjį interesą v. Neringos savivaldybės taryba, UAB „Sabonio klubas ir partneriai“* Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija nepritarė kasacinio skundo argumentams, kad prokuroras gavo pakankamai duomenų ir galėjo susiformuoti nuomonę apie viešojo intereso buvimą ir jo pažeidimą (nepažeidimą) nuo 2005 m. lapkričio 15 d., t. y., kai buvo gautas Valstybinės teritorijos planavimo ir statybos inspekcijos raštas „Dėl pažeidimų Kuršių Nerijos nacionaliniame parke“. Kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, remdamasi pirmosios ir apeliacinės instancijų teismų duomenimis, konstatavo, kad nebuvo nustatyta delsimo požymių prokuroro veiksmuose, kaupiant, analizuojant ir sisteminant su nagrinėjamos bylos ginču susijusius duomenis. Buvo pažymėta, kad prokurorui teko surinkti daug duomenų, ieškinyje buvo suformuluotas dvidešimt vienas reikalavimas. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija konstatavo, kad apeliacinės instancijos teismas teisingai įvertino prokuroro galimybę nustatyti viešąjį interesą, jo pažeidimų esmę, ieškinio padavimo terminą ir objektyviojo kriterijaus pagrindu pagrįstai priėjo prie išvados, jog ieškinio senaties termino eigos pradžia buvo 2006 m. vasario 2 d., kai ieškovas gavo paskutinį dokumentą¹¹⁸.

Išanalizavus sandorių pripažinimo negaliojančiais bylas, kai į teismą kreipiasi prokuroras ar institucija, ginantys viešąjį interesą, darytina išvada, kad ieškinio senaties termino pradžios momentas skaičiuojamas skirtingai. Vienose bylose teigiama, kad ieškinio senaties termino pradžia laikytina diena, kai apie savo teisės pažeidimą sužinojo ar turėjo sužinoti materialiojo teisinio santykio šalis, nepaisant to, kas kreipėsi į teismą. Tačiau kiekvienu konkrečiu atveju prokurorui būtina surinkti duomenis, kad būtų galima teigti, kad yra pažeistas viešasis interesas. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nuomone, ieškinio senaties termino pradžia laikytina diena, kai tokie duomenys turėjo ar galėjo būti surinkti. Tačiau pažymima, kad tais atvejais, jei būtų konstatuota, kad viešąjį interesą ginantis asmuo delsė atlikti jo kompetencijai priskirtus veiksmus, reikalingus duomenis surinko per nepagrįstai ilgą laiką, ieškinio senaties termino pradžia skaičiuojama nuo tos dienos, kai pareiškėjas gavo pakankamai duomenų, kad yra pažeistas viešasis interesas, arba nuo tada, kai tokie duomenys turėjo ir galėjo būti surinkti, priklausomai nuo to, kuris momentas atsirado anksčiau. Tačiau byloje *Kauno apygardos prokuratūros vyriausiojo prokuroro pavaduotojas, ginantis viešąjį interesą v. Lietuvos Respublikos valstybė, atstovaujama Kauno apskrities viršininko administracijos, Kauno miesto savivaldybės administracija, uždaroji akcinė bendrovė „Urtė“ ir uždaroji akcinė bendrovė*

¹¹⁷ LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 18 d. nutartis c. b. *Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras v. Vilniaus apskrities viršininko administracija, J. G., L. Z. ir kt.*, Nr. 3K-3-578/2007, kat. 24.3; 30.4.1; 95.7.

¹¹⁸ LAT CBS teisėjų kolegijos 2010 m. balandžio 28 d. nutartis c. b. *Klaipėdos miesto vyriausiasis prokuroras, ginantis viešąjį interesą v. Neringos savivaldybės taryba, UAB „Sabonio klubas ir partneriai“*, Nr. 3K-3-143/2010, kat. 21.4.1; 24.3.

„Turto valdymo firma“ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, atsižvelgdama į ieškinio senaties instituto taikymo ypatumus, kad yra pažeistos išimtinės valstybės nuosavybės teisės, konstatavo, kad ieškinio senatis nėra absoliuti: ji netaikoma tais atvejais, kai reiškiami reikalavimai, susiję su ypatingų vertybių gynimu, kurių svarba nusveria teisinio stabilumo siekį. Jei pažeistas Konstitucijos itin saugomas turtinis režimas, tai administracinio akto stabilumas turi mažesnę nei minimo režimo apsaugą, ir akto stabilumas neginamas¹¹⁹.

3.3. Ieškinio senaties termino eigos pradžios nustatymas ginčijant sandorius *actio Pauliana* pagrindu

Ieškinio senaties termino eigos pradžios nustatymo klausimas aktualus bylose, kuriose kreditorius ginčija skolininko sudarytus sandorius, kuriais skolininkas, siekdamas išvengti prievolės vykdymo kreditoriui, pablogina savo turtinę padėtį perleisdamas savo turtą kitiems asmenims. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *Bankrutuojanti UAB „Liūto vaistinė“ v. UAB „Optivita“* pažymėjo, kad *actio Pauliana* institutas – tai teisė ginčyti skolininko sudarytus sandorius, kurių jis sudaryti neprivalėjo, jeigu šie sandoriai pažeidžia kreditoriaus teises, o skolininkas apie tai žinojo ar turėjo žinoti (CK 6.66 straipsnio 1 dalis). Šio instituto paskirtis – užkirsti kelią galimam skolininko piktnaudžiavimui savo teisėmis, ir taip užtikrinti įstatymo ar sutarties pagrindu prisiimtų pareigų kreditoriams vykdymą, ginti juos nuo nesąžiningų skolininko veiksmų, kuriais mažinamas skolininko mokumas ir kartu mažinamos galimybės, kad kreditoriaus reikalavimas bus visiškai patenkintas. Kreditorius, reikšdamas *actio Pauliana* ieškinį, pirmiausia siekia atkurti skolininko sudarytu sandoriu pažeistą jo mokumą ir sugrąžinti tai, ką skolininkas nesąžiningai, be privalomo pagrindo perleido kitiems asmenims¹²⁰. Galima teigti, kad, skirtingai negu kitais sandorių pripažinimo negaliojančiais pagrindų atvejais, *actio Pauliana* paskirtis yra kompensacinė, nes, pripažinus pagal kreditoriaus ieškinį skolininko sudarytą sandorį negaliojančiu, kreditoriaus reikalavimas nukreipiamas į perduotą pagal tą sandorį turtą ar jo vertę tiek, kiek reikalinga kreditoriaus reikalavimams patenkinti. Teismų praktikoje laikomasi nuomonės, kad tokiose bylose sandorių pripažinimas negaliojančiu nėra pagrindinis ieškinio tikslas, o tik priemonė

¹¹⁹ LAT CBS teisėjų kolegijos 2010 m. spalio 25 d. nutartis c. b. *Kauno apygardos prokuratūros vyriausiojo prokuroro pavaduotojas, ginantis viešąjį interesą v. Lietuvos Respublikos valstybė, atstovaujama Kauno apskrities viršininko administracijos, Kauno miesto savivaldybės administracija, uždaroji akcinė bendrovė „Urtė“ ir uždaroji akcinė bendrovė „Turto valdymo firma“*, Nr. 3K-3-417/2010, kat. 24.5; 30.1; 30.5.

¹²⁰ LAT CBS teisėjų kolegijos 2009 m. balandžio 28 d. nutartis c. b. *Bankrutuojanti UAB „Liūto vaistinė“ v. UAB „Optivita“*, Nr. 3K-3-105/2009, kat. 35.6.1; 41; 123.3.

atkurti skolininko sudarytu sandoriu pažeistą jo mokumą ir sugrąžinti skolininką į ankstesnę turtinę padėtį, kad būtų patenkintas kreditoriaus reikalavimas¹²¹.

Kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *Bankrutavusios individualiosios įmonės G. V. vaistinės bankroto administratorius v. G. V., L. V., K. V. ir G. V.* pažymėjo, kad *actio Pauliana* – sandorių negaliojimo instituto išimtis, nes suteikia ne sandorio šaliai – kreditoriui – teisę ginčyti skolininko su trečiaisiais asmenimis sudarytus sandorius, kad galėtų apsiginti nuo nesąžiningų skolininkų veiksmų, kuriais siekiama nevykdyti ar netinkamai vykdyti kreditorių reikalavimus. Dėl šio kreditorių teisių apsaugos būdo išskirtinumo pastarąjį galima taikyti tik esant taikymo sąlygų visetui¹²². *Actio Pauliana* instituto taikymo sąlygos yra šios: pirma, kreditorius turi turėti neabejotiną ir galiojančią reikalavimo teisę; antra, ginčijamas sandoris turi pažeisti kreditoriaus teises; trečia, nėra suėjęs vienerių metų ieškinio senaties terminas; ketvirta, skolininkas neprivalėjo sudaryti ginčijamo sandorio; penkta, skolininkas buvo nesąžiningas, nes žinojo ar turėjo žinoti, kad sudaromas sandoris pažeis kreditoriaus teises; šešta, trečiasis asmuo, sudaręs su skolininku atlygintinį dvišalį sandorį, buvo nesąžiningas; septinta, kreditoriaus reikalavimas nukreipiamas į perleistą pagal ginčijamą sandorį turtą (ar jo vertę) tiek, kiek būtina šiam reikalavimui patenkinti. Nagrinėjant bylą, nurodytos sąlygos turi būti išsamiai išanalizuotos, įvertintos. Tik tada gali būti konstatuotas jų buvimas ar nebuvimas¹²³.

CK 6.66 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas sutrumpintas vienerių metų ieškinio senaties terminas nustatytas siekiant apsaugoti civilinių teisinių santykių stabilumą. Šis terminas pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kurią kreditorius sužinojo arba turėjo sužinoti apie jo teises pažeidžiantį sandorį. Tai reiškia, kad ieškinio senaties termino eiga prasideda tik po to, kai asmuo subjektyviai suvokia ar turi suvokti apie tokio sandorio sudarymą. Todėl teismas, sprenddamas ieškinio senaties termino pradžios klausimą, pirmiausia turi nustatyti teisės pažeidimo momentą, t. y., sandorio, pažeidžiančio kreditoriaus teises, sudarymo datą. Aukščiausiasis Teismas nurodė, kad CK 6.66 straipsnyje nustatyto vienerių metų ieškinio senaties termino pradžia turi būti siejama ne tik su kreditoriaus nurodomu laiku, kada jis faktiškai sužinojo apie sudarytą sandorį, bet ir su kreditoriaus pareiga laiku sužinoti apie tokį sandorį. Kiekvienu konkrečiu atveju byloje svarbu įvertinti kreditoriaus ir skolininko veiksmus nuo teisės pažeidimo iki kreditoriaus nurodomo sužinojimo momento, kitas reikšmingas

¹²¹ LAT CBS teisėjų kolegijos 2011 m. rugsėjo 27 d. nutartis c. b. *Vilniaus apskrities valstybinė mokesčių inspekcija v. J. M. (J. M.), K. M., L. M. ir L. P.*, Nr. 3K-3-362/2011, kat. 35.6.1; LAT CBS teisėjų kolegijos 2008 m. spalio 28 d. nutartis c. b. *BUAB „Utvilsta“ v. UAB „Gilius ir Ko“*, Nr. 3K-3-540/2008, kat. 35.6.1.

¹²² LAT CBS teisėjų kolegijos 2012 m. liepos 5 d. nutartis c. b. *Bankrutavusios individualiosios įmonės G. V. vaistinės bankroto administratorius v. G. V., L. V., K. V. ir G. V.*, Nr. 3K-3-360/2012, kat. 35.6.1.

¹²³ LAT CBS teisėjų kolegijos 2008 m. balandžio 1 d. nutartis c. b. *LAT CBS teisėjų kolegijos 2012 m. balandžio 10 d. nutartis c. b. AB Parex bankas (po procesinių teisių perėmimo – AS Parex banka) v. D. G., J. R., J. R.*, Nr. 3K-3-86/2012, kat. 35.6.1; 36; 126.8; 295.1; LAT CBS teisėjų kolegijos 2008 m. balandžio 1 d. nutartis c. b. *BUAB „Liūto svetainė“ v. UAB „Optivita“*, Nr. 3K-3-178/2008, kat. 35.6.1.

aplinkybes, nulėmusias kreditoriaus sužinojimo arba turėjimo sužinoti apie jo teisės pažeidimą – skolininko sudarytą sandorį¹²⁴. Byloje *Petras Gintas Augelis v. Gintas Žilionis, Zosė Mažeikienė* kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, remdamasi byla nagrinėjusių teismų nustatytomis aplinkybėmis, konstatavo, kad turto arešto aktas, kurį surašant kreditorius nedalyvavo, duomenų apie turto perleidimo sandorį nebuvimas arba jų trūkumas tame pačiame akte, negali būti pagrindas pripažinti, kad kreditorius buvo neapdairus ir nerūpestingas, nustatant turta, į kurį jis galėtų nukreipti išieškojimą. Tokiomis aplinkybėmis turto arešto akto surašymo dieną nėra pagrindo pripažinti diena, kada kreditorius sužinojo apie savo teisių pažeidimą, ir momentu, nuo kurio prasideda ieškinio senaties termino eiga ieškiniui *actio Pauliana* pareikšti¹²⁵. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos dėl *actio Pauliana*, netiesioginio ieškinio, sulaikymo teisės ir prevencinio ieškinio institutų taikymo apžvalgoje pažymėta, kad tais atvejais, kai ieškovo–kreditoriaus amžius, išsilavinimas, profesinė veikla, teisinis statusas, kitos jo individualios savybės rodo, kad šis asmuo apie savo teisių pažeidimą turėjo sužinoti anksčiau, nei tai galėtų padaryti bet koks vidutinis apdairus ir rūpestingas asmuo, į šias aplinkybes taip pat turi būti atkreipiamas dėmesys nustatant ieškinio senaties terminą¹²⁶.

Minėtoje apžvalgoje nurodoma, kad kreditorius gali reikšti *actio Pauliana* per visą savo reikalavimo teisės galiojimo laikotarpį, t. y. nuo to momento, kai asmuo tampa kreditoriumi, iki visiško prievolės įvykdymo. Todėl teismas, spręsdamas bylą, kiekvienu atveju turi nustatyti kreditoriaus reikalavimo atsiradimo momentą. Tačiau kreditoriaus reikalavimo teisės galiojimas negali būti tapatinamas su CK 6.66 straipsnio 3 dalyje nustatytu vienerių metų ieškinio senaties terminu. Šioje teisės normoje nustatyta, kad ieškinio senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kurią kreditorius sužinojo ar turėjo sužinoti apie jo teisės pažeidžiantį sandorį. Šiuo atveju skaičiuojamas terminas reikalavimui pripažinti skolininko turto perleidimo sandorį negaliojančiu, tačiau jo pabaiga nepanaikina skolininko prievolės kreditoriui. Jei CK 6.66 straipsnio 3 dalyje nustatytam ieškinio senaties terminui pasibaigus ir netenkinus kreditoriaus prašymo atnaujinti šį terminą, kreditoriaus reikalavimas, pareikštas *actio Pauliana* pagrindu, bus atmestas, neišnyks kreditoriaus teisė reikalauti iš skolininko įvykdyti prievolę įstatyme nustatytais pagrindais¹²⁷.

¹²⁴ LAT CBS plenarinės sesijos 2012 m. lapkričio 6 d. nutarimas c. b. *Akcinė bendrovė DnB Nord bankas v. A. M., D. M. ir D. K.*, Nr. 3K-P-311/2012, kat. 24.4; 35.6.1; 113.6.1.3; 113.6.2.4; 99.1.1; LAT CBS teisėjų kolegijos 2011 m. rugsėjo 27 d. nutartis c. b. *Vilniaus apskrities valstybinė mokesčių inspekcija v. J. M. (J. M.), K. M., L. M. ir L. P.*, Nr. 3K-3-362/2011, kat. 35.6.1.

¹²⁵ LAT CBS teisėjų kolegijos 2003 m. kovo 31 d. nutartis c. b. *Petras Gintas Augelis v. Gintas Žilionis, Zosė Mažeikienė*, Nr. 3K-3-424/2003, kat. 31.6.1.

¹²⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos dėl *actio Pauliana*, netiesioginio ieškinio ir prevencinio ieškinio institutų taikymo apžvalga // Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis „Teismų praktika“. Nr. 29, P.413.

¹²⁷ Ten pat, P.410.

Minėta, kad pripažinti sandorį negaliojančiu *actio Pauliana* pagrindu ir taikyti teisinius padarinius galima tik esant CK 6.66 straipsnyje nustatytų sąlygų visetui. Pagrįstai gali kilti klausimas, ar teismai, nesant ginčo šalies prašymo taikyti ieškinio senatį, gali savo iniciatyva spręsti, ar ieškovas nėra praleidęs vienerių metų ieškinio senaties termino. CK 1.126 straipsnio 2 dalis nustato, kad ieškinio senatis taikoma tik tuo atveju, kai to reikalauja ginčo šalis. Pažymėtina, kad teismai *actio Pauliana* bylose ieškinio senaties terminui ne visada skiria deramą dėmesį. Pavyzdžiui, kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *Bankrutavusios individualios įmonės G. V. vaistinės bankroto administratorius v. G. V., L. V., K. V. ir G. V.* pažymėjo, kad ieškinio senaties termino, įtvirtinto CK 6.66 straipsnio 3 dalyje taikyti neprašoma, todėl šis klausimas nenagrinėtinas¹²⁸. Byloje *AB „Lietuvos draudimas v. J. B., A. B. ir R. Š.* Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija konstatavo, kad bylai išnagrinėti buvo būtina nustatyti *actio Pauliana* iškėlimo sąlygas, kurių nustatymas susijęs su visų bylai reikšmingų aplinkybių ir jų viseto įvertinimu. Tačiau tai nėra kasacinio teismo kompetencija. Pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai, padarę klaidingą išvadą dėl pirmosios *actio Pauliana* taikymo sąlygos – galiojančios kasatoriaus reikalavimo teisės – nebuvimo iš esmės tuo remdamiesi atmetė ieškinį, kitų sąlygų egzistavimo nuodugnai nenustatė, neištyrė ir neįvertino jų viseto. Kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija pažymėjo, kad ieškinio senaties klausimo apeliacinės instancijos teismas netyrė, o pirmosios instancijos teismas ieškinio senaties termino pradžią neteisingai skaičiavo nuo Kauno apygardos teismo 2009 m. rugsėjo 23 d. sprendimo priėmimo, su kuriuo nepagrįstai susiejo kreditoriaus reikalavimo teisės atsiradimo momentą¹²⁹.

Ieškinio senaties termino taikymas turi tam tikrų ypatumų ginčijant sandorius *actio Pauliana* pagrindu bankroto bylose. Bankrutuojančios įmonės sandoriams *actio Pauliana* pagrindu nuginkčyti taikomi ieškinio senaties terminai, nustatyti CK ir specialiuosiuose įstatymuose. CK 1.127 straipsnio 1 dalis nustato, kad teisė į ieškinį atsiranda nuo tos dienos, kurią asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti apie savo teisės pažeidimą. Galiojančio Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo (toliau – ĮBĮ) 11 straipsnio 3 dalies 8 punktas nustato, kad bankrutuojančios įmonės administratorius apie ginčijamus sandorius sužinojo nuo dokumentų apie šių sandorių sudarymą gavimo dienos (pagal 2001 m. kovo 20 d. ĮBĮ 11 straipsnio 3 dalies 8 punkto redakciją vienerių metų ieškinio senaties terminas buvo skaičiuojamas nuo nutarties iškelti įmonei bankroto bylą įsiteisėjimo dienos). Galima teigti, kad CK 6.66 straipsnio 3 dalyje nustatytas sutrumpintas vienerių metų ieškinio senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo tos

¹²⁸ LAT CBS teisėjų kolegijos 2012 m. liepos 5 d. nutartis c. b. *Bankrutavusios individualios įmonės G. V. vaistinės bankroto administratorius v. G. V., L. V., K. V. ir G. V.*, Nr. 3K-3-360/2012, kat. 35.6.1.

¹²⁹ LAT CBS teisėjų kolegijos 2011 m. spalio 18 d. nutartis c. b. *AB „Lietuvos draudimas v. J. B., A. B. ir R. Š.*, Nr. 3K-3-392/2011, kat. 35.6.1.

dienos, kai bankrutuojančios įmonės administratorius gavo dokumentus apie šių sandorių sudarymą. Kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *BUAB „Aukštaitijos statyba“ v. AB bankas „Hansa – LTB“, UAB „Gamatonas“ ir kt.* pažymėjo, kad ĮBĮ nereglamentuoja savarankiškų sandorių pripažinimo negaliojančiais pagrindų, o tik akcentuoja ginčytinų sandorių požymius – prieštaravimą įmonės veiklos tikslams ir galimą įtaką įmonės mokumui. Galima daryti išvadą, kad bankrutuojančios įmonės administratorius anksčiau sudarytus įmonės sandorius gali ginčyti CK nustatytais sandorių negaliojimo pagrindais, taigi ir CK 6.66 straipsnio pagrindu¹³⁰. Byloje *BUAB „Liūto vaistinė“ v. UAB „Optivita“* kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija pažymėjo, kad apeliacinės instancijos teismas, iškėlus bankroto bylą, kaip ieškinio senatį reglamentuojančią normą teisingai nurodė ĮBĮ 11 straipsnio 3 dalies 8 punktą, kuris nustato, kad administratorius apie sandorius sužino nuo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos. Šiuo atveju CK 6.66 straipsnio 3 dalyje nustatytas vienerių metų ieškinio senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos¹³¹. Byloje *BUAB „LRG farmacija“ v. UAB „Limedika“* kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija pažymėjo, kad byla nagrinėjė teismai nustatė, kad skaičiuojant vienerių metų *actio Pauliana* ieškinio senaties terminą, turi būti vadovaujamas ĮBĮ 11 straipsnio 3 dalies 8 punkto redakcija, galiojusia iki 2008 m. liepos 1 d., t. y. įstatymo redakcija galiojusia bankroto bylos iškėlimo metu, kurioje įtvirtinta, kad administratorius apie sandorius sužinojo nuo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos, o ne ĮBĮ redakcija, galiojusia nuo 2008 m. liepos 1 d., kurioje nustatyta, kad bankroto administratorius apie sandorius sužinojo nuo dokumentų apie šių sandorių sudarymą gavimo dienos, kaip to reikalavo ieškovas. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija pabrėžė, kad teisinio reguliavimo srityje galioja taisyklė *lex retro non agit* – teisės aktas neturi atgalinio veikimo galios, todėl teisės aktai paprastai netaikomi tiems įvykusiems teisiniams faktams ir teisiniams padariniams, kurie atsirado iki naujai priimto teisės akto įsigaliojimo (CK 1.7 straipsnis). Nagrinėjamoje byloje bankroto byla UAB „LRG farmacija“ buvo iškelta 2005 m. balandžio 15 d. Vilniaus apygardos teismo nutartimi, kuri įsiteisėjo 2005 m. balandžio 26 d. Remiantis nutartimi buvo paskirtas bankroto administratorius UAB „Admivita“, kuris pagal tuo metu galiojusio ĮBĮ 11 straipsnio 3 dalies 8 punktą privalėjo patikrinti bankrutuojančios įmonės sandorius, sudarytus per ne mažesnę kaip 36 mėnesių laikotarpį iki bankrutuojančios bylos iškėlimo ir pareikšti ieškinius įmonės bankroto bylą nagrinėjusiam teisme dėl sandorių, prieštaraujančių įmonės veiklos tikslams ir (arba) galėjusių

¹³⁰ LAT CBS teisėjų kolegijos 2003 m. spalio 8 d. nutartis c. b. *BUAB „Aukštaitijos statyba“ v. AB bankas „Hansa – LTB“, UAB „Gamatonas“ ir kt.*, Nr. 3K-3-917/2003, kat. 15.2; 15.2.1.1; 15.2.2.1; 18.1; 27.5.1; 31.6.1.

¹³¹ LAT CBS teisėjų kolegijos 2008 m. balandžio 1 d. nutartis c. b. *BUAB „Liūto vaistinė“ v. UAB „Optivita“*, Nr. 3K-3-178/2008, kat. 35.6.1.

turėti įtakos tam, kad įmonė negalėjo atsiskaityti su kreditoriais, pripažinimo negaliojančiais. Pagal tuo metu galiojusį teisinį reglamentavimą administratorius apie sandorius sužinojo nuo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos, todėl ieškinio senaties terminas nustatytas CK 6.66 straipsnio 3 dalyje, buvo pradėtas skaičiuoti nuo nutarties iškelti bankroto bylą UAB „LRG farmacija“ įsiteisėjimo dienos (2005 m. balandžio 26 d.) ir baigėsi po vienerių metų, t. y. 2006 m. balandžio 26 d. Toks teisės normų aiškinimas atitinka ieškinio senaties termino skaičiavimo taisyklės, pagal kurias jis prasideda nuo teisės į ieškinį atsiradimo dienos, t. y. nuo tos dienos, kurią asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti apie savo teisės pažeidimą (CK 1.127 straipsnio 1 dalis). Buvo konstatuota, kad bylą nagrinėję teismai ieškinio senaties terminą pagrįstai skaičiavo pagal bankroto bylos iškėlimo metu galiojusias ĮBĮ nuostatas¹³².

Apibendrinant teismų praktiką ginčijant sandorius *actio Pauliana* pagrindu, galima teigti, kad teismai CK 6.66 straipsnio 3 dalyje nustatyto sutrumpinto vienerių metų ieškinio senaties termino pradžios nustatymui taiko bendrąsias šio termino nustatymo normas, t. y. ieškinio senaties terminas skaičiuojamas nuo tos dienos, kurią kreditorius sužinojo ar turėjo sužinoti apie jo teises pažeidžiantį sandorį. Ginčijant įmonių sandorius *actio Pauliana* pagrindu bankroto bylose CK 6.66 straipsnyje nustatytas vienerių metų terminas pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kai bankrutuojančios įmonės administratorius gavo dokumentus apie ginčijamų sandorių sudarymą.

---

¹³² LAT CBS teisėjų kolegijos 2012 m. rugpjūčio 17 d. nutartis c. b. BUAB „LRG farmacija“ v. UAB „Limedika“, Nr. 3K-3-393/2012, kat. 24: 35.6.1; 114.11; 123.7; 123.9.

4. IEŠKINIO SENATIES TERMINO PRALEIDIMAS IR ATNAUJINIMAS SANDORIŲ PRIPAŽINIMO NEGALIOJANČIAIS BYLOSE

CK 1.131 straipsnio 1 dalis nustato, kad ieškinio senaties termino pasibaigimas iki ieškinio pareiškimo yra pagrindas ieškinį atmesti. Tai reiškia, kad „pasibaigus ieškinio senaties terminui, asmuo praranda teisę į priverstinį pažeistų teisių gynimą teismine tvarka“¹³³, tačiau pati subjektinė teisė neišnyksta. Vadinas, remiantis CK 1.133 straipsniu, skolininkas, įvykdęs pareigą po to, kai pasibaigė ieškinio senaties terminas, neturi teisės reikalauti grąžinti tai, kas įvykdyta, nors vykdydamas jis ir nežinojo, kad senaties terminas yra pasibaigęs. Analogiška taisyklę įstatymų leidėjas įtvirtinta CK 6.241 straipsnio 1 dalies 2 punkte, kuri nustato, kad negali būti išreikalaujamas kaip be pagrindo įgytas turtas, perduotas prievolei įvykdyti pasibaigus ieškinio senaties terminui. Teisės doktrinoje pažymima, kad ieškinio senatis nėra laikas, per kurį asmuo apskritai gali kreiptis į teismą dėl pažeistos teisės gynimo. Teisė į gynybą ir teisė kreiptis į teismą „yra savarankiškos teisės, viena nuo kitos nepriklausančios, todėl, net ir pasibaigus įstatymo nustatytam terminui, asmuo gali kreiptis į teismą“¹³⁴. Kita vertus, ieškinio senaties terminas taikomas tik tuo atveju, jei to reikalauja ginčo šalis, t. y. būtinas „išorinis ginčo šalies <...> valios pareiškimas. Tylėjimas negali būti laikomas reikalavimu taikyti ieškinio senatį“¹³⁵. Teismas savo iniciatyva ieškinio senaties taikyti negali. V. Nekrošius pažymi, kad dispozityvumo principas civiliniame procese lemia tai, kad „tik šalis sprendžia, kaip naudosis savo procesinėmis teisėmis: kreipsis į teismą teisminės gynybos ar ne; kokius reikalavimus ar atsikirtimus ir įrodymus ji pareikš (ir ar apskritai pareikš) procese <...>“¹³⁶. Vadinas, jei reikalavimas taikyti ieškinio senaties terminą nėra pareikštas, pažeistoji teisė turi būti ginama teisme. Reikalavimas taikyti ieškinio senatį gali būti pareikštas „iki teismui išeinant į pasitarimų kambarį priimti sprendimo, tačiau tik nagrinėjant bylą pirmosios instancijos teisme“¹³⁷. Apeliacinės instancijos teisme prašymą taikyti ieškinio senaties terminą galima pareikšti tik tada, kai tokia būtinybė iškilo vėliau.

Konstatuoti, ar ieškinio senaties terminas yra praleistas, galima tik nustačius momentą, nuo kada prasidėjo šio termino eiga. Tai gali būti nustatyta tik nagrinėjant bylą, todėl teismas

¹³³ Mikelėnas V., Vileita A., Taminskas A. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Bendroji knyga. Bendrosios nuostatos. - Vilnius: Justitia, 2001. P.263.

¹³⁴ Ambrasienė, D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė: vadovėlis. – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2004. P.381.

¹³⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2002 m. gruodžio 20 d. nutarimu Nr. 39 patvirtinta Lietuvos Respublikos teismų praktikos, taikant ieškinio senatį reglamentuojančias įstatymų normas, apibendrinimo apžvalga//Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis „Teismų praktika“, Nr. 18, P.247.

¹³⁶ Nekrošius V. Civilinis procesas: koncentruotumo procesas ir jo įgyvendinimo galimybės. – Vilnius: Justitia, 2002. P.47.

¹³⁷ Mikelėnas V., Vileita A., Taminskas A. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos. - Vilnius: Justitia, 2001. P.255.

„negali atsisakyti priimti asmens pareiškimo, motyvuodamas tuo, kad terminas praleistas“¹³⁸. Kita vertus, ieškinio senaties termino praleidimas gali būti pagrindas reikalavimui atmesti, o ne atsisakyti nagrinėti ieškinį¹³⁹. D. A. Gribkov, pabrėždamas procesinį ieškinio senaties termino pobūdį, pažymėjo, kad teismui sprendžiant, ar ieškinio senaties terminas buvo praleistas, nereikia nustatyti konkrečių teisinio santykio šalių teisių ir pareigų turinio. Tiriamos tik aplinkybės, kurios lėmė ieškinio senaties termino praleidimą, sustabdymą, nutraukimą ar atnaujinimą¹⁴⁰.

Nors ieškinio senaties institutas, užtikrindamas civilinių teisinių santykių stabilumą ir apibrėžtumą, nustatytu laiku riboja galimybę ginti pažeistas teises, CK 1.131 straipsnio 2 dalyje įstatymų leidėjas nustatė, kad tais atvejais, jeigu teismas pripažįsta, jog ieškinio senaties terminas praleistas dėl svarbios priežasties, pažeistoji teisė turi būti ginama, o praleistas ieškinio senaties terminas atnaujinamas. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *R. V., S. R., UAB „Ekvaradas“ v. UAB „Rosagana“, UAB „Investment Gateways“* nurodė, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ne kartą yra pažymėjęs, kad praleisto ieškinio senaties termino atnaujinimo klausimas negali būti sprendžiamas, atsižvelgiant išimtinai tik į ieškovo interesus, kiekvienu konkrečiu atveju turi būti ieškoma protingos viešojo intereso užtikrinti realią pažeistų subjektinių teisių apsaugą ir garantuoti teisinių santykių stabilumą bei apibrėžtumą pusiausvyros. Kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija pažymėjo, kad dėl viešojo intereso užtikrinti realią pažeistų subjektinių teisių apsaugą ir viešojo intereso garantuoti teisinių santykių stabilumą bei apibrėžtumą įstatymų nenustatyta, kokios priežastys pripažintinos svarbiomis, sprendžiant dėl ieškinio senaties termino atnaujinimo. Ar priežastys, dėl kurių kasatoriai praleido įstatymo nustatytą ieškinio senaties terminą, yra svarbios, yra fakto klausimas, kurį teismas konstatuoja, ištyręs byloje esančius įrodymus. Kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija šioje byloje konstatavo, kad apeliacinės instancijos teismas kasatorių nurodytų aplinkybių (kasatoriai dėl teisės apskūsti kreditorių komiteto priimtus nutarimus ir šios teisės tinkamo įgyvendinimo buvo suklaidinti bankroto administratoriaus ir AB banko „Snoras“ darbuotojų veiksmų; dėl į darbotvarkę neįtrauktų klausimų; dėl bankroto administratoriaus teisės parduoti visą įmonės turtą už mažesnę nei 2008 m. liepos 15 d. kreditorių komiteto nustatytą kainą; dėl neišnagrinėto UAB „Logistekas“ siūlymo pirkti įmonės turtą kreditoriams; dėl ilgai besitęsiančio bankroto proceso apskritai buvo sunku kontroliuoti įvykius) nepagrįstai nelaikė svarbia ieškinio senaties termino praleidimo priežastimi. Tokia išvada buvo padaryta atsižvelgiant į tai, kad apeliacinės instancijos teismas neatskleidė, jog

¹³⁸ Mikelėnas V., Vileita A., Taminskas A. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos. - Vilnius: Justitia, 2001. P.264.

¹³⁹ LAT CBS išplėstinės teisėjų kolegijos 2002 m. gegužės 7 d. nutartis c. b. *Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras v. Vasilijus Skliančiukas, Laimutis Pinkevičius*, Nr. 3K-7-658/2002, kat. 16.5; 18.1; 126.

¹⁴⁰ Грибков Д. А. Исковая давность как институт процессуального права//Вестник Московского университета. Серия 11. Право. 2007, Но.1. С.91.

būtent dėl viešojo intereso buvimo šioje byloje yra pagrindas atnaujinti ieškinio senatį¹⁴¹. Kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *J. S. M. v. Vilniaus apskrities viršininko administracija, J. F.* nurodė, kad, patenkinus prašymą dėl ieškinio senaties termino atnaujinimo, o vėliau ir ieškinio reikalavimus, nebūtų pažeistos kitų asmenų teisės ir teisėti interesai, nusistovėjęs teisinių santykių stabilumas ir vientisumas, o kitiems asmenims būtų suteikta galimybė atkurti nuosavybės teisę ginčijamo žemės sklypo vietoje. Todėl, patenkinus ieškinį, nebūtų pažeistos kitų asmenų teisės ir apgintos ieškovės teisės¹⁴². Pažymėtina, kad ieškinio senaties termino taikymas, praleisto termino atnaujinimas ar netaikymas yra susijęs su teisingumo principu. Todėl bylą nagrinėjantis teismas, taikydamas ieškinio senatį reglamentuojančias materialiosios teisės normas, to negali daryti mechaniškai, nes tai būtų nesuderinama su teismo pareiga vykdyti teisingumą¹⁴³. Taigi, sprendžiant ieškinio senaties atnaujinimo klausimą, svarbu nustatyti, ar terminas praleistas dėl svarbių priežasčių ir kiek termino atnaujinimas turės įtakos teisingumui, kitų asmenų teisėms bei teisėtiems interesams.

Minėta, kad nei CK, nei kiti įstatymai nepateikia aplinkybių, sudarančių pagrindą atnaujinti ieškinio senaties terminą, sąrašo. Įstatymuose taip pat nenustatyta kriterijų, pagal kuriuos būtų galima spręsti, kokios ieškinio senaties termino praleidimo priežastys pripažintinos svarbiomis. Ar ieškinio senaties termino praleidimo priežastys yra svarbios ir ar jos sudaro pagrindą jį atnaujinti, kiekvienu konkrečiu atveju sprendžia teismas, vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais, atsižvelgdamas į ieškinio senaties termino trukmę (bendrasis ar sutrumpintas), ginčo esmę, šalių elgesį, ieškinio senaties instituto esmę ir paskirtį, termino praleidimo trukmę, nurodytas termino praleidimo priežastis, prašomą apginti teisę ir kt.¹⁴⁴. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *Vilniaus miesto savivaldybės valdyba v. Vilniaus apskrities viršininko administracija, Aldona Plančiūnienė, Birutė Mincevič ir kt.* pažymėjo, kad būtina atsižvelgti, ar asmuo per visą laikotarpį iki bylos iškėlimo siekė ginti savo pažeistas teises, taip pat atsižvelgti į tai, kad tais atvejais, kai ieškovas yra juridinis asmuo – valdžios institucija, jai turi būti taikomi griežtesni

¹⁴¹ LAT CBS teisėjų kolegijos 2010 m. kovo 29 d. nutartis c. b. *R. V., S. R., UAB „Ekvaradas“ v. UAB „Rosagana“, UAB „Investment Gateways“*, Nr. 3K-3-56/2010, kat. 21.4.1.1; 24.3; 24.4; 41; 126.8.

¹⁴² LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. rugsėjo 24 d. nutartis c. b. *J. S. M. v. Vilniaus apskrities viršininko administracija, J. F.*, Nr. 3K-3-338/2007, kat. 24.3; 30.4.1; 30.5.

¹⁴³ LAT CBS teisėjų kolegijos 2012 m. gruodžio 18 d. nutartis c. b. *Bankrutuojanti uždaroji akcinė bendrovė „Pamaris namas“ v. A. P., B. B.*, Nr. 3K-3-448/2012, kat. 24.2; 24.3; LAT CBS teisėjų kolegijos 2009 m. birželio 15 d. nutartis c. b. *R. K. L. v. V. G. ir V. S.*, Nr. 3K-3-265/2009, kat. 21.4.1.1; 24.1; 24.4; 24.5; 35.3.6; 35.4; 123.6; 123.10.

¹⁴⁴ LAT CBS teisėjų kolegijos 2012 m. spalio 5 d. nutartis c. b. *D. J. v. R. N., A. A. (procesinių teisių perėmėja – L. A.), R. M. ir kt.*, Nr. 3K-3-409/2012, kat. 21.4.1.2; 21.4.1.3; 21.6; LAT CBS teisėjų kolegijos 2009 m. spalio 23 d. nutartis c. b. *A. V. v. Alytaus apskrities viršininko administracija*, Nr. 3K-3-447/2009, kat. 11.9.10.1; 19.4; 21.4.1.1; 21.4.1.2; 24.3; 69; LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 18 d. nutartis c. b. *Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras v. Vilniaus apskrities viršininko administracija, J. G., L. Z. ir kt.*, Nr. 3K-3-578/2007, kat. 24.3; 30.4.1; 95.7; LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. rugsėjo 24 d. nutartis c. b. *J. S. M. v. Vilniaus apskrities viršininko administracija, J. F.*, Nr. 3K-3-338/2007, kat. 24.3; 30.4.1; 30.5 ir kt.

reikalavimai dėl savo teisių ir pareigų žinojimo, griežtesni atsakomybės už savo veiklą standartai¹⁴⁵. Sprendžiant ieškinio senaties atnaujinimo klausimą, be kitų klausimų, reikia nustatyti svarbių aplinkybių atsiradimo momentą (ar šios aplinkybės atsirado ieškinio senaties termino pradžioje ar pabaigoje), jų egzistavimo trukmę, ar po to, kai minėtos aplinkybės išnyko, asmuo kreipėsi į teismą per protingą laiko tarpą. Turi būti vertinama, ar asmuo buvo pakankamai atidus, sąžiningas, ar, priešingai, savo teises įgyvendino nerūpestingai, aplaidžiai. Šia prasme kiekvienam konkrečiam atvejui taikytini ne vidutiniai, o individualūs sąžiningo, atidaus bei rūpestingo elgesio standartai¹⁴⁶. Kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *R. K. L. v. V. G. ir V. S.* pažymėjo, kad ieškinio senaties termino taikymas, praleisto termino atnaujinimas ar netaikymas susijęs su teisingumo principu. Bylą nagrinėjantis teismas, taikydamas atitinkamas ieškinio senaties terminą reglamentuojančias materialiosios teisės normas, to negali daryti mechaniškai, nes tai būtų nesuderinama su teismo pareiga vykdyti teisingumą. Pažymėtina, kad konkrečioje byloje susiklosčiusių materialiuju teisinių santykių faktinė sudėtis gali lemti tai, jog teisingumo principo vykdymas, *inter alia* viešasis interesas užtikrinti realią pažeistų subjektinių teisių apsaugą gali nusverti interesą garantuoti teisinių santykių stabilumą¹⁴⁷. Pavyzdžiui, kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *BUAB „LRG farmacija“ v. UAB „Limedika“* nesutiko su bylą nagrinėjusių teismų išvada, kad ieškinio senaties terminas buvo praleistas be svarbių priežasčių ir pažymėjo, kad, įvertinus, jog svarbiomis priežastimis atnaujinti ieškinio senaties terminą gali būti pripažintos aplinkybės, nepriklausiusios nuo asmens valios, užkirtusios kelią laiku pradėti ginti savo pažeistas teises <...>, teismų nustatyti faktai pripažintini svarbiais sprendžiant ieškinio senaties termino atnaujinimo klausimą. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija konstatavo, kad didžioji dalis ieškinio senaties termino (beveik ketveri metai) buvo praleista dėl UAB „Admivita“ veiksmų (neveikimo), netinkamo administravimo, pripažinto net teismo nutartimi, ir nepriklausė nuo naujai paskirto bankroto administratoriaus UAB „Jupoga“. Be to, bylą nagrinėję teismai konstatavo, kad realiai naujajam bankroto administratoriui UAB „Jupoga“ elektroninė prieiga prie administruojamos įmonės banko sąskaitų ir finansiniai dokumentai, kurių pagrindu buvo galima peržiūrėti sudarytus sandorius ir apsispręsti dėl jų ginčijimo, buvo perduoti laikotarpiu nuo 2009 m. kovo 9 d. iki 2009 m. balandžio 2 d., o ieškinyms teismui buvo paduotas 2010 m. kovo 10 d., t. y. per vienerius metus nuo dokumentų perdavimo. Vadovaujantis teisingumo,

¹⁴⁵ LAT CBS teisėjų kolegijos 2002 m. spalio 21 d. nutartis c. b. *Vilniaus miesto savivaldybės valdyba v. Vilniaus apskrities viršininko administracija, Aldona Plančiūnienė, Birutė Mincevič ir kt.*, Nr. 3K-3-1210/2002, kat. 15.2.1.1; 18.2; 25.1; 25.3; 25.6.1; 94.1.

¹⁴⁶ LAT CBS teisėjų kolegijos 2003 m. lapkričio 26 d. nutartis c. b. *V. T., V. T. v. Antstolio Žygimanto Malinausko kontora, V. M. ir kt.*, Nr. 3K-3-1123/2003, kat. 18.4; 119.

¹⁴⁷ LAT CBS teisėjų kolegijos 2009 m. birželio 15 d. nutartis c. b. *R. K. L. v. V. G. ir V. S.*, Nr. 3K-3-265/2009, kat. 21.4.1.1; 24.1; 24.4; 24.5; 35.3.6; 35.4; 123.6; 123.10.

protingumo, sąžiningumo principais, toks ieškinio pareiškimas laikytinas pakankamai operatyviu, ypač įvertinus byloje esančius duomenis, kad, esant didelei BUAB „LRG farmacija“ bankroto bylos apimčiai, naujai paskirtas bankroto administratorius turėjo ne tik peržiūrėti visus dokumentus, apie įmonės sudarytus sandorius per įstatyme nustatytą laikotarpį ir apsispręsti dėl jų ginčijimo, bet ir išanalizuoti bankroto administratoriaus, kurio neveikimas buvo konstatuotas, veiksmus, jo pareikštus ieškinius, norint tinkamai atstovauti kreditorių interesams. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, ir į tai, kad nagrinėjamu atveju neveikimas dėl ieškinio pareiškimo ginčijamų sandorių pagrindu priskirtinas buvusiam administratoriui, siekiant užtikrinti ne tik civilinių teisinių santykių stabilumą (taikant ieškinio senaties institutą), bet ir ieškovo, kreditorių teises bei jų galimybes ginti savo pažeistus interesus (per bankroto administratorių), kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos nuomone, ieškinio senaties terminas turėjo būti atnaujintas. Šioje byloje buvo akcentuota, kad ieškinio senaties termino atnaujinimas nėra tapatus ieškinio patenkinimui iš esmės, o tik sudaro teisinę prielaidą ginti galimai pažeistas teises ir interesus teisme, naudojant teisminės gynybos priemones. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija konstatavo, kad, esant šioms teismų nustatytoms aplinkybėms, ieškinio senaties termino atnaujinimas atitinka teisingumo principą visų byloje dalyvaujančių šalių atžvilgiu, nes ieškovui (naujai paskirto, aktyvaus, kreditorių ir bankrutuojančios įmonės interesams atstovaujančio bankroto administratoriaus), kreditoriams suteikiama galimybė ginti pažeistas jų teises ir interesus, o atsakovo atžvilgiu – ieškinio senaties termino atnaujinimas nėra ieškinio dėl BUAB „LRG farmacija“, UAB „Limedika“ atliktų mokėjimų *actio Pauliana* pagrindu, patenkinimas iš esmės, o tik sudaro prielaidas teismams ištirti visas *actio Pauliana* taikymo sąlygas ir teisingai išspręsti ginčą iš esmės¹⁴⁸. Taigi, praleisto termino atnaujinimo klausimas sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose sprendžiamas atsižvelgiant į subjektyviųjų (asmens gebėjimą įvertinti teisinę situaciją, šalių elgesį ir kt.) ir objektyviųjų (kokias vertybes siekiama apginti, galimą vertybių konkurenciją ir kt.) kriterijų visumą¹⁴⁹.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *V. G., J. B. ir A. B. v. Kauno miesto savivaldybės administracija, B. M. B. ir R. B.* pažymėjo, kad pagrindas atnaujinti ieškinio senaties terminą sietinas su aplinkybėmis, kurios sutrukdė asmeniui ginti savo pažeistą teisę. Visada turi būti atsižvelgiama į tai, jei asmuo, žinodamas ar turėdamas žinoti apie savo teisės pažeidimą, per visą senaties terminą į jį nereaguoja ir nereiškia ieškinio, tai kita civilinio teisinio santykio šalis gali pagrįstai tikėtis, jog toks asmuo apskritai atsisako savo teisės arba nemano, kad jo teisė yra pažeista. Todėl teismas turi nustatyti tinkamą

¹⁴⁸ LAT CBS teisėjų kolegijos 2012 m. rugpjūčio 17 d. nutartis c. b. *BUAB „LRG farmacija“ v. UAB „Limedika“*, Nr. 3K-3-393/2012, kat. 24, 35.6.1; 114.11; 123.7; 123.9.

¹⁴⁹ LAT CBS teisėjų kolegijos 2012 m. balandžio 10 d. nutartis c. b. *V. G., J. B. ir A. B. v. Kauno miesto savivaldybės administracija, B. M. ir R. B.*, Nr. 3K-3-96/2012, kat. 24.3; 30.9.1.

protingumo, sąžiningumo ir teisingumo principus atitinkančią šalių teisių ir teisėtų lūkesčių gynimo pusiausvyrą.

Aplinkybę, jog priežastys, dėl kurių buvo praleistas ieškinio senaties terminas, yra tokios svarbios, kad sudaro pagrindą šį terminą atnaujinti, turi įrodyti šalis, kuri praleido terminą kreiptis į teismą ir siekia teisių apsaugos po senaties termino pabaigos¹⁵⁰. Pažymėtina, kad nepaisant, kaip atitinkamas juridines pasekmes sukeliančius faktus juridiskai įvertina ginčo šalys (pavyzdžiui, ieškovo nuostata apie ieškinio senaties termino pasibaigimą), juridinė teisinio santykio kvalifikacija yra teismo prerogatyva. Nustatęs reikšmingas bylos aplinkybes, teisinį santykį kvalifikuoja bylą nagrinėjantis teismas¹⁵¹. Kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *E. J. v. A. K., AB „Grigiškės“, UAB „Grigiškių komunalinis ūkis“* pažymėjo, kad teismas savo iniciatyva nerenka įrodymų, susijusių su ieškinio senaties termino praleidimo priežastimis, tačiau turi į tai atkreipti šalių dėmesį ir pasiūlyti šalims pateikti visus su tuo susijusius įrodymus (CPK 158 straipsnio 3 dalis, 159 straipsnio 1 dalis)¹⁵².

Svarbiomis ieškinio senaties termino praleidimo priežastimis gali būti „pripažintos tik šio termino eigos metu buvusios aplinkybės, kurios kliudė asmeniui laiku ir tinkamai, tiesiogiai arba per atstovą ginti savo pažeistas teises ir kurios nepriklausė nuo šio asmens valios“¹⁵³. Pavyzdžiui, Kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *A. V. v. Alytaus apskrities viršininko administracija* konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas tinkamai taikė CK 1.131 straipsnio 2 dalies nuostatas, atsižvelgė į visas reikšmingas aplinkybes (ginčo sudėtingumą, atsakovo nesąžiningumą, ieškinio senaties termino pobūdį ir kt.), todėl pagrįstai nagrinėjamoje byloje atnaujino ieškinio senaties terminą. Byloje buvo nustatyta, kad kasatorius 2007 m. balandžio 24 d. kreipėsi į teismą, praleidęs vieno mėnesio sutrumpintą ieškinio senaties terminą, taikomą reikalavimui dėl viešojo konkurso rezultatų pripažinimo negaliojančiais. Pirmosios instancijos teismas atnaujino ieškinio senaties terminą 2006 m. birželio 29 d. konkurso rezultatams apskūsti, konstatuodamas, kad ieškovas apie savo pažeistą teisę sužinojo tik 2007 m. vasario 8 d., kai gavo oficialų atsakymą iš atsakovo, kad su juo nebus sudaryta darbo sutartis. Teismas konstatavo: nors ieškovas ieškinį pateikė 2007 m. balandžio 24 d., tačiau atsakovo pažeidimas yra tęstinis, todėl senaties terminas prasidėjo pasibaigus tęstiniam

¹⁵⁰ LAT CBS teisėjų kolegijos 2012 m. balandžio 10 d. nutartis c. b. *V. G., J. B. ir A. B. v. Kauno miesto savivaldybės administracija, B. M. ir R. B.*, Nr. 3K-3-96/2012, kat. 24.3; 30.9.1.

¹⁵¹ LAT CBS teisėjų kolegijos 2001 m. kovo 21 d. nutartis c. b. *Vera Čarbas v. Antanas Čarbas, Jadvyga Janavičienė, Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybės įmonės Šiaulių filialas*, Nr. 3K-3-333/2001, kat. 15.1; 18.1; 25.6.2.

¹⁵² LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 5 d. nutartis c. b. *E. J. v. A. K., AB „Grigiškės“, UAB „Grigiškių komunalinis ūkis“*, Nr. 3K-3-470/2007, kat. 21.4.1.5; 30.6; LAT CBS teisėjų kolegijos 2006 m. gruodžio 15 d. nutartis c. b. *M. R. v. 240 – oji gyvenamųjų namų savininkų bendrija, A. G., L. K. ir kt.*, Nr. 3K-3-655/2006, kat. 24.3; 24.4.

¹⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2002 m. gruodžio 20 d. nutarimu Nr. 39 patvirtinta Lietuvos Respublikos teismų praktikos, taikant ieškinio senatį reglamentuojančias įstatymų normas, apibendrinimo apžvalga/Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis „Teismų praktika“, Nr. 18, P.233.

pažeidimui¹⁵⁴. Kitoje byloje *L. A. v. Z. V. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija* pažymėjo, kad byla nagrinėję teismai nustatė ir išanalizavo aplinkybes, kuriomis remdamiesi padarė motyvuotą išvadą, kad ieškovė ieškinio senaties terminą praleido dėl svarbių priežasčių ir jį atnaujino. Šioje byloje Panevėžio apylinkės teismas, atnaujindamas ieškinio senaties terminą, konstatavo, kad ieškovė L. A. 1996 m., kai sužinojo apie ginčijamą buto pirkimo – pardavimo sutartį, kreipėsi į LR ambasadą Maskvoje, reikalaudama iškelti baudžiamąją bylą nusikaltimą padariusiems asmenims. Ieškovė nuolat domėjosi baudžiamosios bylos eiga, jos pastangomis bylos nagrinėjimas du kartus buvo atnaujintas, paskirta ekspertizė. Ieškovė gyveno užsienyje, Lietuvos Respublikos paso neturėjo, augino du mažamečius vaikus, sirgo sunkia liga ir nuo 1995 m. gydėsi Rusijos medicinos mokslų akademijos akademiko N. N. Blochino onkologiniame centre. Atsakovei Z. V. nuo 1996 m. buvo žinoma, kad vyksta tyrimas dėl padaryto nusikaltimo, tačiau ji su ieškove nebendravo, elgėsi pasyviai, todėl buvo pagrįstas ieškovės aiškinimas, jog nebuvo žinoma, kam reikėtų reikšti ieškinį. Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija iš esmės sutiko su pirmosios instancijos teismo išvadomis, tačiau nurodė, kad yra teisingi atsakovės teiginiai, kad ieškovės nurodytos priežastys – sunki materialinė padėtis ir liga – nėra pagrįsti neginčijamais ir leistiniais įrodymais. Teismas pažymėjo, jog svarbu tai, kad tais atvejais, kai nėra žinomas atsakovas, negalima pareikšti ieškinio, todėl, praleidus ieškinio senaties terminą, ši aplinkybė yra pagrindas ieškinio senaties terminą pripažinti praleistu dėl svarbios priežasties¹⁵⁵. Byloje *Juozas Kučinskas, Antanas Kučinskas v. Danutė Kuliešienė, Vilniaus apskrities viršininko administracija, VĮ Registrų centras* apeliacinės instancijos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija pripažino svarbia ieškinio senaties termino praleidimo priežastimi tai, kad po ieškovų brolio mirties atsakovė geranoriškai pažadėjo, kad, sutvarkiusi nuosavybės teisės dokumentus, perleis ieškovams priklausančią žemės dalį, tačiau vėliau tai padaryti atsisakė, atsižvelgusi į ieškovų senyvą amžių, jų siekį išspręsti ginčą neteisimine tvarka, į tai, kad ieškovų brolis, būdamas gyvas, pripažino ieškovų teisę į žemę, kad ieškovai ir atsakovė yra artimi giminės, kad ieškinio senaties terminas praleistas nedaug ir kt.¹⁵⁶. Byloje *UAB „Dausa“ v. AB „Turto bankas“, UAB „Rožinis flamingas“* kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija konstatavo, kad byla nagrinėję teismai netinkamai taikė materialiosios teisės normas, reglamentuojančias sandorių negaliojimą bei ieškinio senatį. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija atkreipė dėmesį, kad ieškovas yra juridinis asmuo, todėl turėjo būti svarstoma, kokios priežastys jam sutrukdė laiku

¹⁵⁴ LAT CBS teisėjų kolegijos 2009 m. spalio 23 d. nutartis c. b. *A. V. v. Alytaus apskrities viršininko administracija*, Nr. 3K-3-447/2009, kat. 11.9.10.1; 19.4; 21.4.1.1; 21.4.1.2; 24.3; 69.

¹⁵⁵ LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. balandžio 6 d. nutartis c. b. *L. A. v. Z. V.*, Nr. 3K-3-154/2007, kat. 21.6.

¹⁵⁶ LAT CBS teisėjų kolegijos 2005 m. gruodžio 7 d. nutartis c. b. *Juozas Kučinskas, Antanas Kučinskas v. Danutė Kuliešienė, Vilniaus apskrities viršininko administracija, VĮ Registrų centras*, Nr. 3K-3-644/2005, kat. 24.1; 30.4.1; 114.11; 28.2.

pareikšti ieškinį, ir ar šis terminas buvo praleistas dėl ieškovo nerūpestingo elgesio. Taip pat turėjo būti ištirta, kokią įtaką ieškinio senaties termino praleidimui galėjo turėti tas faktas, kad ne visiems akcininkams buvo žinoma apie bendrovės turto įkeitimą, taip pat, ar bendrovės aukščiausiasis valdymo organas – visuotinis akcininkų susirinkimas kontroliavo žemesnio valdymo organo – direktoriaus – veiklą ir kokią įtaką ieškinio senaties termino praleidimui galėjo turėti įmonės direktoriaus pasikeitimas¹⁵⁷. Byloje *Jovita Agafonova v. Violeta Aleksejeva* kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija pritarė apeliacinės instancijos teismo išvadai, kad ieškovė J. Agafonova ieškinio senaties terminą praleido dėl svarbių priežasčių. Šioje byloje buvo nustatyta, kad ieškovė susitarimą privatizuoti butą sudarė dėl suklydimo, turinčio esminę reikšmę. Ieškovė turėjo lygias teises privatizuoti ginčijamą butą su kitais buto nuomininkais. Susitarime dėl ginčijamo buto privatizavimo ieškovei buvo išaiškinta įstatymo norma, kad santuokoje įgytas turtas yra bendroji jungtinė nuosavybė. Šis išaiškinimas suklydino ieškovę dėl esminės susitarimo sąlygos. Nesant tokio išaiškinimo, ji ginčo susitarimo nebūtų pasirašiusi. Ieškovė gyveno ginčijamame bute, rūpinosi jo priežiūra, kas rodė, kad ji siekė įsigyti butą nuosavybės teise ir neketino jo atsisakyti. Ieškovė buvo suklydinta E. Agafonovos veiksmų, kuri pirminiais testamentais jai paliko butą¹⁵⁸.

Tačiau teismai sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose, taikydami ieškinio senatį reglamentuojančias teisės normas, ne visada nustato reikšmingas ieškinio senačiai taikyti aplinkybes. Pavyzdžiui, kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *R. P. v. Klaipėdos miesto savivaldybė, gyvenamųjų namų statybos bendrija „Marios“ ir kt.* pažymėjo, kad apeliacinės instancijos teismas, nors ir konstatavo, kad ieškovas praleido ieškinio senaties terminus, tačiau, nenustatė, kada konkrečiai prasidėjo šių terminų eiga dėl kiekvieno ginčijamo nutarimo ir potvarkio. Praleisti ieškinio senaties terminai buvo atnaujinti nenustačius konkrečių jų praleidimo priežasčių¹⁵⁹. Byloje *Kauno miesto savivaldybė v. V. Z., R. G.* Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, apeliacine tvarka išnagrinėjusi bylą, konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas netinkamai taikė ieškinio senatį ir nepagrįstai atmetė ieškinį, neišnagrinėjęs kitų ieškinio reikalavimų. Byloje buvo nustatyta, kad 2004 m. vasario 2 d., gavusi iš Kauno žydų religinės bendruomenės raštą ir papildomus archyvų dokumentus, Kauno miesto savivaldybė pradėjo juos tirti ir vykdyti nuosavybės teisių atkūrimo procedūrą, todėl ieškovas ieškinio senaties terminą praleido dėl svarbių priežasčių¹⁶⁰. Byloje *Bankrutuojanti uždaroji*

¹⁵⁷ LAT CBS teisėjų kolegijos 2004 m. kovo 15 d. nutartis c. b. *UAB „Dausa“ v. AB „Turto bankas“, UAB „Rožinis flamingas“*, Nr. 3K-3-203/2004, kat. 15.2.2.8; 18.2.

¹⁵⁸ LAT CBS teisėjų kolegijos 2003 m. sausio 13 d. nutartis c. b. *Jovita Agafonova v. Violeta Aleksejeva*, Nr. 3K-3-38/2003, kat. 15.2.2.6; 18.4.

¹⁵⁹ LAT CBS teisėjų kolegijos 2003 m. kovo 5 d. nutartis c. b. *R. P. v. Klaipėdos miesto savivaldybė, gyvenamųjų namų statybos bendrija „Marios“ ir kt.*, Nr. 3K-3-283/2003, kat. 18.3; 18.4; 115.

¹⁶⁰ LAT CBS teisėjų kolegijos 2006 m. lapkričio 20 d. nutartis c. b. *Kauno miesto savivaldybė v. V. Z., R. G.*, Nr. 3K-3-595/2006, kat. 24.2; 24.4; 30.4.2.

akcinė bendrovė „Pamario namas“ v. A. P., B. B. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija pažymėjo, kad, ginčijant dovanojimo sutartį, pagrindinė ieškinio senaties termino praleidimo priežastis buvo objektyvi, ginčo šalims ir teismams žinoma aplinkybė – bankroto bylos iškėlimas. Nagrinėjamoje byloje buvo nustatyta, kad 2009 m. rugsėjo 21 d. nutartimi Klaipėdos apygardos teismas ieškovui UAB „Pamario namas“ iškėlė bankroto bylą. Ši nutartis įsiteisėjo 2009 m. spalio 2 d. Iš šių byloje pateiktų duomenų darytina išvada, kad kreditorius (bankrutuojanti įmonė) per vienerių metų ieškinio senaties terminą, prasidėjusį 2009 m. vasario 5 d., negynė savo pažeistų teisių būtent dėl prasidėjusio bankroto proceso. Laikoma, kad bankroto administratorius apie įmonės sudarytus sandorius sužino tik nuo dokumentų apie šių sandorių sudarymą gavimo dienos, taigi ir apie ginčijamą sandorį, remiantis teismo nustatytais aplinkybėmis, jis sužinojo anksčiausiai 2009 m. spalio 2 d. Ieškinį bankroto administratorius pareiškė jau 2010 m. vasario 24 d. Todėl darytina išvada, kad sutrumpintas vienerių metų terminas buvo praleistas mažiau nei vieną mėnesį. Taip pat pažymėta, kad LAT praktikoje ne kartą buvo akcentuota, kad bankroto ir restruktūrizavimo bylose yra viešojo intereso, kurio egzistavimą lemia tai, kad bankroto bylos iškėlimas skolininkui sukelia *erga omnes* padarinius. Todėl, įvertinus nagrinėjamos bylos specifiką, viešojo intereso buvimą, nuo šalies valios nepriklausančią ir objektyviai teismų žinomą, nereikalaujančią papildomo įrodinėjimo aplinkybę, t. y., bankroto bylos iškėlimą, trukdžiusią įmonei laiku pareikšti ieškinį. Kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija konstatavo, kad pirmiau nurodyti teismų nustatyti faktai yra pripažintini svarbiais sprendžiant ieškinio atnaujinimo klausimą¹⁶¹.

Sandorių pripažinimo negaliojančiais bylų analizė rodo, kad teismai paprastai atnaujindavo ieškinio senaties terminą, jei po šio termino pasibaigimo praeidavo nedaug laiko. Pavyzdžiui, byloje *Bankrutuojanti UAB „Liūto vaistinė“ v. UAB „Optivita“* kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija konstatavo, kad apeliacinės instancijos teismas turėjo teisinį pagrindą spręsti, jog ieškovas ieškinio senaties terminą reikalavimui pripažinti negaliojančia 2005 m. liepos 5 d. reikalavimo perleidimo sutartį praleido dėl svarbių priežasčių ir šį terminą atnaujino. Byloje buvo nustatyta, kad ieškovo administratoriui apie 2005 m. liepos 7 d. reikalavimo teisės perleidimo sutartį tapo žinoma 2006 m. spalio 10 d. Ieškovas ieškinį pareiškė 2006 m. spalio 16 d., praėjus tik penkioms dienoms nuo formalios ieškinio senaties termino pabaigos bei šešioms dienoms nuo faktinio sužinojimo apie ginčijamą sutartį, todėl LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija padarė išvadą, kad ieškinio senaties termino praleidimo priežastis yra svarbi ir sudaro pagrindą terminui atnaujinti¹⁶². Kitoje byloje *S. B. v. R. B.* LAT

¹⁶¹ LAT CBS teisėjų kolegijos 2012 m. gruodžio 18 d. nutartis c. b. *Bankrutuojanti uždaroji akcinė bendrovė „Pamario namas“ v. A. P., B. B.*, Nr. 3K-3-448/2012, kat. 24.2; 24.3.

¹⁶² LAT CBS teisėjų kolegijos 2009 m. balandžio 28 d. nutartis c. b. *Bankrutuojanti UAB „Liūto vaistinė“ v. UAB „Optivita“*, Nr. 3K-3-105/2009, kat. 35.6.1; 41; 123.3.

Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija konstatavo, kad apeliacinės instancijos teismas teisingai nustatė, kad po ieškinio senaties termino pasibaigimo praėjo nedaug laiko, o jo praleidimo priežastys buvo svarbios – ieškovė klydo, buvo nagrinėjama kita civilinė byla, kurioje buvo sprendžiami klausimai, susiję su ieškinio dalyku šioje byloje, dėl teisinio neišprusimo ieškovė adekvačiai nesuvokė teisinės situacijos¹⁶³. Kita vertus, tai, kad tam tikrais atvejais, nustačius, jog teisę kreiptis į teismą ieškovas įgyvendina sąžiningai ir neapleidžiai, netinkamas teisės kreiptis į teismą įgyvendinimas gali būti pripažintas svarbia ieškinio senaties termino praleidimo priežastimi¹⁶⁴.

Teismų praktikos sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose analizė rodo, kad teismai ne visada sprendžia ieškinio senaties atnaujinimo klausimą, konstatavus jo praleidimą. Pavyzdžiui, kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *V. T., V. T. v. Antstolio Žygimanto Malinausko kontora, V. M. ir kt.* konstatavo, kad bylą nagrinėję teismai nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojamos teisės normų aiškinimo praktikos, pažeidė CK normas, reglamentuojančias ieškinio senatį. Byloje buvo nustatyta, kad ieškovai į teismą su ieškiniu kreipėsi 2002 m. lapkričio 27 d., praleidę ieškinio senaties terminą. Tačiau, bylą nagrinėję teismai nesvarstė, ar tokiu atveju, kai yra praleistas ieškinio senaties terminas, nėra pagrindo jį atnaujinti, o apsiribojo tik konstatavimu, kad ieškovai praleido ieškinio senaties terminą ir ne tik neprašo jo atstatyti, bet ir teigia, kad jo nepraleido¹⁶⁵. Kitoje byloje *E. J. v. A. K., AB „Grigiškės“, UAB „Grigiškių komunalinis ūkis“* kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija konstatavo, kad apeliacinės instancijos teismas nevertino atsakovų atsiliepiamuose išdėstytų argumentų dėl pagrindo atnaujinti ieškinio senaties terminą nebuvimo. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija pažymėjo, kad teismas netgi nenurodė ieškinio senaties termino pradžios, konkretaus ieškinio senaties termino trukmės, taikytinos šioje byloje, todėl negalimas klausimo dėl ieškinio senaties termino atnaujinimo svarstymas, nes tai gali būti sprendžiama tik konstatavus, jog ieškinio senaties terminas yra praleistas, o, nustatant svarbias termino praleidimo priežastis, turi būti įvertintas visas ieškinio senaties termino praleidimo laikotarpis¹⁶⁶.

Tačiau, kaip rodo teismų praktika sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose, svarbiomis ieškinio senaties termino praleidimo priežastimi nelaikomas neteisėtas savo teisės įgyvendinimas, asmens kreipimasis ne į teismą ar kitas kompetentingas spręsti ginčą institucijas, o į institucijas, neturinčias jurisdikcinių įgalinimų, netinkamas teisės kreiptis į teismą

---

¹⁶³ LAT CBS teisėjų kolegijos 2002 m. birželio 12 d. nutartis c. b. *S. B. v. R. B.*, Nr. 3K-3-851/2002, kat. 69.5.1.

¹⁶⁴ LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 5 d. nutartis c. b. *E. J. v. A. K., AB Grigiškės, UAB „Grigiškių komunalinis ūkis“*, Nr. 3K-3-470/2007, kat. 21.4.1.5; 30.6.

¹⁶⁵ LAT CBS teisėjų kolegijos 2003 m. lapkričio 26 d. nutartis c. b. *V. T., V. T. v. Antstolio Žygimanto Malinausko kontora, V. M. ir kt.*, Nr. 3K-3-1123/2003, kat. 18.4; 119.

¹⁶⁶ LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 5 d. nutartis c. b. *E. J. v. A. K., AB „Grigiškės“, UAB „Grigiškių komunalinis ūkis“*, Nr. 3K-3-470/2007, kat. 21.4.1.5; 30.6.

realizavimas, fizinio asmens liga, neužkirtusi galimybės laiku tiesiogiai arba per atstovą kreiptis į teismą, juridinio asmens darbuotojų bei vadovų kaita, aplaidumas ir kt.¹⁶⁷.

Pažymėtina, kad liga pati savaime nėra svarbi ieškinio senaties termino praleidimo priežastis, nes ieškinį galima pareikšti per atstovą, pateikti raštu ar kt. Pavyzdžiui, byloje *S. R. v. O. A., V. A., L. A.* pirmosios instancijos teismas ieškovo nurodytą ieškinio senaties termino praleidimo priežasčių nepripažino svarbiomis, todėl praleisto termino neatnaujino. Teismas nustatė, kad ieškovas insultą patyrė iki ginčijamos sutarties sudarymo, dėl po insulto patirtų sveikatos sutrikimų gydymo ieškovo būklė pagerėjo ieškinio senaties termino eigos metu, todėl liga ir nustatytas invalidumas nekliudė jam laiku ir tinkamai, tiesiogiai ar per atstovą ginti savo pažeistas teises ir ginčyti turto dalybų sutartį¹⁶⁸. Kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *N. N. v. N. T.* sutiko su kasacinio skundo argumentu, kad fizinio asmens lėtinė liga nėra bet kuriuo atveju svarbi ieškinio senaties termino praleidimo priežastis. Skundžiamuose sprendimuose buvo nustatyta, kad ieškovas buvo neįgalus, todėl negalėjo gyventi be pašalinių asmenų pagalbos, rūpintis savimi, tvarkyti buities reikalus. Jam buvo sutrikusi judėjimo funkcija, todėl jo galimybės išvykti iš namų, bendrauti ir tvarkyti iškilusias problemas buvo labai ribotos. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija sutiko su pirmosios ir apeliacinės instancijų teismų išvadomis, kad, nors ieškovas kreipėsi į teismą ir dalyvavo teismų posėdžiuose, jo liga buvo svarbi ieškinio senaties termino praleidimo priežastis¹⁶⁹. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *E. V. v. J. K., K. K.* sutiko su apeliacinės instancijos teismo išvada, kad ieškovės E. V. psichinė liga buvo svarbi ieškinio senaties termino praleidimo priežastis, dėl kurios ji negalėjo laiku pareikšti ieškinio teisme. Apeliacinės instancijos teismas šioje byloje laikė nepagrįstais atsakovų teiginius, kad ginčo sandorio sudarymo metu ieškovė buvo remisijos būklės. Šiuos teiginius paneigė psichiatrijos ekspertai. Byloje buvo nustatyta, kad atsakovės yra artimos giminaitės, jos žinojo apie ieškovės sveikatos būklę, apie tai, kad ji negali gyventi viena, kad, tvarkant bet kokius reikalus, jai reikalinga pagalba¹⁷⁰.

Tačiau tais atvejais, kai byla nagrinėję teismai nenustato ieškinio senaties termino praleidimo svarbių priežasčių, neatnaujina praleisto ieškinio senaties termino ir taiko ieškinio senaties pasibaigimo pasekmes netenkindami ieškinio. Pavyzdžiui, byloje *Bankrutuojanti UAB „Knituja“ v. UAB „Darija“, UAB „Pašešupis“, D. K. ir K. A.* kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija pažymėjo, kad ieškinyje nebuvo nurodyta ieškinio senaties termino

¹⁶⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2002 m. gruodžio 20 d. nutarimu Nr. 39 patvirtinta Lietuvos Respublikos teismų praktikos, taikant ieškinio senatį reglamentuojančias įstatymų normas, apibendrinimo apžvalga//Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis „Teismų praktika“. 2002, Nr. 18. P.234.

¹⁶⁸ LAT CBS teisėjų kolegijos 2006 m. lapkričio 14 d. nutartis c. b. *S. R. v. O. A., V. A., L. A.*, Nr. 3K-3-571/2006, kat. 21.4.4.3; 24.4; 30.2; 34.4.3; 34.4.8; 34.5; 59.3.

¹⁶⁹ LAT CBS teisėjų kolegijos 2006 m. vasario 8 d. nutartis c. b. *N. N. v. N. T.*, Nr. 3K-3-106/2006, kat. 21.4.2.7.

¹⁷⁰ LAT CBS teisėjų kolegijos 2006 m. vasario 27 d. nutartis c. b. *E. V. v. J. K., K. K.*, Nr. 3K-3-154/2006, kat. 21.4.2.3.

praleidimo aplinkybių, kurios egzistuoti iki šio termino pasibaigimo, dėl to šios aplinkybės negali būti laikomos svarbiomis termino praleidimo priežastimis¹⁷¹. Kitoje byloje *UAB „Greitkelis“ v. AB „Turto bankas“* kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija pritarė kasacinio skundo argumentui, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai konstatavo, jog ieškinio senaties terminas praleistas be svarbių priežasčių. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija pažymėjo, kad pirmosios instancijos teismas padarė išvadą, jog ieškinio senaties terminas praleistas be svarbių priežasčių, visapusiškai ištyręs ir įvertinęs visas reikšmingas bylos aplinkybes bei ginčo esmę. Be kitų byloje konstatuotų aplinkybių buvo nustatyta, kad ieškinio senaties termino eiga prasidėjo 1994 m. balandžio 13 d., o ieškovas ieškinį pareiškė tik 2004 m. sausio 22 d., t. y., praėjus dešimčiai metų, nors ieškinio senaties terminas pagal 1964 m. CK 84 straipsnio 1 dalį buvo treji metai. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija pažymėjo, kad apeliacinės instancijos teismo nutartyje nurodytų aplinkybių – nustatytų baudžiamojoje byloje – aiškinimasis, gražinus bylą nagrinėti iš naujo, negali pakeisti byloje jau konstatuotų reikšmingų ieškinio senaties termino taikymui aplinkybių¹⁷². LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *V. G., J. B. ir A. B. v. Kauno miesto savivaldybės administracija, B. M. ir R. B.* pažymėjo, kad apeliacinės instancijos teismas pagrįstai nusprendė, jog ieškovai ieškinio senaties terminą praleido be svarbių priežasčių ir teisėtai atsisakė atnaujinti terminą. Šioje byloje buvo sprendžiamas klausimas, ar ieškovai dėl svarbių priežasčių praleido ieškinio senaties terminą, siekdami pripažinti negaliojančia 2003 m. vasario 13 d. sutikimo dėl priestato statybos dalį ir panaikinti 2008 m. kovo 15 d. statybos leidimus. Bylą nagrinėję teismai nustatė, kad ginčas yra kilęs dėl gyvenamojo namo, kuriame gyvena bylos šalys, dalies rekonstrukcijos, statybos darbai, vykdomi pasirašyto sutikimo ir statybos leidimų pagrindu, buvo pradėti 2008 m. pavasarį. Atsakovams išduoti statybos leidimai buvo įregistruoti VĮ Registrų centre (2008 m. kovo 15 d.). Atsižvelgiant į tai, kad bendraturčių sutikimas dėl priestato statybos buvo išduotas, statybos leidimai buvo įregistruoti viešajame registre, o statybos darbai dėl darbų pobūdžio buvo matomi tame pačiame name gyvenančių asmenų, apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad ieškovai ieškinio senaties terminą praleido be svarbių priežasčių, todėl pagrįstai atsisakė šį terminą atnaujinti¹⁷³. Kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *M. R. v. 240-oji gyvenamųjų namų savininkų bendrija, A. G., L. K. ir kt.* pažymėjo, kad, kai asmuo dėl pažeistų teisių kreipiasi ne į teismą, o į kitus subjektus, tai objektyviai neužkertą ir neapriboja teisės pareikšti ieškinį teisme. Ieškovės M. R. kreipimasis į 240-osios gyvenamųjų namų savininkų

¹⁷¹ LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 24 d. nutartis c. b. *Bankrutuojanti UAB „Kniuja“ v. UAB „Darija“, UAB „Pašešupis“, D. K., K. A.*, Nr. 3K-3-434/2007, kat. 24.3; 126.8.

¹⁷² LAT CBS teisėjų kolegijos 2006 m. kovo 8 d. nutartis c. b. *UAB „Greitkelis“ v. AB „Turto bankas“*, Nr. 3K-3-182/2006, kat. 24.3; 121.13.

¹⁷³ LAT CBS teisėjų kolegijos 2012 m. balandžio 10 d. nutartis c. b. *V. G., J. B. ir A. B. v. Kauno miesto savivaldybės administracija, B. M. ir R. B.*, Nr. 3K-3-96/2012, kat. 24.3; 30.9.1.

bendrijos statybos pirmininką ir banką su prašymu pateikti duomenis apie gražintino kredito paskirstymą bendrijos nariams bei ieškovei tenkantį gražintino kredito dalį, tuo pat metu nesant kliūčių kreiptis į teismą dėl pažeistos subjektinės teisės gynimo, negali būti laikoma svarbia ieškinio senaties termino praleidimo priežastimi¹⁷⁴. Byloje *Juozas Vaidelis v. Elena Ana Alkovikienė* byla nagrinėję teismai nustatė, kad ieškovas apie savo pažeistas teises sužinojo dar 1976 m., kai atsakovei buvo išduotas paveldėjimo teisės liudijimas į ginčo valdą, tačiau per įstatymo nustatytą terminą, t. y. per trejus metus (pagal 1964 m. CK) nesikreipė į teismą pažeistai teisei apginti. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija konstatavo, kad ieškovo argumentai, kad galioję iki 1990 m. kovo 11 d. įstatymai draudė nuosavybės teisėmis turėti daugiau nei vieną namą ar butą, todėl jie buvo priversti taip elgtis, yra nepagrįsti, nes savo teises ieškovas pradėjo ginti tik 2002 m. lapkričio 5 d. pareikšdamas ieškinį teisme, t. y. praėjus daugiau nei 12 metų¹⁷⁵.

Ieškinio senaties termino praleidimo ir atnaujinimo klausimas neretai keliamas ir sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose, kai ginamas viešasis interesas. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ne kartą pažymėjo, kad, jei teismas konstatuoja, kad pareikštu ieškiniu siekiama apginti visuomenei svarbius interesus, ieškiniui pareikšti sudėtinga per įstatyme nustatytą terminą surinkti reikiamus duomenis, ar egzistavo kitos aplinkybės, sukliudžiusios laiku kreiptis į teismą dėl pažeistų teisių gynimo ieškovas ėmėsi aktyvių veiksmų ginti pažeistas teises, o praleistas terminas nėra neprotingai ilgas. Pareikšto ieškinio atmetimas dėl ieškinio senaties termino pasibaigimo neatitiktų ieškinio senaties instituto paskirties. Tokiu atveju viešasis interesas užtikrinti realią pažeistų subjektinių teisių apsaugą nusveria interesą garantuoti teisinių santykių stabilumą¹⁷⁶. Kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *Vilniaus apygardos vyriausiasis prokuroras v. Vilniaus apskrities viršininko administracija (procesinių teisių perėmėja – Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos) ir A. P.* atmetė kasacinio skundo argumentus, kad byla nagrinėję teismai nepagrįstai atnaujino ieškinio senaties terminą. Šioje byloje pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai nustatė, kad S. T. paveldėjimo nuosavybės teisė į 1 ha žemės buvo atkurta neteisėtai, pažeidus imperatyvias teisės normas, ir tai buvo pagrindas kreiptis į teismą viešajam interesui ginti. Pirmosios instancijos teismas, atnaujindamas praleistą terminą ieškiniui pareikšti, nustatė, kad ikiteisminis tyrimas

¹⁷⁴ LAT CBS teisėjų kolegijos 2006 m. gruodžio 15 d. nutartis c. b. *M. R. v. 240-oji gyvenamųjų namų savininkų bendrija, A. G., L. K. ir kt.*, Nr. 3K-3-655/2006, kat. 24.3; 24.4.

¹⁷⁵ LAT CBS teisėjų kolegijos 2004 m. spalio 25 d. nutartis c. b. *Juozas Vaidelis v. Elena Ana Alkovikienė*, Nr. 3K-3-543/2004, kat. 18.2; 30.3.

¹⁷⁶ LAT CBS išplėstinės teisėjų kolegijos 2008 m. kovo 14 d. nutartis c. b. *Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras, ginantis viešąjį interesą v. Lietuvos katalikų mokytojų sąjunga, Vilniaus miesto savivaldybės taryba ir kt.*, Nr. 3K-7-38/2008, kat. 24.2; 24.3; 27.3.1.1; 30.2; 30.3; 43.2; LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 18 d. nutartis c. b. *Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras v. Vilniaus apskrities viršininko administracija, J. G., L. Z. ir kt.*, Nr. 3K-3-578/2007, kat. 24.3; 30.4.1; 95.7 ir kt.

baudžiamojoje byloje Nr. 01-2-056-04 dėl nuosavybės teisių į J. J. nekilnojamąjį turtą atkūrimo buvo pradėtas 2001 m. spalio 2 d., baigtas 2008 m. sausio 25 d. Vilniaus m. apylinkės prokuratūrai priėmus nutarimą nutraukti ikiteisminį tyrimą baudžiamojoje byloje. Ikiteisminio tyrimo laukimas, pakankamų duomenų bei medžiagos rinkimas dėl viešojo intereso gynimo bylą nagrinėjusių teismų buvo įvertinti kaip svarbi priežastis ieškinio senaties terminui atnaujinti¹⁷⁷.

LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *V. B. v. UAB „JGK Statyba“* konstatavo, kad apeliacinės instancijos teismas, esant atsakovo prašymui, teisingai taikė ieškinio senatį reglamentuojančias materialiosios teisės normas ir ieškinį pagrįstai atmetė. Konstatuojant, kad ieškovo V. B. reikalavimui pripažinti UAB „JGK Statyba“ įstatų 1.2 punktą negaliojančiu, yra pasibaigęs ieškinio senaties terminas, svarbią reikšmę turėjo 1964 m. CK 87 straipsnyje įtvirtinta taisyklė, kad asmenų pasikeitimas prievolėje nepakeičia ieškinio senaties termino. Iš esmės tokia pati taisyklė įtvirtinta naujojo CK 1.128 straipsnyje, tik papildomai nustatyta, kad prievolės asmenų pasikeitimas nepakeičia ieškinio senaties termino ir jo skaičiavimo tvarkos, jeigu įstatymuose nenustatyta ko kita. Bylos duomenimis ieškovas iš J. G., kuris buvo vienas iš UAB „JGK Statyba“ steigėjų bei generalinis direktorius, 2000 m. lapkričio 13 d. įsigijo vieną UAB „JGK Statyba“ akciją. UAB „JGK Statyba“ įstatai, kurių 1.2 punktą ieškovas prašė pripažinti negaliojančiu, buvo įregistruoti 1991 m. rugpjūčio 19 d. Įstatų registravimo metu galiojusio 1964 m. CK 84 straipsnyje buvo nustatytas bendrasis trejų metų ieškinio senaties terminas. Apeliacinės instancijos teismas padarė pagrįstą išvadą, kad ieškinio senaties termino pradžia buvo 1991 m. rugpjūčio 19 d., o pabaiga – 1994 m. rugpjūčio 19 d. Per šį laikotarpį asmuo, kuris nuo 1994 m. buvo bendrovės generalinis direktorius ir iš kurio kasatorius įsigijo 1 UAB „JGK Statyba“ akciją, turėjo teisę kreiptis į teismą dėl nurodytos bendrovės įstatų 1.2 punkto pripažinimo negaliojančiu, bet jo neginčijo. Apeliacinės instancijos teismas, vadovaudamasis CK 1.128 straipsniu, konstatavo, kad ieškovas, įgijęs vieną UAB „JGK Statyba“ akciją, neįgijo daugiau teisių, negu jų turėjo akcijos pardavėjas, nepateikęs nurodyto reikalavimo. Apeliacinės instancijos teismas, remdamasis 2000 m. liepos 18 d. Civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo 10 straipsnio 1 dalimi, konstatavo, kad 1964 m. CK 84 straipsnio 1 dalyje nustatytas trejų metų ieškinio senaties terminas pateikti reikalavimą dėl UAB „JGK Statyba“ įstatų 1.2 punkto pripažinimo negaliojančiu pasibaigė 1994 m. rugpjūčio 19 d., todėl kasatoriaus reikalavimui pripažinti UAB „JGK Statyba“ įstatų 1.2 punktą negaliojančiu ieškinio senaties terminas yra pasibaigęs¹⁷⁸.

¹⁷⁷ LAT CBS teisėjų kolegijos 2011 m. spalio 18 d. nutartis c. b. *Vilniaus apygardos vyriausiasis prokuroras v. Vilniaus apskrities viršininko administracija (procesinių teisių perėmėja – Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos) ir A. P.*, Nr. 3K-3-394/2011, kat. 24.3; 30.4.1; 41.

¹⁷⁸ LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. liepos 12 d. nutartis c. b. *V. B. v. UAB „JGK Statyba“*, Nr. 3K-3-292/2007, kat. 24.4.

Analizuojant teismų praktiką sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose. pastebėta, kad pasitaikė atveju, kai teismai, nustatę, kad ieškinio senaties terminas yra praleistas dėl svarbių priežasčių, savo iniciatyva, nesant ginčo šalies prašymo, sprendė ieškinio senaties termino atnaujinimo klausimą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija byloje *Rima Radavičienė v. AB Lietuvos taupomasis bankas* pažymėjo, kad ieškinio senaties termino praleidimas nereiškia pačios subjektinės teisės pasibaigimo, todėl teismas negali atsisakyti priimti ieškinio vien todėl, kad šis terminas yra praleistas, o teisminio nagrinėjimo metu ieškinio senatis nėra besąlygiškai taikoma. Jei asmuo, kuriam pareikšti reikalavimai, neprašo taikyti ieškinio senatį, tai teismas pats negali atsisakyti ginti ieškovo teisių¹⁷⁹. Byloje kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija konstatavo, kad įstatymas ieškinio senaties termino nesieja su būtinumu pateikti prašymą, ir nebūtų pagrįsta neatnaujinti dėl svarbių priežasčių praleisto ieškinio senaties termino tik todėl, kad ginčo šalis neprašė jo atnaujinti. Nagrinėjant ieškinio senaties klausimus, prašymas yra būtinas dėl ieškinio senaties taikymo¹⁸⁰. Tokią išvadą teismai konstatuoja ir kitose sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose. Pavyzdžiui, byloje *Juozas Kučinskas, Antanas Kučinskas v. Danutė Kuliešienė, Vilniaus apskrities viršininko administracija, VĮ Registrų centras* kasacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, pasisakydama dėl ieškinio senaties termino atnaujinimo pagrįstumo, konstatavo, kad teismas, atsižvelgdamas į nustatytas faktines aplinkybes, visas ieškinio senatį reglamentuojančias teisės normas (dėl ieškinio senaties termino trukmės ir eigos pradžios nustatymo, sustabdymo, pratęsimo, nutraukimo ir atnaujinimo) turi taikyti net tada, kai nėra ieškovo prašymo. Toks aiškinimas išplaukia iš CK 1.131 straipsnio 2 dalies <...>. Todėl kasacinio skundo argumentas, kad ieškinio senaties terminas gali būti atnaujinamas tik tuo atveju, kai yra ieškovo prašymas, laikomas nepagrįstu¹⁸¹. Byloje *Jadvyga Česiulienė, Marius Česiulis, Raimondas Česiulis v. Teresa Karčevskaja, Stasys Šilobritas, Šalčininkų rajono savivaldybės Voškonių seniūnija, Šalčininkų rajono savivaldybė* Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija konstatavo, kad bylą nagrinėję teismai pagrįstai vadovavosi 1964 m. CK 90 straipsnio 2 dalimi ir *ex officio*, t. y., nepriklausomai nuo ieškovų (pareikšto ar nepareikšto) prašymo atstatyti

¹⁷⁹ LAT CBS teisėjų kolegijos 2000 m. gruodžio 6 d. nutartis c. b. *Rima Radavičienė v. AB Lietuvos taupomasis bankas*, Nr. 3K-3-1319/2000, kat. 42.

¹⁸⁰ Ten pat.

¹⁸¹ LAT CBS teisėjų kolegijos 2005 m. gruodžio 7 d. nutartis c. b. *Juozas Kučinskas, Antanas Kučinskas v. Danutė Kuliešienė, Vilniaus apskrities viršininko administracija, VĮ Registrų centras*, Nr. 3K-3-644/2005, kat. 24.1; 30.4.1; 114.11; 28.2.

dėl svarbių priežasčių praleisto ieškinio senaties termino, savo iniciatyva ėmėsi spręsti klausimą, ar buvo svarbių priežasčių, dėl kurių ieškovai praleido ieškinio senaties terminą¹⁸².

Manytume, kad tokia teismų praktika yra ydinga. Reikėtų sutikti su I. A. Faršatov išvada, kad teismų sprendimas savo iniciatyva spręsti ieškinio senaties atnaujinimo klausimą reiškia asmenų lygybės prieš įstatymą ir teismą, objektyvumo, teismo nešališkumo ir kitų principų pažeidimą¹⁸³. Kita vertus, nei CK, nei kitų įstatymų nuostatos nesuteikia teismams tokios teisės.

Pažymėtina, kad tais atvejais, kai ginčo šalis neprašo taikyti ieškinio senaties terminą, pažeistoji teisė ginama teisme, nors ieškinio senaties terminas yra pasibaigęs, t. y., teismas pats negali atsisakyti ginti pažeistų teisių. Tačiau, jei teismas nustato, kad ieškinio senaties terminas nėra praleistas, nėra pagrindo svarstyti šio termino atnaujinimo klausimo¹⁸⁴.

Apibendrinant teismų praktiką sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose sprendžiant ieškinio senaties termino praleidimo ir atnaujinimo klausimus, galima teigti, kad ieškinio senaties terminas nėra naikinamasis, todėl tais atvejais, kai bylą nagrinėjantis teismas nustato, kad šis terminas buvo praleistas dėl svarbios priežasties, jis gali būti atnaujintas, jei to prašo terminą praleidusi ginčo šalis. Pažymėtina, kad ieškinio senaties taikymas ir praleisto termino atnaujinimas yra susiję su teisingumo principu. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad teismas, taikydamas ieškinio senatį reguliuojančias materialiosios teisės normas, to negali daryti neištyręs visų bylos aplinkybių, nes tai būtų nesuderinama su teismo pareiga vykdyti teisingumą.

Įstatymas neįvardija aplinkybių, kurias nustatčius, būtų pagrindas atnaujinti pasibaigusį ieškinio senaties terminą ar kriterijų, pagal kuriuos būtų galima spręsti, kokios termino praleidimo priežastys yra svarbios. Ar priežastys yra svarbios ir ar jos sudaro pagrindą atnaujinti ieškinio senaties terminą, kiekvienu konkrečiu atveju sprendžia teismas. Šiuo tikslu teismas turi vadovautis teisingumo, protingumo, sąžiningumo principais, atsižvelgti į ieškinio senaties termino trukmę, ginčo esmę, šalių elgesį, ieškinio senaties instituto esmę, šio termino praleidimo trukmę. Sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose pažymima, kad ieškinio senaties termino praleidimo priežasčių pripažinimas svarbiomis siejamas su asmeniu, prašančiu atnaujinti terminą, todėl kiekvienu atveju turi būti taikomi individualūs sąžiningo, atidaus ir rūpestingo elgesio standartai. Jei asmuo, žinodamas ar turėdamas žinoti apie savo teisės pažeidimą, per visą ieškinio senaties terminą, nereaguoja į teisės pažeidimą ir nereiškia ieškinio, tai kita civilinio

---

¹⁸² LAT CBS teisėjų kolegijos 2002 m. gegužės 20 d. nutartis c. b. *Jadvyga Česiulienė, Marius Česiulis, Raimondas Česiulis v. Teresa Karčevskaja, Stasys Šilobritas, Šalčininkų rajono savivaldybės Voškonių seniūnija, Šalčininkų rajono savivaldybė*, Nr. 3K-3-759/2002, kat. 18.2; 18.4.

¹⁸³ Фаршатов И. А. Исковая давность. Законодательство: теория и практика. – Москва: ОАО Издательский дом Городец, 2004. С.172.

¹⁸⁴ LAT CBS teisėjų kolegijos 2002 m. sausio 30 d. nutartis c. b. *Živilė Elena Vėžienė v. Vilniaus miesto valdyba, Vilniaus miesto Vilkpėdės seniūnija*, Nr. 3K-3-192/2002, kat. 15.2.1.1; 18.4; 87.2.

teisinio santykio šalis gali pagrįstai tikėtis, kad toks asmuo arba apskritai atsisako savo teisės, arba nemano, kad jo teisė yra pažeista. Teismo pareiga – nustatyti tinkamą protingumo, sąžiningumo ir teisingumo principus atitinkančią šalių pusiausvyrą.

Teismų praktikoje pasitaikė atvejų, kai teismai, neteisingai nustatę ieškinio senaties termino pradžią, neteisingai konstatavo, kad šis terminas buvo praleistas¹⁸⁵. Kai kuriais atvejais teismai atsisakė tenkinti reikalavimą atnaujinti ieškinio senaties terminą, nes jis buvo praleistas be svarbių priežasčių arba teismai konstatavo, kad terminas iš viso nebuvo praleistas¹⁸⁶. Tačiau tais atvejais, kai materialiojo teisinio santykio šalis neprašo taikyti ieškinio senaties termino, pažeistoji teisė turi būti ginama, nors ieškinys pareikštas ir pasibaigus šiam terminui.

---

¹⁸⁵ LAT CBS išplėstinės teisėjų kolegijos 2002 m. vasario 28 d. nutartis c. b. *Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras Klaipėdos miesto savivaldybės interesais v. Ilona Mickevičienė, Egidijus Mickevičius*, Nr. 3K-7-470/2002, kat. 18.2; 18.4; 40.6 ir kt.

¹⁸⁶ LAT CBS teisėjų kolegijos 2010 m. kovo 15 d. nutartis c. b. *D. P., G. P., P. P. v. Kauno apskrities viršininko administracija, K. G. Č.*, Nr. 3K-3-92/2010, kat. 30.5; LAT CBS teisėjų kolegijos 2009 m. spalio 9 d. nutartis c. b. *Klaipėdos rajono apylinkės vyriausiojo prokuroro pavaduotojas, ginantis viešąjį interesą v. Klaipėdos apskrities viršininko administracija, J. Ž., A. Ž.*, Nr. 3K-3-397/2009, kat. 21.4.1.1; 24.2; 30.4.1; 41; LAT CBS teisėjų kolegijos 2006 m. vasario 27 d. nutartis c. b. *E. K. v. J. A. V.*, Nr. 3K-3-152/2006, kat. 34.5; 34.6 ir kt.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Išanalizavus teismų praktiką, taikant ieškinio senaties terminą sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose, galima daryti šias išvadas:

1. Sandorių pripažinimo negaliojančiais institutu siekiama, kad civiliniuose teisiniuose santykiuose būtų užtikrintas teisėtumas. Teismų praktikoje pažymima, kad sandoris yra saugotina vertybė, jo negaliojimas griaua nusistovėjusius turtinius santykius, o sandorio pripažinimas negaliojančiu be pakankamo teisinio pagrindo prieštarautų teisinių santykių stabilumui. Todėl įstatymų leidėjas, siekdamas užtikrinti civilinių teisinių santykių stabilumą, apibrėžtumą, įgytų teisių ilgaamžiškumą ir gerbimą, nustato įvairius sandorių pripažinimo negaliojančiais apribojimo būdus. Šiuo tikslu įstatymuose įtvirtintas ir ieškinio senaties institutas.
2. Remiantis teismų praktikos analize darytina išvada, kad nuginkijamų sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose nustatant ieškinio senaties termino pradžią, teismai taiko bendrąsias ieškinio senaties termino nustatymo taisykles, t. y. termino pradžia laikomas momentas, kada asmuo sužinojo ar turėjo sužinoti apie savo teisės ar įstatymo saugomo intereso pažeidimą. Ši taisyklė taikoma, jei CK ar kiti įstatymai nenustato kitaip.
3. Tais atvejais, kai nėra galimybės nustatyti konkrečios datos, kada ieškovas faktiškai suvokia, kad jo teisės ar įstatymų saugomas interesas yra pažeisti, teismas, taikydamas *bonus pater familias* standartą, turi nustatyti, kada protingas ir rūpestingas asmuo turėjo sužinoti apie teisių ar įstatymo saugomo intereso pažeidimą ir įvertinti, ar šis momentas sutampa su ieškovo nurodytu momentu.
4. Taikant ieškinio senaties institutą bylose dėl niekinių sandorių fakto konstatavimo Lietuvos teismų praktika yra nevienoda. Vienose bylose teismai laikosi pozicijos, kad niekinis sandoris savaime pagal prigimtį negalioja *ab initio*, todėl jo negaliojimo faktui ieškinio senaties institutas yra nereikšmingas. Kitose bylose pasitaiko atvejų, kai ieškinio senaties terminas taikomas ir ginčijant niekinius sandorius. Atsižvelgiant į įstatymo leidėjo CK 1.78 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą nuostatą, kad niekinis sandoris negalioja, nepaisant to, yra ar ne teismo sprendimas pripažinti jį negaliojančiu, kad niekinio sandorio negaliojimas nepriklauso nuo jį sudariusių asmenų valios, todėl niekinio sandorio šalys negali patvirtinti, kad niekiniu sandoris gali būti laikomas tik CK ar kitų įstatymų nustatytais pagrindais. todėl galima teigti, kad niekiniam sandoriui nugincyti ieškinio senaties terminas negali būti taikomas.
5. Nors teismai nevienodai vertina ieškinio senaties instituto taikymą niekinių sandorių sukeltiems teisiniams padariniams, vis dėlto reikėtų sutikti su Lietuvos Aukščiausiojo

Teismo nuostata, kad sandorio padarinių anuliavimo neribotą laiką situacija yra nesuderinama su teisinio tikrumo ir apibrėžtumo principais. Galima daryti išvadą, kad reikalavimui pašalinti niekinio sandorio padarinius gali būti taikoma ieškinio senatis.

6. Sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose, kai į teismą kreipiasi prokuroras ar institucija, ginantys viešąjį interesą, pažymima, kad visais atvejais būtina surinkti duomenis, įrodančius, kad yra pažeistas viešasis interesas. Ieškinio senaties termino pradžia yra laikoma diena, kai tokie duomenys galėjo ar turėjo būti surinkti. Jei buvo delsiama ar duomenys buvo renkami per nepagrįstai ilgą laiką, ieškinio senaties termino pradžia ginčijant sandorius, kuriais pažeidžiamas viešasis interesas, prasideda nuo tos dienos, kai buvo gauta pakankamai duomenų, jog yra pažeistas viešasis interesas, ar nuo tos dienos, kai tokie duomenys turėjo ir galėjo būti surinkti, priklausomai nuo to, kuris momentas atsirado anksčiau.
7. Vienas iš būdų, siekiant pripažinti sandorį negaliojančiu, yra *actio Pauliana* ieškinys, nors teismų praktikoje pažymima, kad sandorių pripažinimas negaliojančiais, nėra pagrindinis šio ieškinio tikslas. CK 6.66 straipsnio 3 dalyje nustatyto sutrumpinto vienerių metų ieškinio senaties termino pradžios nustatymui taikomos bendrosios šio termino skaičiavimo taisyklės, t. y. jo eiga prasideda nuo tos dienos, kai kreditorius sužinojo ar turėjo sužinoti apie teises pažeidžiantį sandorį, tačiau, ginčijant sandorius *actio Pauliana pagrindu*, įmonių bankroto bylose ieškinio senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kai bankrutuojančios įmonės administratorius gavo dokumentus apie ginčijamų sandorių sudarymą.
8. Įstatymų leidėjas neįtvirtino aplinkybių, kurios galėtų būti pagrindas atnaujinti praleistą ieškinio senaties terminą bei kriterijų, pagal kuriuos būtų galima spręsti, ar šio termino praleidimo priežastys yra svarbios. Teismai kiekvienu konkrečiu atveju, nagrinėdami sandorių pripažinimo negaliojančiais klausimus, turi nuspręsti, ar priežastys yra svarbios, ar jos sudaro pagrindą atnaujinti ieškinio senaties terminą. Kiekvienu atveju turi būti ieškoma protingos dviejų viešųjų interesų pusiausvyros – užtikrinti realią pažeistų subjektinių teisių apsaugą bei garantuoti civilinių teisinių santykių stabilumą ir apibrėžtumą.

Atsižvelgiant į baigiamojo darbo išvadas, galima teigti, kad pasitvirtino hipotezės teiginys, jog teismai nuginčijamų sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose taiko bendrąsias ieškinio senatį reglamentuojančias teisės normas. Ginčijant niekinius sandorius ieškinio senaties terminas nėra reikšmingas, tačiau jis gali būti taikomas šių sandorių sukeltiems teisiniams padariniams.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Norminiai teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.
3. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.
4. Lietuvos TSR civilinis kodeksas // Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos ir Vyriausybės žinios. 1964, Nr. 19-138.
5. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 36-1340.
6. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas // Valstybės žinios. 2001, Nr. 31-1010.

Specialioji literatūra

7. Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė: vadovėlis. – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2004. P. 608.
8. Baranauskas E., Karulaitytė – Vainauskienė I., Kiršienė J. ir kt. Civilinė teisė. Bendroji dalis: vadovėlis. – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2008. P. 568.
9. Dambrauskaitė A. Sandorių negaliojimo teisinės pasekmės: monografija. - Vilnius: Justitia, 2009. P. 358.
10. Driukas A., Valančius V. Civilinis procesas: teorija ir praktika: vadovėlis (II tomas). – Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006. P. 784.
11. Kavalnė S., Norkus R. Bankroto teisė: vadovėlis. Antroji knyga. – Vilnius: Justitia, 2011. P. 344.
12. Lietuvos TSR civilinio kodekso komentaras. – Vilnius: Mintis, 1976. P. 419.
13. Mikelėnas V., Rasimavičius P., Staskonis V. ir kt. Civilinė teisė: vadovėlis. - Kaunas: Vijusta, 1998. P. 453.
14. Mikelėnas V. Sutarčių teisė. Bendrieji sutarčių teisės klausimai: lyginamoji studija. – Vilnius: Justitia, 1996. P. 608.
15. Mikelėnas V., Vileita A., Taminskas A. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos. - Vilnius: Justitia, 2001. P. 350.
16. Mikelėnas V. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. - Vilnius: Justitia, 2003. P. 531.
17. Mizaras V., Vileita A., Mikelėnas V. ir kt. Civilinė teisė. Bendroji dalis: vadovėlis. – Vilnius: Justitia, 2009. P. 568.
18. Nekrošius I., Nekrošius V., Vėlyvis S. Romėnų teisė. – Vilnius: Justitia, 1996. P. 264.
19. Nekrošius V. Civilinis procesas: koncentruotumo procesas ir jo įgyvendinimo galimybės. - Vilnius. Justitia, 2002. P. 248.
20. Гражданское и торговое право зарубежных государств. I том. Изд. 4 – ое (отв. ред. Е. А. Васильев, А. С. Комаров). – Москва: “Международные отношения”, 2004. С. 556.
21. Грибанов В. П. Осуществление и защита гражданских прав. – Москва: Статут, 2000. С. 441.
22. Гуев А. Н. Гражданское право. Учебник. Т. 1. – Москва: ИНФРА – М, 2003. С. 457.

23. Комментарий к Гражданскому кодексу Российской Федерации (постатейный) (авт. А. Б. Борисов). - Москва: „Книжный мир“, 2003. С. 1159.
24. Фаршатов И. А. Исковая давность. Законодательство: теория и практика. – Москва: ОАО Издательский дом Городец, 2004. С.192.
25. Шестакова Н. Д. Недействительность сделок. - Санкт – Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. С. 306.

Mokslinės publikacijos

26. Abramavičius A. Teisė į teisminę gynybą Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje//Jurisprudencija. 2009, Nr. 3(117). P.21 – 40.
27. Aviža S. Ieškinio senaties normų taikymas bendrosios kompetencijos teismuose, kai ginčo nagrinėjimas yra susijęs su individualaus administracinio akto ginčijimu//Teisės problemos. 2011, Nr. 3(73). P.25 – 36.
28. Dambrauskaitė A. Sandorių pripažinimo negaliojančiais daiktiniai aspektai//Justitia. 2008, Nr.4(70). P.36 – 44.
29. Driukas A. Ieškinio senaties instituto raida Lietuvoje: materialieji ir procesiniai teisiniai aspektai//Jurisprudencija. 2003, Nr.39(31). P.3 – 16.
30. Driukas A. Ieškinio senaties taikymo problemos sprendžiant prievolių įvykdymo užtikrinimo klausimus//Prievolių įvykdymo užtikrinimo teisinės problemos. – Teminis straipsnių rinkinys. – Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras. 2001, P.5 – 25.
31. Mikelėnas V. Sandorių negaliojimo instituto taikymas teismų praktikoje (1)//Justitia. 2006, Nr.4(62). P.2 – 8.
32. Prancevičius A. Sandorių negaliojimo pagrindai ir pasekmės (1)//Juristas. 2005, Nr.4. P.3 - 11.
33. Грибков Д. А. Исковая давность как институт процессуального права//Вестник Московского университета. Серия 11. Право. 2007, Но.1. С.87 - 100.

Teismų praktika

34. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2002 m. gruodžio 20 d. nutarimas Nr. 39 „Dėl ieškinio senatį reglamentuojančių įstatymų normų taikymo teismų praktikoje“//Lietuvos Aukščiausiojo teismo biuletenis „Teismų praktika“, Nr. 18, P.169 – 184.
35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2002 m. gruodžio 20 d. nutarimu Nr. 39 patvirtinta Lietuvos Respublikos teismų praktikos, taikant ieškinio senatį reglamentuojančias įstatymų normas, apibendrinimo apžvalga//Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis „Teismų praktika“, Nr. 18, P.184 – 257.
36. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos dėl *actio Pauliana*, netiesioginio ieškinio ir prevencinio ieškinio institutų taikymo apžvalga // Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis „Teismų praktika“, Nr. 29, P.407 – 439.
37. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. birželio 30 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės skolos įstatymo 9 straipsnio 2 dalies (2003 m. gruodžio 18 d. redakcija) nuostatos atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“//Valstybės žinios. 2008, Nr. 75 – 2965.
38. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 15 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 57 straipsnio 3 dalies (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija), Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo 10 straipsnio 4 dalies (1999 m. lapkričio 25 d. redakcija) 11 straipsnio (1999 m. lapkričio 25 d. redakcija) 1, 2 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“//Valstybės žinios. 2007, Nr. 54 – 2097.

39. LAT CBS teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 1 d. nutartis c. b. *D. Ž. v. V. Ž. (V. Ž.), M. P., L. P.*, Nr. 3K-3-59/2013, kat. 114.11.
40. LAT CBS teisėjų kolegijos 2013 m. vasario 28 d. nutartis c. b. *Z. V. v. UAB „Skomė“, VĮ Registru centras*, Nr. 3K-3-68/2013, kat. 22.3.2; 24.2; 27.3.2.1.
41. LAT CBS teisėjų kolegijos 2013 m. vasario 22 d. nutartis c. b. *Klaipėdos miesto apylinkės vyriausiasis prokuroras v. Klaipėdos apskrities viršininko administracijos teisių perėmėja Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, Klaipėdos miesto savivaldybė, M. M. (M. M.) ir kt.*, Nr. 3K-3-40/2013, kat. 21.4.1.1.
42. LAT CBS teisėjų kolegijos 2012 m. gruodžio 18 d. nutartis c. b. *Bankrutuojanti uždaroji akcinė bendrovė „Pamario namas“ v. A. P., B. B.*, Nr. 3K-3-448/2012, kat. 24.2; 24.3.
43. LAT CBS plenarinės sesijos 2012 m. lapkričio 6 d. nutarimas c. b. *Akcinė bendrovė DnB Nord bankas v. A. M., D. M. ir D. K.*, Nr. 3K-P-311/2012, kat. 24.4; 35.6.1; 113.6.1.3; 113.6.2.4; 99.1.1.
44. LAT CBS teisėjų kolegijos 2012 m. spalio 5 d. nutartis c. b. *D. J. v. R. N., A. A. (procesinių teisių perėmėja – L. A.), R. M. ir kt.*, Nr. 3K-3-409/2012, kat. 21.4.1.2; 21.4.1.3; 21.6.
45. LAT CBS teisėjų kolegijos 2012 m. rugpjūčio 17 d. nutartis c. b. *BUAB „LRG farmacija“ v. UAB „Limedika“*, Nr. 3K-3-393/2012, kat. 24: 35.6.1; 114.11; 123.7; 123.9.
46. LAT CBS teisėjų kolegijos 2012 m. liepos 5 d. nutartis c. b. *Bankrutavusios individualios įmonės G. V. vaistinės bankroto administratorius v. G. V., L. V., K. V. ir G. V.*, Nr. 3K-3-360/2012, kat. 35.6.1.
47. LAT CBS teisėjų kolegijos 2012 m. liepos 4 d. nutartis c. b. *D. Š. v. M. Š., A. K., G. K.*, Nr. 3K-3-362/2012, kat. 21.4.3; 24.2; 114.11.
48. LAT CBS teisėjų kolegijos 2012 m. birželio 8 d. nutartis c. b. *Vilniaus apygardos vyriausiasis prokuroras, ginantis viešąjį interesą v. K. S., V. S.*, Nr. 3K-3-279/2012, kat. 21.4.1.1; 21.4.1.2; 95.7.
49. LAT CBS teisėjų kolegijos 2012 m. balandžio 10 d. nutartis c. b. *V. G., J. B. ir A. B. v. Kauno miesto savivaldybės administracija, B. M. ir R. B.*, Nr. 3K-3-96/2012, kat. 24.3; 30.9.1.
50. LAT CBS teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 15 d. nutartis c. b. *G. J. v. D. M.*, Nr. 3K-3-95/2012, kat. 21.4.1.4; 22.3.1.
51. LAT CBS teisėjų kolegijos 2012 m. sausio 4 d. nutartis c. b. *Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos v. L. M., L. M. D., N. V. ir kt.*, Nr. 3K-3-109/2012, kat. 21.4.1.1; 30.1; 30.6; 41.
52. LAT CBS teisėjų kolegijos 2011 m. spalio 18 d. nutartis c. b. *AB „Lietuvos draudimas v. J. B., A. B. ir R. Š.*, Nr. 3K-3-392/2011, kat. 35.6.1.
53. LAT CBS teisėjų kolegijos 2011 m. spalio 18 d. nutartis c. b. *Vilniaus apygardos vyriausiasis prokuroras v. Vilniaus apskrities viršininko administracija (procesinių teisių perėmėja – Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos) ir A. P.*, Nr. 3K-3-394/2011, kat. 24.3; 30.4.1; 41.
54. LAT CBS teisėjų kolegijos 2011 m. rugsėjo 27 d. nutartis c. b. *Vilniaus apskrities valstybinė mokesčių inspekcija v. J. M. (J. M.), K. M., L. M. ir L. P.*, Nr. 3K-3-362/2011, kat. 35.6.1.
55. LAT CBS teisėjų kolegijos 2011 m. rugpjūčio 23 d. nutartis c. b. *Klaipėdos miesto apylinkės prokuratūros vyriausiasis prokuroras v. Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos (Klaipėdos apskrities viršininko administracijos teisių perėmėja), Neringos miesto savivaldybė, UAB „Giedra“*, Nr. 3K-3-344/2011, kat. 20.3.7; 21.4.1.1; 21.6; 22.4; 24.2; 24.4; 30.3; 50.8; 114.11; 116.1; 121.13; 121.18; 121.19.4.
56. LAT CBS išplėstinės teisėjų kolegijos 2011 m. balandžio 18 d. nutartis c. b. *R. A. v. A. V., 45 –oji daugiabučių namų savininkų bendrija, VĮ Registru centras*, Nr. 3K-7-34/2011, kat. 24.2; 30.3; 75.6.2.

57. LAT CBS teisėjų kolegijos 2011 m. balandžio 5 d. nutartis c. b. *Vilniaus apygardos prokuroras, ginantis viešąjį interesą v. Uždaroji akcinė bendrovė „Erama“*, Nr. 3K-3-149/2011, kat. 24.2; 30.12.1; 41.
58. LAT CBS teisėjų kolegijos 2011 m. vasario 25 d. nutartis c. b. *V. K. v. Viešoji įstaiga „Kauno paslaugų verslo darbuotojų profesinio rengimo centras“*, Nr. 3K-3-73/2011, kat. 21.4.1.2.
59. LAT CBS teisėjų kolegijos 2011 m. vasario 8 d. nutartis c. b. *A. Z. v. Bankrutavusi uždaroji akcinė bendrovė „Vakarų prekyba“, uždaroji akcinė bendrovė „Kononenko ir ko“ administratorius, S. K. (S. K.) ir M. K.*, Nr. 3K-3-44/2011, kat. 45.11.
60. LAT CBS teisėjų kolegijos 2011 m. sausio 28 d. nutartis c. b. *V. B. v. S. B., R. S.*, Nr. 3K-3-26/2011, kat. 24.1; 24.2; 114.4; 114.5.
61. LAT CBS teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 30 d. nutartis c. b. *M. N., P. N. v. V. B. (teisių perėmėjas – A. B.), Vilniaus rajono savivaldybės administracijos Nemėžio seniūnija*, Nr. 3K-3-541/2010, kat. 25.1; 30.3; 30.10.
62. LAT CBS teisėjų kolegijos 2010 m. lapkričio 23 d. nutartis c. b. *R. G. v. J. G., V. L., Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos (Klaipėdos apskrities viršininko administracijos teisių perėmėja)*, Nr. 3K-3-464/2010, kat. 30.5.
63. LAT CBS teisėjų kolegijos 2010 m. lapkričio 8 d. nutartis c. b. *T. U. K., A. S. K. v. E. D. D., E. O.*, Nr. 3K-3-432/2010, kat. 91.2; 91.5; 21.4.1.1; 21.6; 24.4; 24.5; 75.6.2.
64. LAT CBS teisėjų kolegijos 2010 m. spalio 25 d. nutartis c. b. *Kauno apygardos prokuratūros vyriausiojo prokuroro pavaduotojas, ginantis viešąjį interesą v. Lietuvos Respublikos valstybė, atstovaujama Kauno apskrities viršininko administracijos, Kauno miesto savivaldybės administracija, uždaroji akcinė bendrovė „Urtė“ ir uždaroji akcinė bendrovė „Turto valdymo firma“*, Nr. 3K-3-417/2010, kat. 24.5; 30.1; 30.5.
65. LAT CBS teisėjų kolegijos 2010 m. rugsėjo 28 d. nutartis c. b. *Vilniaus apygardos vyriausiasis prokuroras, ginantis viešąjį interesą v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija, Vilniaus apskrities viršininko administracija, Kūno kultūros ir sporto departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės Lietuvos olimpinis sporto centras ir kt.*, Nr. 3K-3-368/2010, kat. 95.7.
66. LAT CBS teisėjų kolegijos 2010 m. liepos 9 d. nutartis c. b. *Vilniaus apygardos vyriausiasis prokuroras v. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, UAB „KIA AUTO“*, Nr. 3K-3-339/2010, kat. 21.4.1.1.
67. LAT CBS teisėjų kolegijos 2010 m. birželio 4 d. nutartis c. b. *V. Š. v. V. Š.*, Nr. 3K-3-180/2010, kat. 24.2; 75.6.2.
68. LAT CBS teisėjų kolegijos 2010 m. balandžio 28 d. nutartis c. b. *Klaipėdos miesto vyriausiasis prokuroras, ginantis viešąjį interesą v. Neringos savivaldybės taryba, UAB „Sabonio klubas ir partneriai“*, Nr. 3K-3-143/2010, kat. 21.4.1; 24.3.
69. LAT CBS teisėjų kolegijos 2010 m. kovo 29 d. nutartis c. b. *R. V., S. R., UAB „Ekvaradas“ v. UAB „Rosagana“, UAB „Investment Gateways“*, Nr. 3K-3-56/2010, kat. 21.4.1.1; 24.3; 24.4; 41; 126.8.
70. LAT CBS teisėjų kolegijos 2010 m. kovo 15 d. nutartis c. b. *D. P., G. P., P. P. v. Kauno apskrities viršininko administracija, K. G. Č.*, Nr. 3K-3-92/2010, kat. 30.5.
71. LAT CBS teisėjų kolegijos 2010 m. vasario 17 d. nutartis c. b. *Akcinė bendrovė „Mažeikių nafta“ v. Švedijos įmonė „Baltic Bitumen AB“*, Nr. 3K-3-87/2010, kat. 24.2; 24.3; 36.1.
72. LAT CBS teisėjų kolegijos 2010 m. vasario 8 d. nutartis c. b. *S. K. v. Kauno apskrities viršininko administracija, Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija, S. R. ir kt.*, Nr. 3K-3-35/2010, kat. 30.4.1.
73. LAT CBS teisėjų kolegijos 2010 m. sausio 5 d. nutartis c. b. *Z. M. (teisių perėmėjai – V. M., G. M. ir A. M.) v. M. Ž., Kauno miesto savivaldybė*, Nr. 3K-3-11/2010, kat. 21.4; 41.
74. LAT CBS teisėjų kolegijos 2009 m. lapkričio 26 d. nutartis c. b. *Vilniaus apygardos vyriausiasis prokuroras, ginantis viešąjį interesą v. Švenčionių rajono savivaldybės*

- administracija, politinė partija „Naujoji sąjunga“*, Nr. 3K-3-532/2009, kat. 21.6; 42.11.1.
75. LAT CBS teisėjų kolegijos 2009 m. spalio 23 d. nutartis c. b. *A. V. v. Alytaus apskrities viršininko administracija*, Nr. 3K-3-447/2009, kat. 11.9.10.1; 19.4; 21.4.1.1; 21.4.1.2; 24.3; 69.
76. LAT CBS teisėjų kolegijos 2009 m. spalio 9 d. nutartis c. b. *Klaipėdos rajono apylinkės vyriausiojo prokuroro pavaduotojas, ginantis viešąjį interesą v. Klaipėdos apskrities viršininko administracija, J. Ž., A. Ž.*, Nr. 3K-3-397/2009, kat. 21.4.1.1; 24.2; 30.4.1; 41.
77. LAT CBS teisėjų kolegijos 2009 m. birželio 26 d. nutartis c. b. *Vilniaus miesto apylinkės vyriausiasis prokuroras, ginantis viešąjį interesą v. A. G., Vilniaus apskrities viršininko administracija*, Nr. 3K-3-279/2009, kat. 30.5; 95.7; 114.8.2; 121.20.
78. LAT CBS teisėjų kolegijos 2009 m. birželio 15 d. nutartis c. b. *R. K. L. v. V. G. ir V. S.*, Nr. 3K-3-265/2009, kat. 21.4.1.1; 24.1; 24.4; 24.5; 35.3.6; 35.4; 123.6; 123.10.
79. LAT CBS teisėjų kolegijos 2009 m. birželio 8 d. nutartis c. b. *Akcinė bendrovė „If draudimas“ v. Vilniaus miesto savivaldybė, uždaroji akcinė bendrovė „Statybinių konstrukcijų laboratorija“*, Nr. 3K-3-252/2009, kat. 69; 93.2.4; 120.
80. LAT CBS teisėjų kolegijos 2009 m. balandžio 29 d. nutartis c. b. *A. B. V. v. T. M., UAB „Vartų technika“*, Nr. 3K-3-137/2009, kat. 24.1; 24.3; 24.4; 43.2; 42.2.4.1; 123.3.
81. LAT CBS teisėjų kolegijos 2009 m. balandžio 28 d. nutartis c. b. *Bankrutuojanti UAB „Liūto vaistinė“ v. UAB „Optivita“*, Nr. 3K-3-105/2009, kat. 35.6.1; 41; 123.3.
82. LAT CBS teisėjų kolegijos 2009 m. kovo 20 d. nutartis c. b. *R. G. v. Z. G.*, Nr. 3K-3-136/2009, kat. 24.2.
83. LAT CBS teisėjų kolegijos 2009 m. kovo 3 d. nutartis c. b. *V. M. v. UAB „Velidas“*, Nr. 3K-3-94/2009, kat. 21.1; 27.3.2.1; 106.1.
84. LAT CBS teisėjų kolegijos 2008 m. gruodžio 9 d. nutartis c. b. *A. B. v. V. N.*, Nr. 3K-3-595/2008, kat. 21.4.1.1; 24.4; 35.3.6.
85. LAT CBS teisėjų kolegijos 2008 m. spalio 28 d. nutartis c. b. *BUAB „Utvilsta“ v. UAB „Gilius ir Ko“*, Nr. 3K-3-540/2008, kat. 35.6.1.
86. LAT CBS teisėjų kolegijos 2001 m. rugpjūčio 1 d. nutartis c. b. *UAB „Kirstinė“, O. N. ir kt. v. UAB „Medicinos bankas“, UAB „Medicinos banko lizingas“ ir kt.*, Nr. 3K-3-317/2008, kat. 21.4.1.1; 21.4.2.1; 24.2; 25.3; 27.3.2.1; 36.4; 42.4; 43.2.
87. LAT CBS teisėjų kolegijos 2008 m. birželio 3 d. nutartis c. b. *D. P. v. A. P., L. P., R. B., O. M.*, Nr. 3K-3-310/2008, kat. 21.4.1.4; 24.2; 121.18.
88. LAT CBS teisėjų kolegijos 2008 m. balandžio 1 d. nutartis c. b. *BUAB „Liūto svetainė“ v. UAB „Optivita“*, Nr. 3K-3-178/2008, kat. 35.6.1.
89. LAT CBS išplėstinės teisėjų kolegijos 2008 m. kovo 14 d. nutartis c. b. *Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras, ginantis viešąjį interesą v. Lietuvos katalikų mokytojų sąjunga, Vilniaus miesto savivaldybės taryba ir kt.*, Nr. 3K-7-38/2008, kat. 24.2; 24.3; 27.3.1.1; 30.2; 30.3; 43.2.
90. LAT CBS teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 31 d. nutartis c. b. *UAB „Reklamos laikraštis“ v. UAB „Vilniaus skelbimai“, UAB „Norekso valda“*, Nr. 3K-3-6/2008, kat. 21.4.1.1; 35.1; 42.11.1; 42.8.
91. LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 18 d. nutartis c. b. *Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras v. Vilniaus apskrities viršininko administracija, J. G., L. Z. ir kt.*, Nr. 3K-3-578/2007, kat. 24.3; 30.4.1; 95.7.
92. LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 3 d. nutartis c. b. *UAB „Beltateksas“ v. UAB „Sarteksas“, UAB „Autobazė“*, Nr. 3K-3-534/2007, kat. 27.3.2.1; 50.5; 21.4.2.1.
93. LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 5 d. nutartis c. b. *E. J. v. A. K., AB „Grigiškės“, UAB „Grigiškių komunalinis ūkis“*, Nr. 3K-3-470/2007, kat. 21.4.1.5; 30.6.
94. LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 24 d. nutartis c. b. *Bankrutuojanti UAB „Knituja“ v. UAB „Darija“, UAB „Pašešupis“, D. K., K. A.*, Nr. 3K-3-434/2007, kat. 24.3; 126.8.

95. LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. rugsėjo 28 d. nutartis c. b. *UADB „ERGO Lietuva“ v. J. K.*, Nr. 3K-3-352/2007, kat. 24.2; 42.8; 121.3.
96. LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. rugsėjo 24 d. nutartis c. b. *J. S. M. v. Vilniaus apskrities viršininko administracija, J. F.*, Nr. 3K-3-338/2007, kat. 24.3; 30.4.1; 30.5.
97. LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. liepos 12 d. nutartis c. b. *V. B. v. UAB „JGK Statyba“*, Nr. 3K-3-292/2007, kat. 24.4.
98. LAT CBS išplėstinės teisėjų kolegijos 2007 m. birželio 22 d. nutartis c. b. *AB „Geonafta“ v. Bendrovė „Svenska Petroleum Exploitation AB, UAB „Genčių nafta“*, Nr. 3K-7-158/2007, kat. 106.5; 118.4.
99. LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. balandžio 20 d. nutartis c. b. *J. M., A. P., G. J. ir G. K. v. Tauragės apskrities viršininko administracija ir Tauragės rajono savivaldybės taryba*, Nr. 3K-3-60/2007, kat. 21.1; 21.4.1.1.
100. LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. balandžio 6 d. nutartis c. b. *L. A. v. Z. V.*, Nr. 3K-3-154/2007, kat. 21.6.
101. LAT CBS teisėjų kolegijos 2007 m. vasario 13 d. nutartis c. b. *O. Z., V. Z. v. UAB „Prienu langai“*, Nr. 3K-3-43/2007, kat. 36.3.
102. LAT CBS teisėjų kolegijos 2006 m. gruodžio 15 d. nutartis c. b. *M. R. v. 240-oji gyvenamųjų namų savininkų bendrija, A. G., L. K. ir kt.*, Nr. 3K-3-655/2006, kat. 24.3; 24.4.
103. LAT CBS teisėjų kolegijos 2006 m. lapkričio 20 d. nutartis c. b. *Kauno miesto savivaldybė v. V. Z., R. G.*, Nr. 3K-3-595/2006, kat. 24.2; 24.4; 30.4.2.
104. LAT CBS teisėjų kolegijos 2006 m. lapkričio 14 d. nutartis c. b. *R. A. D., S. D., N. B., E. K. v. Panevėžio apskrities administracija, Panevėžio savivaldybės administracija ir kt.*, Nr. 3K-3-593/2006, kat. 30.4.1; 30.5.
105. LAT CBS teisėjų kolegijos 2006 m. spalio 23 d. nutartis c. b. *J. G. v. R. S., Kauno apskrities viršininko administracija*, Nr. 3K-3-570/2006, kat. 21.1.1.4; 24.4; 30.5.
106. LAT CBS teisėjų kolegijos 2006 m. birželio 27 d. nutartis c. b. *UAB „Šalvis“ v. Bendra Lietuvos – JAV UAB „Sanitex“*, Nr. 3K-3-392/2006, kat. 21.4.1.1; 24.2; 60.
107. LAT CBS teisėjų kolegijos 2006 m. balandžio 24 d. nutartis c. b. *P. E. v. Šiaulių apskrities viršininko administracija, Šiaulių miesto savivaldybė*, Nr. 3K-3-299/2006, kat. 24.2.
108. LAT CBS teisėjų kolegijos 2006 m. kovo 22 d. nutartis c. b. *Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras v. D. P., E. T., D. Ž. ir kt.*, Nr. 194/2006, kat. 21.4.1.1; 21.6; 33; 95.6.2; 95.7.
109. LAT CBS teisėjų kolegijos 2006 m. kovo 8 d. nutartis c. b. *UAB „Greitkelis“ v. AB „Turto bankas“*, Nr. 3K-3-182/2006, kat. 24.3; 121.13.
110. LAT CBS teisėjų kolegijos 2006 m. vasario 27 d. nutartis c. b. *E. V. v. J. K., K. K.*, Nr. 3K-3-154/2006, kat. 21.4.2.3.
111. LAT CBS teisėjų kolegijos 2006 m. vasario 27 d. nutartis c. b. *E. K. v. J. A. V.*, Nr. 3K-3-152/2006, kat. 34.5; 34.6.
112. LAT CBS teisėjų kolegijos 2006 m. vasario 8 d. nutartis c. b. *N. N. v. N. T.*, Nr. 3K-3-106/2006, kat. 21.4.2.7.
113. LAT CBS išplėstinės teisėjų kolegijos 2006 m. sausio 3 d. nutartis c. b. *UAB „Autokurtas“ v. Lietuvos kariuomenė*, Nr. 3K-7-4/2006, kat. 21.4.1.1; 21.4.1.2; 24.1; 24.4; 69; 114.8.2.
114. LAT CBS teisėjų kolegijos 2005 m. gruodžio 7 d. nutartis c. b. *Juozas Kučinskas, Antanas Kučinskas v. Danutė Kuliešienė, Vilniaus apskrities viršininko administracija, VĮ Registrų centras*, Nr. 3K-3-644/2005, kat. 24.1; 30.4.1; 114.11; 28.2.
115. LAT CBS teisėjų kolegijos 2005 m. lapkričio 15 d. nutartis c. b. *Vilniaus apskrities viršininko administracija v. Algis Mėšlius, Valdas Daunoravičius, UAB „Trakuva“ ir kt.*, Nr. 3K-3-446/2005, kat. 24.2; 30.5.

116. LAT CBS teisėjų kolegijos 2005 m. rugsėjo 28 d. nutartis c. b. *Albinas Vindžigelskis v. UAB „Kvietenė“*, Nr. 3K-3-428/2005, kat. 21.4.2.6.
117. LAT CBS teisėjų kolegijos 2005 m. birželio 6 d. nutartis c. b. *AB „Grigiškės“ v. Vilniaus miesto savivaldybė*, Nr. 3K-3-329/2005, kat. 21.4.1.1; 119.8.
118. LAT CBS teisėjų kolegijos 2005 m. kovo 9 d. nutartis c. b. *Valdas Rakita v. Teisingumo ministerija, Genovaitė Rakitienė, Andžej Gadovič ir kt.*, Nr. 3K-3-153/2005, kat. 24.2.
119. LAT CBS teisėjų kolegijos 2005 m. sausio 10 d. nutartis c. b. *Lidija Bondarenko v. Vilniaus apskrities viršininko administracija, Vadimas Jelanskis, Svetlana Jelanskaja ir kt.*, Nr. 3K-3-25/2005, kat. 24.4; 24.5.
120. LAT CBS teisėjų kolegijos 2004 m. spalio 25 d. nutartis c. b. *Juozas Vaidelis v. Elena Ana Alkovikienė*, Nr. 3K-3-543/2004, kat. 18.2; 30.3.
121. LAT CBS teisėjų kolegijos 2004 m. kovo 15 d. nutartis c. b. *UAB „Dausa“ v. AB „Turto bankas“, UAB „Rožinis flamingas“*, Nr. 3K-3-203/2004, kat. 15.2.2.8; 18.2.
122. LAT CBS teisėjų kolegijos 2004 m. kovo 1 d. nutartis c. b. *312 – a garažų statybos ir eksploatavimo bendrija v. Uždaroji akcinė bendrovė „Skraida“, uždaroji akcinė bendrovė „Nabukas“*. Stasys Lankelis, Nr. 3K-3-150/2004, kat. 15.2.1.1; 37.6; 18.4.
123. LAT CBS teisėjų kolegijos 2003 m. lapkričio 26 d. nutartis c. b. *V. T., V. T. v. Antstolio Žygimanto Malinausko kontora, V. M. ir kt.*, Nr. 3K-3-1123/2003, kat. 18.4; 119.
124. LAT CBS teisėjų kolegijos 2003 m. lapkričio 23 d. nutartis c. b. *M. G., M. G. v. G. B., UAB „Lietemas“ ir kt.*, Nr. 3K-3-761/2003, kat. 15.2.1.4; 40.6.
125. LAT CBS teisėjų kolegijos 2003 m. lapkričio 12 d. nutartis c. b. *A. V., A. V., G. V. v. Druskininkų miesto savivaldybė, B. V.*, Nr. 3K-3-1071/2003, kat. 18.1; 18.2; 18.4.
126. LAT CBS teisėjų kolegijos 2003 m. spalio 8 d. nutartis c. b. *Miroslav Zembžycki v. Genys Mikalčius, Lilija Mikalčienė*, Nr. 3K-3-921/2003, kat. 15.2.1.1; 18.2.
127. LAT CBS teisėjų kolegijos 2003 m. spalio 8 d. nutartis c. b. *BUAB „Aukštaitijos statyba“ v. AB bankas „Hansa – LTB“, UAB „Gamatonas“ ir kt.*, Nr. 3K-3-917/2003, kat. 15.2; 15.2.1.1; 15.2.2.1; 18.1; 27.5.1; 31.6.1.
128. LAT CBS teisėjų kolegijos 2003 m. rugsėjo 15 d. nutartis c. b. *J. Z. v. P. B., L. J. ir kt.*, Nr. 3K-3-822/2003, kat. 18.2; 18.4.
129. LAT CBS teisėjų kolegijos 2003 m. gegužės 5 d. nutartis c. b. *Rimantė Barauskienė v. Palmyra Marija Barauskienė, sodininkų bendrija „Lazdynas“, Kauno apskrities viršininko administracija, Kauno rajono savivaldybė*, Nr. 3K-3-549/2003, kat. 18.2; 25.3.
130. LAT CBS teisėjų kolegijos 2003 m. kovo 31 d. nutartis c. b. *Petras Gintas Augelis v. Gintas Žilionis, Zosė Mažeikienė*, Nr. 3K-3-424/2003, kat. 31.6.1.
131. *technika“ v. UAB „Ortopedijos paslaugos“*, Nr. 3K-3-375/2003, kat. 18.1; 21.2.2.1.
132. LAT CBS teisėjų kolegijos 2003 m. kovo 5 d. nutartis c. b. *A. Sabučio įmonė v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Kauno skyrius*, Nr. 3K-3-311/2003, kat. 18.4; 32.3.
133. LAT CBS teisėjų kolegijos 2003 m. kovo 5 d. nutartis c. b. *R. P. v. Klaipėdos miesto savivaldybė, gyvenamųjų namų statybos bendrija „Marios“ ir kt.*, Nr. 3K-3-283/2003, kat. 18.3; 18.4; 115.
134. LAT CBS teisėjų kolegijos 2003 m. sausio 13 d. nutartis c. b. *Jovita Agafonova v. Violeta Aleksejeva*, Nr. 3K-3-38/2003, kat. 15.2.2.6; 18.4.
135. LAT CBS teisėjų kolegijos 2002 m. spalio 28 d. nutartis c. b. *Izidorius Bučinskas, Alfonsas Jonas Bučinskas v. Kazimieras Bučinskas, Kazys Bučinskas, Vytautas Bučinskas*, Nr. 3K-3-1256/2002, kat. 15.2.1.1; 18.2; 19.3.
136. LAT CBS teisėjų kolegijos 2002 m. spalio 21 d. nutartis c. b. *Vilniaus miesto savivaldybės valdyba v. Vilniaus apskrities viršininko administracija, Aldona*

- Plančiūnienė, Birutė Mincevič ir kt.*, Nr. 3K-3-1210/2002, kat. 15.2.1.1; 18.2; 25.1; 25.3; 25.6.1; 94.1.
137. LAT CBS teisėjų kolegijos 2002 m. spalio 2 d. nutartis c. b. *Likviduojama AB „Tauro bankas“ v. AB „Vilniaus vingis“*, Nr. 3K-3-1123/2002, kat. 18.2; 18.3.
138. LAT CBS teisėjų kolegijos 2002 m. birželio 24 d. nutartis c. b. *Virginija Bernatavičienė v. Valė Radavičienė, Vaida Ladavičiūtė, Židronė Armonavičienė, Magdalena Varslauskienė*, Nr. 3K-3-915/2002, kat. 15.2.1.1; 25.8.2; 18.2.
139. LAT CBS teisėjų kolegijos 2002 m. birželio 12 d. nutartis c. b. *S. B. v. R. B.*, Nr. 3K-3-851/2002, kat. 69.5.1.
140. LAT CBS teisėjų kolegijos 2002 m. gegužės 20 d. nutartis c. b. *Jadvyga Česiulienė, Marius Česiulis, Raimondas Česiulis v. Teresa Karčevskaja, Stasys Šilobritas, Šalčininkų rajono savivaldybės Voškonių seniūnija, Šalčininkų rajono savivaldybė*, Nr. 3K-3-759/2002, kat. 18.2; 18.4.
141. LAT CBS teisėjų kolegijos 2002 m. gegužės 8 d. nutartis c. b. *F. A. v. O. M., A. M.*, Nr. 3K-3-692/2002, kat. 14.3; 18.4; 18.5.
142. LAT CBS teisėjų kolegijos 2002 m. balandžio 10 d. nutartis c. b. *Bankrutuojanti uždaroji akcinė bendrovė „Verslo gamybos centras“ v. Likviduojama akcinė bendrovė „Tauro bankas“, uždaroji akcinė bendrovė „Žirginėlis“, uždaroji akcinė bendrovė „Gerusija“, Romualdas Antanas Rakevičius*, Nr. 3K-3-555/2002, kat. 15.2.1.1; 18.2; 32.2; 125.4.
143. LAT CBS išplėstinės teisėjų kolegijos 2002 m. kovo 28 d. nutartis c. b. *Adolfas Šleževičius v. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, akcinė bendrovė „Turto bankas“, Juozas Palionis*, Nr. 3K-7-494/2002, kat. 15.2.1.1; 18.2; 21.2.2.8; 21.7.2; 22.1; 56.1; 58.
144. LAT CBS išplėstinės teisėjų kolegijos 2002 m. vasario 28 d. nutartis c. b. *Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras Klaipėdos miesto savivaldybės interesais v. Ilona Mickevičienė, Egidijus Mickevičius*, Nr. 3K-7-470/2002, kat. 18.2; 18.4; 40.6.
145. LAT CBS teisėjų kolegijos 2002 m. sausio 30 d. nutartis c. b. *Živilė Elena Vėžienė v. Vilniaus miesto valdyba, Vilniaus miesto Vilkpėdės seniūnija*, Nr. 3K-3-192/2002, kat. 15.2.1.1; 18.4; 87.2.
146. LAT CBS teisėjų kolegijos 2001 m. gruodžio 5 d. nutartis c. b. *UAB „Jonavos agrochemija“ v. AB „Tauro“ bankas*, Nr. 3K-3-1282/2001, kat. 18.1; 18.2.
147. LAT CBS teisėjų kolegijos 2001 m. birželio 11 d. nutartis c. b. *A. Ž., G. T. v. I. V., R. P., R. M. ir kt.*, Nr. 3K-3-700/2001, kat. 15.2.2.6; 18.3; 107.1.
148. LAT CBS teisėjų kolegijos 2001 m. balandžio 18 d. nutartis c. b. *Giedrius Šukutis v. Mykolas Šukutis, V. Kovergos individuali įmonė, AB „Vilniaus bankas“*, Nr. 3K-3-442/2001, kat. 18.4; 30.1; 30.6; 94.1; 107.1.
149. LAT CBS teisėjų kolegijos 2001 m. kovo 28 d. nutartis c. b. *Aldona Zibavičienė v. Genė Zibavičienė, Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybės įmonės Utenos filialas, Panevėžio apskrities viršininko administracija*, Nr. 3K-3-393/2001, kat. 15.1; 18.2; 18.4; 94.1.
150. LAT CBS teisėjų kolegijos 2001 m. kovo 21 d. nutartis c. b. *Vera Čarbas v. Antanas Čarbas, Jadvyga Janavičienė, Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybinės įmonės Šiaulių filialas*, Nr. 3K-3-333/2001, kat. 15.1; 18.1; 25.6.2.
151. LAT CBS teisėjų kolegijos 2000 m. gruodžio 6 d. nutartis c. b. *Rima Radavičienė v. AB Lietuvos taupomasis bankas*, Nr. 3K-3-1319/2000, kat. 42.
152. LAT CBS teisėjų kolegijos 2000 m. spalio 2 d. nutartis c. b. *UAB „Init“ v. UAB „Parabolė“, Radijo ir televizijos komisija*, Nr. 3K-3-905/2000, kat. 42.
153. LAT CBS teisėjų kolegijos 2000 m. rugsėjo 20 d. nutartis c. b. *Vilniaus miesto valdyba v. Vilniaus knygos draugija*, Nr. 3K-3-856/2000, kat. 43.

SANTRAUKA

Ieškinio senaties termino taikymas sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose

Pagrindinės sąvokos: ieškinio senatis, negaliojantys sandoriai, nuginjami sandoriai, niekiniai sandoriai.

Magistro baigiamajame darbe siekiama išanalizuoti ir įvertinti Lietuvos teismų praktiką taikant ieškinio senatį reglamentuojančias teisės normas ginčijamų sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose, nustatyti, ar šis terminas taikomas ginčijant niekinius sandorius bei jų sukeltus teisinius padarinius, kokias priežastis teismai laiko svarbiomis atnaujinant praleistą ieškinio senaties terminą. Tikslui pasiekti iškelti šie uždaviniai: 1) atskleisti sandorių pripažinimo negaliojančiais sampratą; 2) išanalizuoti, kaip teismai vertina ieškinio senaties institutą bei jo paskirtį sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose; 3) išanalizuoti ir įvertinti teismų praktiką, nustatant ieškinio senaties termino eigos pradžią ginčijamų sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose; 4) nustatyti, ar ieškinio senatį reglamentuojančios teisės normos taikomos ginčijant niekinius sandorius ir jų sukeltus teisinius padarinius; 5) įvertinti, kokias priežastis teismai laiko svarbiomis sprendžiant praleisto ieškinio senaties termino atnaujinimo klausimus sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose.

Tikslui pasiekti naudoti sisteminės analizės, dokumentų analizės, indukcijos, apibendrinimo ir lingvistinis mokslinio tyrimo metodai.

Remiantis teismų praktikos sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose analize ir gautomis išvadomis, buvo patvirtinta baigiamojo darbo hipotezė. Teismų praktikos analizė patvirtino, kad nuginjamų sandorių pripažinimo negaliojančiais bylose teismai taiko bendrąsias ieškinio senaties termino taikymo normas, tačiau ginčijant niekinius sandorius ieškinio senaties terminas nėra reikšmingas, bet jis gali būti taikomas niekinių sandorių sukeltiems teisiniams padariniams.

SUMMARY

Application of the term of extinctive prescription in cases where legal transactions are being declared as invalid

Main terminology used: invalid transactions, extinctive prescription; a void transaction; voidable transaction.

In the final master thesis the aim is to analyze the court practice applying legal acts regulating extinctive prescription while declaring legal transactions as invalid, to determine in this term is being used disputing void transactions and their legal consequences, what reasons are considered important by court when renewing expired term of extinctive prescription. To achieve the objective the following tasks were set: 1) to reveal the concept of legal transactions being declared as invalid; 2) to analyze the way courts assess the institute of extinctive prescription and its purpose in legal transactions being declared as invalid cases; 3) to evaluate in accordance with court practice the starting point and the renewal of the term of extinctive prescription in cases where legal transactions are being declared as invalid and other tasks.

To achieve the objective, systemic analysis, document analysis, induction, summarizing, linguistic scientific research methods are used.

Analysis of the court practice in the sphere of the invalidity of legal transactions and the conclusions made thereof confirm the hypothesis of the final master thesis. The court practice analysis confirmed the fact that in the cases of voidable legal transactions, courts apply the general rules applicable to extinctive prescription term; however in cases of void legal transactions and their legal consequences the application of the term of extinctive prescription is subject to debate. Some courts tend to exclude the application of extinctive prescription in cases of void legal transactions (as far as it concerns the fact of voidness and the consequences thereof). However, disputing void transactions the term of extinctive prescription is not significant, but it can be applied in regard to the legal consequences of void transactions.